

och hvaruti luftseglaren har sin plats. — *Se G-förare, -roddare.*

GONDOLIER, gånndöliär, m. 3. Gondolförare.
GONG, gäng, ell. **GONGONG**, gånngång, m. 3. Bäckformigt, indiskt instrument af kloekmetall, som slås med en träklubba, för att markera takten i sång.

GONORRHE, gånarré, f. 3. (fr. *Gonorrhée*, af grek. *Gonorrhoeia*) (med.) *Se Dröppel.*

GORMISE, gånrdissk, a. 2. (fig.) *G. knut*, ganska invecklad sak; svårighet, hvarur man ej ser utväg att kunna reda sig.

Anm. Har sitt namn efter den på fysiska konungen Gordii vaga befästiga, konstigt gjorda knut, som ingen kunde upplösa, tills Alexander den Store sönderhögde den med svärdet.

GORGEPUNKT, gånrrachpunnkt, m. 3. (fortif.) Den punkt, der två kartiner genomskära hvarandra.

GORGONER, gånrgónr, f. 3. pl. (myt.) Tre systar: Eurýalo, Sýeno och Médusa, med ormhår, oerhörda länder och kopparklor, och hvilkas anblick förstodade.

GORGONIA, gånrgónia, f. 3. pl. — *nier*. (nat. hist.) Ett släkte af Korallpolyper, som lemna den i Asien mycket värderade svarta korallen.

GORM, gånrm, n. sing. (pop.) 1) Lemningarne af frukt, sedan den blifvit pressad. — 2) Gräl, käbbel. — *Syn. Se Tvist.*

GORMA, gånrrma, v. n. 1. (pop.) Gråla för ingenting. — *Syn. Se Tvista. — Gormande, n. 2.*

GORMIG, gånrrmig, a. 2. (pop.) Som är falen för att gorma. — *Syn. Se Fråtgårig. — Gormighet, f. 3. — Gormigt, adv.*

GORR, se Går, n.

GORÅ, görå, n. 4. Ett slags tunn, hård bakelse af hvetemjöl, mjölk, ägg och socker.

GORÅJERN, göråjærn, n. 3. Redskap af jern, med långt skaft och i ändan en fyrkantig form, hvari görå bakas, i det man håller formen öfver elden.

GOSSE, gån'sse, m. 2. pl. *gossar*. 1) Barn af mankön emellan sju och fjorton år. — 2) Förtrolig benämning, som af befäl vid tilltal gifves karlarna utaf det manskap, som står under deras kommando; äfv. benämning i allmänhet vid tilltal af en befallande till arbetsfolk, m. fl. Brukas för denna bem. icke gerna i sing. *Krisht mod, j g-sar blå!* — 3) (fam.) Förtrolig benämning, som en vän ger en annan; brukas äfv. i sarkastisk, ironisk, försmädligt tilltal. *G-sar! hvad skole vi roa oss med? Nej, min g., du låter bli det.*

GOSSEBARN, n. 3. Barn af mankön. Brukas endast om barn, som nyss blifvit födt, eller med afseende på födseln, och i motsats till Flickbarn. *Hon har blifvit förlöst med ett g.*

GOSSÄREN, n. 3. pl. def. En menniskas ålder ifrån 7:nde till 14:de året. *Han är ännu i g.* **GOTLANDSROFVA**, f. 1. *Se Rapsal.*

GOURMAND, gurmånng, m. 3. (fr.) Frässare, läckermun.

GRABBA, v. n. 1. (pop. o. fam.) Taga hela näfven full. *G. i*, gripa i med hela näfven. Man säger äfv. *G. tag i*, häftigt fatta tag i.

GRABBNÄFVE, m. 2. pl. — *näfvar*. (pop. o. fam.) Dugtig näfve full. *Taga en hel g. konfekt.*

GRABBTAG, n. 3. (pop. o. fam.) Tag med grabbnäfven.

GRACE, gras, m. 3. (fransk ord, af lat. *Gratia*)

1) Ynnest, gunst, bevägenhet. *Visa någon mycken g. — 2)* (utan plur.) Behag. *Dansa, föra sig med mycken g. — Gracer*, f. 3. pl. (rom. o. grek. myt.) Behagens gudinnor: Äglia, Thalia och Euphrosyne. Huldgudinnor. Skrifves af somliga Gracier. Kallas äfv. Chariter.

GRACIOS, grasio's (vanligen gratschös), a. 2. (fr. *Gracieux*) 1) Behagfull, inagande. — 2) Ärtig, förbindlig; gunstig. *Var så g. och stilt.* — Skrifves af några *Gracios*.

GRAD, a. oböjl. (t. *Gerade*) Rak, rät, som går i rak linje.

GRAD, m. 3. (lat. *Gradus*, steg) 1) Hvar och en af de afmätta och betecknade lika stora delarna på skalor af instrumenter, ämnade att mäta krafter, styrkan, tillväxten, tryngen o. s. v. hos vissa ämnen. *G-erna på en termometer, en barometer, en brännvinsprofvare. Termometern har fallit tio g-er, står på tio g-er kallt.* — Sammansättningsvis säger man Termometergrad, o. s. v. — 2) (geom.) $\frac{1}{360}$ del af en cirkel. Betecknas äfv. med $^{\circ}$. *En 30 g-ers vinkel, som upptar 30 grader af en cirkel. En g. indelas i 60 minuter.* — 3) (geogr.) Afståndet emellan tvänne närliggande parallellcirklar (Längdgrad) ell. emellan tvänne närliggande meridianer (Breddgrad). Betecknas äfv. med $^{\circ}$. *Stockholm ligger under 60 gr. bredd norr om equatorn (60 $^{\circ}$ n. br., d. v. s. nordlig bredd). — 4)* Genom mått eller uppskattningsvis bestämd skillnad af mer eller mindre i egenskaper, som äro märkbara för sinuena. *G. af värma, köld, torrhet, fuktighet, styrka, rörelse, hastighet, tillväxt, o. s. v.* Man säger äfv. i samma mening: *G-en af ett ord, en plåga, ett lidande, en feber, o. s. v.* — 5) (fig.) a) Brukas med enahanda betydelse om moraliska egenskaper, passioner, känslor, samt om allt slags framskridande, tillväxt, tillbakagående eller förfall. *Hennes sorg, förtviflan, vrede, kärlek har stigit till en g., som ger anledning att frukta det värsta. Vara i högsta g. ledsen, bedröfvad, glad. Målaren har nu stigit till en g., att man fruktar öfversvämning. Genomgå alla brottets g-er. Lägsta g-en af förnedring. — b)* Sägnes om de tjänstebefattningar, befälsposter, värdigheter, hvarigenom man ifrån den ena till den andra småningom uppstiger till en hög värdighet, ställning. *Huru hög g. har han i armén? Han är kapten. Slå i g-erna, befordras till allt högre och högre post, sysla. Passera g-erna, på kortare, föreskrifven tid gå igenom de lägre tjänstegraderna i armén, af gemen, korporal och underofficer, för att vinna praktisk kännedom i hvad som hörer till alla dessa underordnade tjänstegrader och blifva berättigad att taga officersexamen. — c)* Lärdomsvärdighet, som efter vissa profs afläggande erhålles vid universiteter i de särskilda fakulteterna, t. ex. Magistergrad, Doktorgrad. *Taga en akademisk g. Taga g-en, afslåga dertill föreskrifna prof. — d)* (geom.) Det olika kraftuttryck, hvari ett egenskapsord användes. Dessa grader äro: positiv (t. ex. *stor*), komparativ (t. ex. *större*) och superlativ (t. ex. *störst*). — e) (tekn.) a) Upphöjningarna på ytan af en fl. *Enkel g.*, då dessa upphöjningar gå åt en led. *Se äfv. Undergrad och Öfvergrad. — b)* De hackiga kanter, som hvarje grafstickelstreck får. — c) (byggn.k.) Den skarpa kanten af tvänne sammanlöpfande ytor. — d) Den mängd salt, som innehålles i en sola.

GRADATIM, gradätimm, adv. (lat.) Gradvis, steg för steg.

GRADATION, -- tschón, f. 3. Stigande, tilltagande gradvis, steg för steg.

GRADBORR, m. 2. Ett slags borrh, som vid skrummuttrars uppskärning, då gängorna skola vara mycket djupa, användes efter förborren.

GRADBÄGE, m. 2. pl. — *bågar*. 1) Cirkel, indelad i grader. — 2) (bergsbr.) Verktyg att mäta fallet af en gång.

GRADERA, v. a. 1. 1) Afdela i grader. *G. en cirkel, en termometer.* — 2) (tekn.) Låta en vätska, som skall afdunstas till kristallisation, förut rinna öfver en af risqvistar flätad vägg, intill dess att den genom sin afdunstning i luften får så mycken koncentring, att den lönar sig att afdunsta. Även: för samma ändamål utsätta en vätska för köld eller solhetta. — *Graderande, n. 2.*

GRADERHUS, gradérhus, n. 3. *Se Graderverk.*

GRADERING, f. 2. 1) Handlingen, då man graderar (begge bem.). — 2) Sålunda verkställd indelning i grader.

GRADERVATTEN, gradervätt'n, n. 3. Saltvatten, som graderas.

GRADERVERK, gradervärk, n. 3. (tekn.) En af stolpar uppförd och med tornris utfodrad byggnad, der gradering sker. *Jfr. Gradera, 2.*

GRADMÄTNING, f. 2. (vetensk.) Mätning af afståndet emellan tvänne orter, som ligga under samma meridian, och efter noggranna mätningar på himmelen hafva en eller flera graders nordlig eller sydlig bredd.

GRADPASSERARE, m. 3. En, som passerar graderna (se *Grad*, 3, b).

GRADRÖR, n. 5. Glasröret på en termometer eller barometer.

GRADSKALA, f. 1. Skala (se d. o.), utvisande afmätta grader.

GRADSKIFVA, f. 1. (tekn.) *Se Delskifva.*

GRADSTOCK, m. 2. Ett numera obrukligt astronomiskt höjdmättningsinstrument.

GRADTAL, n. 3. Antal af grader.

GRADTALS, adv. *Se Gradois.*

GRADUAL-DISPUTATION, -- äldissputatschón, f. 3. Disputation (se d. o.) för erhållande af en akademisk grad (se *Grad*, 3, c).

GRADUERA, v. a. 1. Tilldela akademisk grad (se *Grad*, 3, c). — Part. pass. *G-d* brukas nästan adjektivt och säges om den, som erhållit en sådan värdighet.

GRADVIS, gradvís, adv. I grader; grad för grad, småningom, efterhand.

GRAF, f. 2. pl. — *foar*. (af *Gräfv*) 1) En genom gräfning gjord fördjupning i jorden, jemnbred, af större djup än Dike, och ansenligt lång, i allmänhet för vatens aflöfande. *Gräfv* en g. — Har sammansättningen Aflopsgraf. — 2) Dylik gräfd fördjupning framför vallen till ett fästverk, en fästning eller kring en befäst stad. *Uppkastade en g.* — Jfr. Fästningsgraf, Skansgraf, Stadsgraf. — 3) a) Djup uppkastad grop, hvari en död menniska begravdes. *Gräfv* en g. för ett lik. *Bära en död till g-ven. Sänka ett lik ned i g-ven. Följa någon till g-ven, gå ned i liktåget, vid en persons begravning.* (Fig.) *Följa någon i g-ven, dö kort eller någon. Den hemligheten följer honom i g-ven, är af ingen efterlevande känd. Gå på g-vens brädd, ej halva längt igen att lefva. Lägga någon i g-ven, blifva orsak till ens död. Den sjukdomen lade honom i g-ven. På andra sidan om g-ven, efter döden. Ända till g-ven, ända till döden. — b)*

Bygd, muradt rum eller hus, der någon är begravnen. *Christi g. Konungarnes g-var.* — *Syn. Griit.* — c) Den fläck på marken, hvarunder någon ligger begravnen. *Stro blommor på g-ven. Korsel på Idas g.*

GRAFAND, grävånd, f. 3. pl. — *änder. Se Brandgås.*

GRAFBOR, se *Gräfor.*

GRAFGALLERI, gräv Galleri, n. 3. (fortif.) Ett slags täckt påverk till sidoförsvär för en fästverksgraf.

GRAFGÅS, f. 3. pl. — *gäss. Se Brandgås.*

GRAFHVALF, n. 3. Murad, hvälfd graf (bem. 3). — *Syn. Grifhvalf.*

GRAFHÖG, m. 2. 1) Hög af uppkastad jord, hvari fordom de döda begravos. — 2) Hög af jord, uppkastad öfver en graf.

GRAFKOR, grävkör, n. 3. Hvälfd begravningsplats i eller under en kyrka, eller på en kyrkogård. — *Syn. Griftkor, Grafhvalf, Griftkammare. — chor.*

GRAFKULLE, m. 2. pl. — *kullar. Se Grafhög.*

GRAFKUMMEL, n. 3. Benämning på ett slags fornlemningar, bestående uti en stenvård af uppresta hällar med tak (öfverliggare), äfven af sten, och som förmodas hafva af joutiska (keltiska) folkstammar blifvit begagnade till griftplatser. Kallas äfven Hallkorsgravar.

GRAFLÄMPA, f. 1. Lampa, som brinner i ett grafhvalf.

GRAFMEJSEL, m. 2. pl. — *mejstar. Se Grafstickel.*

GRAFPLATS, m. 3. 1) Platsen, der någon ligger begravnen. — 2) Plats på kyrkogård, inköpt af någon till hvilorum efter döden för sig och familj.

GRAFSKRIFT, f. 3. 1) Inskrift på en grafsten eller grafvård. — 2) Skrift på vers ell. prosa, som firar minnet af en afiden och uppläses eller utdelas vid dess begravning.

GRAFSTEN, m. 2. Sten, som betäcker eller är upprest öfver en graf (bem. 3).

GRAFSTICKEL, m. 2. pl. — *sticklar.* Verktyg, som begagnas vid gravering, bestående af en hårdad stälten, som på en ändan genom slipning fått ett litet skär, eller en af flera sådana bildad spets.

GRAFSTICKELKONST, f. sing. Konsten att gravera medelst begagnande af grafstickel.

GRAFSTÄLLE, n. 4. *Se Grafplats.*

GRAFURNA, f. 1. Urna, som stundom anträffas i gravar ifrån forntiden, och som innehållit aska efter der begravnen persons kropp.

GRÄFVA, v. a. 1. (gam.) *Se Gräfv.*

GRÄFVÅRD, m. 2. Minnesvård öfver en af-liden person, upprest på det ställe, der han ligger begravnen.

GRÄFÖL, n. 3. Gästabud vid en persons begravning.

GRÄFÖPPNING, f. 2. Öppningen till en graf (bem. 3).

GRAMM, m. 3. (fr. *Gramme*) Enheten i franska decimalvigt-systemet.

GRAMMATIK, -- mäticka, f. 1. ell. **GRAMMATIK**, -- i'k, f. 3. (lat. *Grammatica*, från grekiskan) Språklära.

GRAMMATIKALISE, a. 2. 1) Till språkläran hörande. *G-t fel.* — 2) Med dess regler öfverensstämmande. *G-t skrifvätt.* — En och annan har i samma mening börjat bruka *Grammatisk.* — *Grammatikaliskt, adv. Äfv. Grammatiskt.*

GRAMMATIKUS, -åttikuss, ell. GRAMMATIKER, -åttik'r, m. 5. (hos Greker och Romare) Språklärd, som förklarade och bedömde äldre skriftställare.

GRAMMATIST, -ttist, m. 5. (hos Greker och Romare) Lärare i grammatik.

GRAMSE, grammöse, a. oböjl. (sam.) Hysa ovilja för någon. *Vara g. på någon.*

GRAN, gran, n. 5. (af lat. *Granum*, korn) 1) Liten medicinalväxt = $\frac{1}{2}$ skrupel. — 2) (vid bestämmandet af guldets finhet) = $\frac{1}{2}$ karat. — 3) (vid beräkning af silfrets finhet) = $\frac{1}{3}$ lod. — *Grån* är ett numera föråldrat skriftsätt, men brukas ännu af många för plural.

GRAN (a långt), f. 2. 1) Allmänt bekant barrträd med artförändringarna Slok-, Går-, Hång- och Myrgran. *Pinus abies.* — 2) Brukas kollektivt allmänt i st. f. Granträd (plur.), Granskog ell. Granved, och är då oböjligt. — *Ss. G-barr, -buske, -bottle, -lund, -skog, -träd, -träd, -ved, m. fl.*

GRANADILL, -i'll, f. 5. Se *Passionsblomma*.

GRANADÖR, -ör, se *Grenadier*.

GRANAT, -ät, m. 5. 1) Ädelsten af Silikaternes släkte. Har flera arter, till hvilka äfven Hyacinten hör. *Orientalisk g.*, se *Kärnbukel*. *Böhmisk g.*, se *Pyrop*. — 2) Se *Granatäple*. — 3) (artil.) Ihålig, med krut fylld järnkula; som, påtänd, springer sönder, lik en bomb, men mindre. — *Se f. 6. Hand-, Spräng- och Brandgranat.* — 4) (fyr.) Liten ihålig kula, lik en lustkula, men innehållande endast kornpulver till fyllning, hvilket genom kulans sönderspringande i luften åstadkommer en knall.

GRANATBUSKE, m. 2. pl. — *buskar*. Buskväxt af samma släkte som Granatäplet, med lika vackra blommor, men ganska små frukter. *Punica nana*.

GRANATHAGEL, -åthåg'l, n. 5. pl. (krigsk.) Flera löddade handgranater (vanligen 15), inlagda i en träkula, öfverdragen med väf, som afskjutes ur en mörsare.

GRANATKANON, -ät-on, m. 3. Kanon, hvarmed granater (bem. 5) kastas.

GRANATKULA, f. 1. (artil.) Träkula, hvari granathagel (se d. o.) inläggas.

GRANATKÄRNA, f. 1. Kärna af ett granatäple.

GRANATPÅSE, m. 2. pl. — *påsar*. (artil.) Påse, omslutande en med handgranater fylld träkula. *Jr. Granathagel*.

GRANATTRÄD, n. 5. Se *Granatäpleträd*.

GRANATÄPLE, n. 4. Den utanpå röda, inuti gula, behagligt syrliga frukten af Granatäpleträdet, med många purpurblå kärnor.

GRANATÄPLETRÄD, n. 5. Fruktträd af klassen Rundblommige, med glänsande löf, vackra, hjertrodda blommor och läcker frukt (Granat eller Granatäple), inhemskt i norra Afrika, allmänt odladt i Österländerna och södra Europa. *Punica Granatum*.

GRANBÄCKE, m. 2. pl. — *ar*. Backe, beväxt med gran.

GRAND, grand, m. 5. (af lat. *Grandis*, stor) Titel, som tillkommer personer af den spanska högadeln.

GRAND, n. 5. 1) Ganska liten partikel af materien (t. ex. ett stoftkorn, ett damkorn, o. s. v.). *Han har fått ett g. i ögat.* (Ordsp.) *Se g-et i sin broders öga, &c.*, se *Bjälke*, 1. — Bildar sammansättningen Solgrand. — *Syn. Atom, Stoft-*

korn. — 2) Säges öf., för att beteckna något ganska litet, och brukas då äfven som maskulin. *Han ser intet g.*, icke det ringaste. *Gif mig litet g.* ell. *en liten g.*, något litet. *Han gör aldrig Guds skapade g.*, icke det ringaste. — *Syn. Smula*.

GRANDA, v. n. 4. (uttalas i dagligt tal: granna) 1) (af *Grand*) Utgöra en bristande, helt liten skilnad. *Det är blott helt litet, som g-r.* — 2) (af gamla ordet *Granda*, skada) Förorsaka misshag, förtret. *Jag vet icke, hvad som g-rat.*, hvad som är åt honom (honne). *Det är litet som g-r*, han (hon) blir ond öfver ingenting. — I begge bem. tillhör ordet hvardagsspråket.

GRANDIOS, -ös, a. 2. (ital. *Grandioso*) Storartad.

GRANGRÄS, n. 5. (bot.) En art Fräken. *Equisetum sylvaticum*. Kallas äfv. Hästgröning.

GRANIT, -it, m. 5. (af lat. *Granum*, korn) Bergart, bestående hufvudsakligast af fältspat, kvarts och glimmer, hvilka i kornformigt kristalliniska sammansättningar äro blandade med hvarandra så, att fältspaten utgör största delen, glimmern den minsta. Har många, till utseendet ganska skiljaktiga arter, såsom Orientalisk g., Skriftgranit, m. fl. Kallas äfv. Gråberg, Gråsten. — *Ss. G-artad, -berg, -klippa, -monument, m. fl.*

GRANKÅDA, f. 1. Kåda, som granträdet utspirrar.

GRANN, a. 2. neutr. *granit*. 1) (ursprungligen) Små. fin. *Ell nåt med g-a maskor. G-nå garn.* fint. *Groft och grant* (substantiv), stort och småt. — Brukas numera i denna bem. föga. — 2) Noggrann, noga. Nyttjas äfv. i denna bem. sällan, utom i det något föråldrade uttrycket: *Gifva g. akt.* gifva noga akt. — 3) Sirlig. *G. som en brud, som en bondbud.* *Han har mycket g-nt hos sig. G-a ord,* poetiskt eller oratoriskt klingande. *G. stil,* utmärkt väcker handstil; säges äfven stundom om skriftsättet, den inre stilen. — *Ann.* Ordet utvisar i denna bem. samma begrepps-utveckling som *Fin* (jfr. d. o.). — *Syn. Pråktig, Sirlig, Utstyrd, Utstofferad, Ståtlig.*

GRANNE, m. 2. pl. *grannar*. Person, som bor eller befinner sig nära intill någon. *Det är min g.: han bor i huset bredvid. I Killespelet byta från sig ett kort till g-n.* — *Syn. Nabo.*

GRANNELIGA eller GRANNELIGEN, adv. (föräldr.) Noga; ganska väl.

GRANNFOLK, n. 5. Folk, som bor näst intill ett annat.

GRANNERU, f. 2. Fru, som är ens granne.

GRANNGNISTRIG, a. 2. Säges om jern, då det i brottet visar fina, orediga korn, ej stora, fjälliga eller kantiga.

GRANNGÅRD, m. 2. Gård, belägen nära intill en annan.

GRANNHUSTRU, f. 2. pl. — *hustrur*. Hustru i en granngård.

GRANNHÖRD, a. 2. (pop.) Som har fin (*Grann*, bem. 1) hörsel.

GRANNLAGA, grännlaga, a. oböjl. (utan komparativ och superlativ) 1) (både om person och sak) Mycket noggrann, ganska varsam, samvetsgrann, sträng i sitt handlingsätt. *Vara g. i sina pligters uppfyllande. Iakttaga g. diet. Ett g. uppförande. Ej g. om medlen. Vara g. i sina omdömen, i sin smak.* — 2) (både om person och sak) Som fordrar noggrann uppmärksamhet, punktligt iakttagande af den aktning,

hvar till man anser sig berättigad. *Vara allt för g.* (Fig.) *G. Bron*, som icke följa något anstötligt eller sådant, som utvisar missaktning. — *Syn. Se Noggränad.* — 3) (både om person och sak) Som noga aktar sig att säga eller göra något, hvilket på minsta sätt kan sära en annans känsla. *Hon är mycket g. Visa någon ett g. bemötande. G. ord, uttryck.* — *Syn. Finkänslig, Lagggrann, Delikat.* — 4) (om sak) Som fordrar ganska mycken varsamhet. *En g. sak. G. ämne.* — *Syn. Kinkig.* — *Adv.* På ett grannlaga sätt (se *Grannlaga*, a. 1 o. 5). *Gå g. till väga.* — *Syn. Noga, Samvetsgrant, Varsamt, Finkänsligt.*

GRÄNNLIGHET, f. 5. 1) Mycken noggrannhet, stor varsamhet, samvetsgrannhet, stränghet i eget handlingsätt. *Utarbete något med mycken g. G. i omdöme, i smak.* — 2) Egenskapen att vara mycket noggrann i fråga om andras iakttagande af den aktning, hvar till man anser sig berättigad. — *Syn. Granntykthet.* — 3) Noggrant undvikande af allt, som kan sära andras känsla. *Visa mycken g. i sitt uppförande mot andra.* — *Syn. Se Finkänslighet.* — 4) Egenskapen hos en sak, att fordra ganska mycken varsamhet. *G-en af en sak, ett ämne.*

GRÄNNLÄT, m. 5. 1) Prydnad i klädesl.

Vara mycket fallen för g-r. — Brukas äfven kollektivt i sing., t. ex.: *Vara svag för g.* — *Syn. Smucke, Prydnad, Bjefs, Fladder, Färd.* — 2) (fig. a) (i plur.) Artigheter, smicker. *Såga ett fruntimmer g-r.* — b) (mest i plur.) Grant, klingande ord. *G-r i stil. Ett tal, öfverlastadt af g-r.* — 5) (skämtv.) Se *Grännlåtssjukdom*.

GRÄNNLÅTSDOCKA, f. 1. (sam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSHERRA, m. 2. pl. — *herrar*. (sam.) Mansperson af herreklassen, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSKLÄDER, m. 5. pl. Fina, granna kläder, som man nyttjar endast vid högtidigare tillfällen.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, m. 2. (fam. skämtv.) Venerisk sjukdom.

GRÄNNLÅTSSVÄDER, n. 5. (fam.) Utmärkt vackert väder.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

GRÄNNLÅTSSJUKDOM, f. 1. (fam.) Fruntimmer, som gärna går grant klädt.

stugubro. *Bekläda en triumfport med g.* — 2) Fihackadt sådant ris. *Strö g. på golfvet.*

GRÄNNRISA, v. a. 1. Belläga eller beströ med granris (i begge bem.). *Ell g-d golf.*

GRANSKA, v. a. 4. (af *Grann*) Noga undersöka beskaflheten, halten, värdet, dugligheten af något. *G. ett arbete, andras handlingar, en utgifven bok.* — *Syn. Syna, Kritisera, Recensera, Censurera, Genomgå, Genomse, Nagelfara.*

GRANSKANDE, n. 4. Handlingen, då man granskar; händelsen, omständigheten, att något granskas.

GRANSKARE, m. 5. En, som granskar (isynerhet utgifna skrifter). — *Syn. Recensent.*

GRANSKNING, f. 2. 1) Noggrann undersökning af beskaflheten, halten, värdet, dugligheten hos en sak. Brukas isynnerhet i fråga om utgifna skrifter. — *Syn. Synande, Syning, Granskande, Genomgående, Genomseende, Nagelfarande, Kritisering, Recensering.* — 2) Skrift, artikel, hvori en bok o. s. v. bedömes. — *Syn. Kritik, Recension.*

GRANSÅNGARE, m. 5. Fågel af Sparfågeln, 4 $\frac{1}{2}$ tum lång, ofvan gråbrun, nedra kroppsdelen vita med inblandadt gult. *Sylvia albetina.*

GRANT, grant, adv. 1) (föräldr.) Utmärkt väl. Brukas om sinne och förståndet. *G. se, höra, känna, inse, förstå.* — *Syn. Granneligen.* — 2) På ett grant, ganska prydligt sätt. *G. klädt.* [Grant].

GRANULERA, v. a. 1. (af lat. *Granum*, korn; metallurg.) Groft pulverisera lättsmälta metaller. — *Granulerande, n. 4. o. Granulering, f. 2.*

GRANULERDOSA, -ördösa, f. 1. (metallurg.) Dosa, som begagnas till granulering.

GRANÖRT, f. 5. Ört af släktet Staf, med purpurroda blommor, på sidlända skogsängar. *Pedicularis sylvatica.*

GRAPHISK, a. 2. (från grek.) 1) Med figurer beskrifvande. — 2) Som angår skrifkonsten.

GRAPHIT, graf'it, m. 5. Se *Blyerts*. — Skrifves äfv. *Grafil*.

GRASSERA, v. n. 1. (lat. *Grassari*) 1) Härjande ströfva omkring. — 2) (fig. om sjukdomar m. in.) Gå i svang, rasa, härja. — *Grasserade, n. 4. o. Grassering, f. 2.*

GRATIAL, gratschäl, n. 5. (af lat. *Gratia*, tack) 1) Pension, som af kronan utdelas åt uttjenade krigare. — 2) Pension, som någon af enskilt person får årligen uppbära.

GRATIALIST, gratschäl'st, m. 5. Den, som får uppbära gratial.

GRATIFIKATION, ----tschön, f. 5. Skänk af ynnest, nådegåfv. {—ca—}

GRATIS, gratis, adv. (lat.) Kostnadsfritt, för intet.

GRATIST, -j'sst, eller GRATUIST, -i'sst, m. 5. 1) En, som erhåller kostnadsfri undervisning i en skola. — 2) (i allmänhet) En, som erhåller någonting för intet.

GRATIÖS, se *Graciös*.

GRATULATION, ---tschön, f. 5. 1) Lyckönskan. — 2) Lyckönskningskrift, -vers.

GRATULERA, v. a. 1. (lat. *Gratulari*) Lyckönska, prisa lycklig. — *Gratulerande, n. 4. o. Gratulering, f. 2.*

GRAUWÄCKE, (tyskt ord) Stenart af grå färg, hvans särskilda delar (kvartz, lerskiffer, lisekiffer, glimmer och underståndom korn af fältspat) äro förbundna genom en massa af lerskiffer. Skrifves äfv. *Gråvacka*.

GRAVAMEN, -väm'n, n. pl. — *mina*. (lat.) Besvär, som anföres öfver något.

GRAVATIONSBEVIS, -- tshönsbevi's. n. 3. Intyg, som läntagare lemna, innehållande uppgift om äldre luteckningar i den egendom, som belänas.

GRAVE, gråve. (ital.; i musik) Allvarsamt, högtidligt.

GRAVERA, v. a. 1. I. (lat. *Gravare*) 1) Besvära, trycka. — 2) (om skuld) Belasta. *Hans egendom är g-d med mycken skuld.*

GRAVERA, v. a. 1. II. (fr. *Graver*, af t. *graben*, gråfva) 1) Antingen med gråfsticket (egentlig Kopparstickning), eller genom etsning, eller medelst den s. k. svarta konsten, uti plåtar af koppar, messing, stål, tena eller zink åstadkomma inskurna (graverade) figurer eller teckningar, hvilka sedan aftryckas. *G. i koppar, i stål.* Man säger äfv. *Sticka i koppar*, o. s. v. *G. i trä*, skära (figurer) i trä, för aftryckning. — 2) Sticka eller utskära (namn o. s. v.) i sigiller af metall eller sten. *G. ett pitschaft, ett sigill. G. ett namn i ett sigill.*

GRAVERANDE, n. 4. Förfarandet, då något graveras (II).

GRAVERING, f. 2. 1) Se *Graverande*. — 2) De figurer, som uppkomma, då man graverar. — 3) Konsten att graveru.

GRAVIS, gråviss, m. sing. (lat.) Benämning på en af accenterna i grekiska språket (').

GRAVITATION, --- tshón, f. sing. (af lat.) Tyngdkraft. — *Se. G-slag.*

GRAVITET, --ét, f. sing. (lat. *Gravitas*) 1) Tyngd. — 2) Allvarsamhet, värdighet. — 3) Vigt.

GRAVITETISK, a. 2. 1) Allvarsom, högtidlig. — 2) Tillgjordt vigtig eller värdig.

GRAVOR, -vör, m. sing. Ett slags vid sorgdrägt, utan armar, som bäres af hofdamer vid kungssorg.

GRAVUR, -vyr, m. 3. (fr. *Gravure*) Aftryck på papper af stål- eller kopparstick. Skrifves äfv. *Gravyr*.

GRAVURMASKIN, -vyrmaschi'n, m. 3. Ett slags maskin, som begagnas till gravering, för att åstadkomma gravurer med skuggor af rätta linier, hvilka ligga tätt tillsammans, och på mycket regelbundna afstånd ifrån hvarandra. Skrifves äfv. *Gravurmashin*.

GRÄVÖR, -ör, m. 3. (fr. *Graveur*) Kopparstickare, stålstickare, sigill- eller pitscherstickare.

GREBBA, gräbba, f. 1. (prov.) Fullväxt, stor och grof flicka.

GRECISM, gres'ism, m. 3. Egenhet, tillhörig grekiska språket.

GREDELIN, se *Grädelin*.

GREFLIG, a. 2. Som tillhör eller har afseende på en grefve. *Den g-a familjen.* — 2) Som tillhör, har afseende på eller säges om grefvar i allmänhet. *G-t stånd. G. värdighet.*

GREFSKAP, n. 3. o. 5. 1) (fordom) a) Distrikt, som en grefve styrde. Jfr. *Grefve*. — b) En grefves besittning, såsom län under kronan. — 2) (nu) a) Grefligt stånd, greflig värdighet. — b) Titel på någon liten landsdel, som ingår i vissa furstas tillar, emedan dess innehafvare fordom varit grefvar. — c) Titel på mindre distrikt i vissa länder, t. ex. i England och N. Amerika, svarande ungefärligen emot Härad hos oss.

GREFVAR, m. 2. pl. (t. *Grieben*) De till slut återstående hopkrumpna hinnorna vid smältning af isler.

GREFVE, grève, m. 2. pl. *grefvar*. 1) (fordom) a) (ursprungl.) Styresman i ett visst mindre distrikt, ungefär af samma vidd, som de nuvarande grefskaperna i England. — b) Domare i ett sådant distrikt. — c) (under Carolingerna, i Frankrike och Tyskland) Embetsman, som inom ett visst område uppbär skatterna, höll ordningen vid makt och förde befalet öfver de trupper, hvilka derifrån ställdes i fält; i allmänhet benämning på alla högre embetsmän, som ägde att befalla å kronans vägnar. Desse voro, allt efter deras olika befattningar, af flera slag, såsom: Mark-, Gau-, Burg-, Cent-, Ding-, Wild-, Holz-, Stall-, Wic-, Send-Grefvar. — d) (länge fram i medeltiden) Årftlig innehafvare af ett sådant embete såsom vasall under landsherrn. — e) (i Sverige, sedan Erik XIV intill Reduktionen) Innehafvare af högsta adliga värdigheten i riket jemte en titeln och värdigheten åtföljande förläning, kallad Grefskap. — Äfv. blott titel, som medlemmar af en sådan verklig grefves familj förde. — 2) (nu) Innehafvare af adelig värdighet, med högre rang än friherre, således i Sverige den högsta. Förkortas ofta i samtalsspråket till *Gref*, isynnerhet framför namn, som börjas med vokaler. (Fam. talesätt) *I g-ns tid*, väl till pass, ganska lägligt, i rätta tid, i en lycklig stund. Detta talesätt har afseende på den tid i medlet af 1600-talet, då grefve Per Brahe ägde Kajana m. m. i Finland, och der genom sin mildhet förvärfvade sig inbyggarnes kärlek.

Anm. Ordet torde rättast höra härledas ifrån det anglos. *Gerefa* eller *Gereve*, hvaraf sedan äfven det eppliska *Shewif* tros hafva kommit. I sallska lägen (hos de gamla Frankerna) återfinns det latiniseradt till *Grafio*, *Gravio* eller *Graphio*, hvaraf sedan det tyska *Graf*, i Sverige förvandladt till *Grefve*. Inre anses sjelfva ursprungsordet *Gerefa* härledt af det götiska verbet *Rafan* ell. *Rafva*, straffa.

GREFVINNA, f. 1. 1) En grefves gemål eller enka efter en grefve. — 2) Säges om och till ett ogift fruntimmer af grefligt stånd, eller ett gift fruntimmer af detta stånd, som har en ofrånse person till man. — 3) (fordom) Innehafvarinna af en sådan förläning, som kallades Grefskap.

GREGORIANSK, a. 2. *G-a tidräkningen*, benämning på den af påven Gregorius XIII år 1582 införda, i Sverige först år 1755 antagna, nya tidräkningen, äfv. kallad Nya Stilen.

GREK, m. 3. 1) Inbyggare i Grekland. — 2) Mansperson, född af grekiska föräldrar.

GREKINNA, f. 1. Qvinna, född af grekiska föräldrar, eller som längre tid vistats i Grekland.

GREKISK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på Grekland eller grekiska folket; som är född, inhemsk, finnes, växer ell. tillverkas i Grekland; äfv. derifrån kommen, eller der brukad.

GREKISKA, f. sing. Grekiska språket.

GREKVAN, m. 3. pl. — *vänner*. 1) (i allm.) Vän af grekiska nationen. — 2) Benämning, under Grekernas sista frihetskrig, på dem, som önskade Grekerna lycka i sitt företag eller på något sätt understödde dem.

GREN, f. 2. 1) Från stammen åt sidan liksom en arm utgående lem på träd eller buske; äfv. ifrån en sådan utgående mindre utgrening. *Stor, liten g. G-ar och gvislar på ett träd.* — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Träd-, Al-, Ek-, Lönngrn, m. fl. — 2) Säges i utsträckt mening om hvarjehanda saker, som i afseende på form eller läge hafva likhet med grenarna på ett träd. *G-arna på ett hjorthorn*, de tvenne från hvarandra utgående delarne deraf.

G. af en åder, en nerv, liten åder, nerv, söm åndar sig i en större. *G. af en flod*, mindre strömdrag, som deri utgjuter sig. *G. af en äägl*, familj, som derifrån leder sin upprinnelse. — Kan bildas flera sammansättningar, såsom: Åder-, Flodgren, m. fl. — 3) Det ställe på en människa, der de nedra extremiteterna (benen) utgå från bälten; äfv. rummet emellan begge benen. *Ett par byxor*, som äro för tränga i *g-en*. Deraf Grense. — 4) Brukas äfv. figurligt om delar eller afdelningar af vissa saker. *Denna handel har många g-ar. Förvaltningens särskilda g-ar. G-arne af en vetenskap.* — Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: Handels-, Industri-, Närings-, Förvaltnings-, Styrelse-, Vetenskapsgren, m. fl.

GRENA, v. n. 1. (fam.) *G. ut med benen*, hålla dem utspärrade från hvarandra. Man säger äfv. *Skräfva med benen.* — *G. sig*, v. r. 1) (om träd och buskar) Utända grenar ifrån stammen. — 2) (fig.) Dela sig i grenar, armar, smärre delar. — *Syn. Se Dela sig.*

GRENADIER, -- djär (äfv. i allmänhet: granadör), m. 5. 1) (fordom) Soldat, som kastade handgranater. Grenadiererna utgjorde då en kärntrupp, och baro, såsom ännu till en del, höga klädes- eller björnskinnsmössor. — 2) (nu) Benämning på soldaterna af vissa rangregementen (såsom i Sverige), eller af någon viss bataljon, något visst kompani i ett regemente (såsom i åtskilliga andra europeiska länder). — *Se. G-mössa, -regemente*, o. s. v.

GRENLAD, n. 3. (bot.) Blåd, som sitter fäst på en gren.

GRENELERA, v. a. 1. (fr. *Grencler*) Dereda läder eller annat, så att det blir prickigt på ytan.

GRENIG, a. 2. 1) Som har grenar. *En g. vedst.* — 2) Som har många grenar. *Ett g-träd.*

GRENIGHET, f. 3. Egenskap att vara grenig.

GRENIÄF, m. 2. pl. — *läfvar*. (bot.) Ett läfslägte.

GRENIJUS, n. 3. Ljus med utgående grenar.

GRENMOSSA, f. 1. (bot.) Moss-slägtet Hypnum.

GRENNERVIG, a. 2. (bot.) *G-t blad*, som har en hufvudnerv, med derifrån utgrenade smånervor.

GRENRÖR, n. 5. Se *Bladhven*.

GRENSKOTT, n. 3. (bot.) En ifrån rotbalsen på en växt utgående bladbrände och nedliggande gren, som oftast på sin undre, mot jorden vända sida, här och der slår rot, men ifrån spetsen utvecklar blad och stundom blommor.

GRENSLE, grénssle, adv. (af *Gren*) Med benen utskrofvande, ett på hvardera sidan om ett föremål. *Rida g. Sitta g. på ett skrank.*

GREP, se *Grepp*.

GREPE, m. 2. pl. — *par*. (af *Gripa*) Den del af vissa kärl, der man fattar (griper) om dem, då man vill begagna dem.

GREPKORB, m. 2. Korg med grepe.

GREPP, n. 3. (af *Gripa*) 1) Tag med händerna, fingrarna; gripande, gripning. — 2) (i musik) En eller flera strängars gripande på gripbrädet af vissa instrumenter, så att ett enkelt eller samstämmigt ljud uppkommer; äfv. det sätt, hvarpå fingerne, för hvarje särskilt ton, sättas på ett blåsinstrument. — 3) (fig.) Se *Konstgrepp*. [Grep.]

GRIDELIN, -- lin, a. 2. (fr. *Gris de lin*) Lindblommefärgad.

GRIFFEL, gri'fel, m. 2. pl. *griffelar*. 1) Ett slags stiftformigt skrifverkiyg hos de Gamle, af

ben; elfeuben, koppar, jern m. m., spetsigt i ena ändan, för att dermed intrycka bokstäfverna i vaxstaforna, och i den andra slätt, för att kunna utplåna det skrifna. — 2) (nu) Skifferstift, som begagnas till skrifning på skriftonor af skiffer.

GRIFFELSKIFFER, m. sing. En skifferart, som användes till griffelar och griffelstafor.

GRIFFELTAFLA, f. 1. Skrifstaf af skiffer.

GRIFF, gri'ff, f. 3. (af *Grafva*) Hväld graf i eller under en kyrka, eller på en kyrkogård.

GRIFFHÖG, f. 2. (föga brukl.) Se *Gråshög*.

GRIFFKRUKA, f. 1. Se *Grafurva*.

GRIFFTAL, n. 3. Se *Liktal*, Skrifves äfv. *Griffetal*.

GRIJLERA, grijljera, v. a. 1. (fr. *Griller*) 1) Steka på halster, halstra. — 2) Förse med galler. — Part. pass. *G-d* brukas nästan adjektivt i begge bem., t. ex.: *G-d kalfbringa. En g. loge.* — Skrifves äfv. *Grillera*.

GRILL, m. 3. (t. *Grille*) 1) (mest i plur.) Underlig, inbillad föreställning, som alltjemt ligger en i tankarna. *Full af g-er: Hafva g-er i hufvudet. Det är blott g-er af honom.* — *Syn.* Inbillning, Fantasi. — 2) (endast i plur.) Onödiga, inbillade bekymmer. *Hafva, göra sig g.*

GRILLFÄNGARE, m. 3. o. — GERSKA, f. 1. Se *Fantasi*.

GRILLFÄNGERI, n. 3. Egenskapen, omständigheten, förhållandet, att man sysselsätter tankarna med grillar.

GRIMAS, -äs, m. 3. (fr. *Grimace*) Förvriddning af anletsdragen; grin. *Göra g-er.*

GRIMASERA, v. n. 1. (fr. *Grimacer*) Göra grimaser; grina. [— cera.]

GRIMMA, f. 1. 1) Läderrem, som spännes om halsen på en häst eller mulåsna, för att medelst grimskuffet fastbinda djuret på ett ställe. *Sätta g-n på en häst. Stryka g-n af sig*, säges om en häst, som befriar sitt hufvud ifrån grimmans demodelst, att han stryker det emot vägg eller annat föremål. — 2) (jäg.) a) Band, hvarmed ankor fästas vid en vargrop. — b) Se *Nosgrimma*. — c) *G. på jagntät* kallas en rämnars, som sitter rundt omkring nätet och med ena ändan är fästad i jorden.

GRIMSKAFT, n. 3. Tjnar eller rem, fästad vid en grimma, och som tjänar till att dermed binda häst eller åsna fast vid vägg eller annat föremål.

GRIMSMOSSA, f. 1. Ett moss-slägte. *Grimmia*.

GRIN, n. 3. (pop. o. fam.) 1) Grinande (i alla bem. af *Grina*, utom 3). — 2) (fig.) Groft, lågt och dumt åtlöje i tal eller skrift. *Han går sin väg rätt fram, utan att bry sig om g-el.* — Har sammansättningen Tidsninggrin.

GRINA, v. n. 1. 1) Förvridda ansigtsdragen, antingen frivilligt eller ofrivilligt, antingen såsom tecken till smärta, lidande, obehag, missnöje, eller af hän, gäckeri. *G. illa. G. åt någon. G. åt, se Utgrina.* — *Syn.* Grimasera. — 2) Visa tänderna, på ett hotande sätt. Säges isynnerhet om hundar. *Hunden g-de mot honom.* — 3) (pop. o. fam.) Skratra med långt uppragden mun, skratra högt på ett sätt, att ansigtet dervid vanställes. — *Syn. Se Skratra.* — 4) (pop. o. fam.) Gråta högt och med förvridda af anletsdragen. — *Syn. Se Gråta.* — 5) (pop. o. fam.) Vara uppsprucken, ej sluta tätt till.

GRINANDE, n. 4. Handlingen, då man grinar (i alla bem., utom 3).

GRINARE, m. 3. En, som gernar grinat af folk, gör spe af andra.

GRIND, f. 2. Dörr på stängsel (skrank, mur, staket, gårdsgränd, o. s. v.), af gallerverk, spjedor, o. s. v. *G. på gallerskranket till ett kyrkhor.* *G. till ett gårde, en hage, en äng.* — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom Galler-, Gårds-, Gårdes-, Ångsgrind, m. m.

Anm. *Grind* betyder i fornsvensk: Gallier.

GRINDSTOLPE, m. 2. pl. — *stolpar*. Benämning på hyrderna af de trevne i jorden ned-satta, upprättstående stolpar, af hvilka den ena på islagna hakar uppbrä en grind, som på ett eller annat sätt hålles stängd emot den andra.

GRINIG, a. 2. (pop. o. fam.) Fullen för att grin (bem. 1 o. 2). Säges isynnerhet om små barn. — *Grinighet*, f. 2.

GRINMIN, grinnin, m. 3. En grinande persons min. *Jfr. Grina*, 1, 3 o. 4.

GRINOLLE, grinnolle, m. 2. pl. — *ollar*. Se *Blaven* (alla bem.).

GRIP, m. 2. 1) Fabelaktigt djur med örnhufvud, lejonkropp, vita vingar och på ryggen svarta fjädrar eller fiskfenor. — 2) (ford.) Figurlig benämning på sjöförvare, vikingar.

GRIPA, v. a. 5. Impf. *Grep*. 1) Fatta i med klorna som en Grip eller roffägel. *Örnen grep sitt rof.* Kan äfven sägas om andra rofdjur. — *Syn. Fåga, Taga.* — 2) (i utsträckt mening) Fatta i med händerna, häftigt och med kraft.

Han grep hatten, just som den höll på att flyga bort. *G. efter*, häftigt räcka ut händerna, för att fatta om något. *G. om*, häftigt och starkt fatta om med händerna. *G. till*, fatta i, t. ex. *G. till en stol, för att dermed försvara sig.*

G. till vapen, skynda att beväpna sig, fatta vapen i afsigt att strida. Se f. 6. *Tillgripa*. (Fig.) *G. under armarna*, se *Arm*. — *Syn. Se Taga.* — 3) Fasttaga. *G. en tjuf, en förrymd fånge.* — *Syn. Se Fasttaga.* — 4) (fig.) Djupt röra, skaka själen, stännet. *Denna förebräelse grep honom in i själen.* *Denna förlust grep honom djupt.* *Blifva gripen af ångest, af frukten.* — *Syn. Se Röra.* — 5) Med fingrarna anslå tangenter eller fatta strängar på ett musikinstrument, för att framkalla toner. *G. strängarna på en gitarr.* — 6) (neutralt, om kuggarna på hjul o. d.) Fatta in i hvarandra. Vanligare säges *G. in i*, t. ex.: *Hjulkuggarne g. in i hvarandra.* (Fig.) *G. in i*, göra ingrepp i.

— 7) Brukas för öfrigt i åtskilliga uttryck och talsätt, t. ex.: *Ankaret g-per*, fastnar vid botnen. *G. ön*, se *Angripa*. *G. saken an*, företaga, göra början dermed. *G. sig an*, uppbjuda sina krafter, anstränga sig. *G. sig an med något*, lägga handen vid verket, företaga, äfva något. (Fig.) *G. omkring sig*, utbreda sitt välde, sin makt; utbreda sig, sprida sig, göra framsteg, t. ex.: *Sjukdomen g-per omkring sig.*

GRIPANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något gripes. Se *Gripa*, 1, 2, 5, 6 o. 6.

GRIPBRÅDE, n. 4. Långt, smalt och tunt bråde eller spån längs nedåt halsen på vissa stränginstrumenter, öfver hvilket strängarna äro spända och hvarpå greppen med handarna göras, då man spelar.

GRIPHUMMER, m. 2. pl. — *humrar*. Skämtsam benämning på polis-, slottskansli- och exekutions-betjenter.

GRIPNING, f. 2. Se *Gripande* och *Grepp*.

GRIPSPÅN, m. 3. Se *Gripbråde*.

GRIS, m. 2. 1) Unge af svinslägtet. *En sugga med sina g-ar.* *Få g-ar*, säges om en

sugga, som föder ungar. (Talsätt) *Sofva som en g.*, ganska djupt. (Ordspr.) *Köpa g-en i säcken*, köpa eller träffa affat om något, utan att veta, hurudant det är. Bildar sammansättningar: *Ylvisvinsgris*, *Stuggris*, *Digris*. — 2) (fig. fam.) Brukas stundom som smekord. *Min lilla g!* — *Har sammansättningen Morsgris*.

GRISA, v. n. 1. 1) Få grisar (se *Gris*). — 2) (pop. o. fam.) Lata sig, göra sig goda dagar. — *Grisande*, n. 4. o. *Grising*, f. 2.

GRISSET, -sätt, f. 3. (fr. *Grisette*, egentl. klädning af grått tyg) 1) Flicka eller ung hustru af lägre stånd. — 2) Behagsjuk syjungfru. — 3) Glädjeflicka.

GRISKULTING, m. 2. (pop. o. fam.) Temmeligen stor gris.

GRISSEL, m. sing. Rundt tunt bråde med långt skaft, hvarpå brödet sättes, när det skall inskjutas i ugnen, och hvarpå det uttages, sedan det blifvit bakadt.

GRISSLA, f. 4. Ett släkte af simfåglar, som alltid vistas på eller vid hafvet, med rak, smal näbb, lika bred som hög och fjäderbeklädd vid roten, långsträckt kropp, korta ben, långa framtår, korta vingar och mycket kort stjärt; simmer och dyker förtäfligt, flyger närolunda, men går dåligt. Uria. Arter deraf äro *Sällgrissla*, *Lomvia* och *Tobisgrissla*.

GRISSTINN, a. 2. Säges om en sugga, som går med grisar.

GRO, v. n. 2. 1) Säges om ett frö, då det uppsväller af fuktigheten i jorden, och insuger med vattnet ämnen, som förändra dess beståndsdelar till tjenlig näring för den i fröet inneslutna Grodden, så att denne bärfaf tillväxer, sönderspringer fröskalet, nedskjuter rottrådar i jorden och upplyfter sin späda stam öfver jordytan. *Ett sädeskorn g-r.* — 2) (om den blifvande växten) Börja att växa. *Gräset g-r.* (Fig.) *Det g-r i honom*, det förtryter honom; han är vred, fastän han ingenting säger. *G. fast*, se *Fastg-r*. *G. igen*, *ihop* (om sår), skinna sig, läkas; (om damnar, kanaler o. d.) upprundas af växter, som småningom fylla vattnet.

GROBIAN, -än, m. 3. (fam.) Grof, rå, oberstad människa, höst i tal och seder. — *Syn. Plumphuggare, Belgund, Grofhuggare; Lurk*.

Anm. Tros härleda sig ifrån det tyska *Grober Jahn* eller *Grob Jahn*.

GROBLAD, gröblad, n. 3. (af *Gro*, växa igen) Örtslägtet Plantago, till hvars arter höra Läkeblad och Släskampar, hvilka ses på sina ställen.

GRODA, f. 4. Ett allmänt bekant släkte af Kraldjuren. Rana. Arter deraf äro: *Vanlig G.*, äfva kallad *Källfrö* (R. temporaria), *Åttig G.*, till färgen ofvan grönkattig med svarta fläckar och ett långsamt gående gulaktigt streck utefter ryggen (R. esculenta); af demnas lär tillredes en frisksås, finare i smaken än af kycklingar. Se f. 8. *Löfgroda*, *Vattengroda*, *Oxgroda*, *Klockgroda* och *Lökgroda*. — *Syn. Klossa; Tossa; Padda*.

Anm. Benämningen tros härleda sig af ordet *Gro*, emedan groddorna hafva mycken räm och alla starkt af sig.

GRODBLAD, rättare *Groblad*.

GRODD, m. 3. 1) Växtämnet i ett frö. — 2) Detta växtämne, sedan det börjat utveckla sig, ända tills det nyss uppkommit ur jorden.

GRODD, a. 2. neutr. *groddt*. (egentl. part. pass. af *Gro*) Som börjat gro.

GRODDHYLSA, f. 4. (bot.) Hylsa, hvari groddskornen på svampar äro inneslutna.

GRODDKORN, n. 3. (bot.) Benämning på hvar och ett af de nakna frökorn (celluler), genom hvilka kryptogamerna fortplantas.

GRODDSÄCK, m. 2. (bot.) Långsträckt, vertikalt ställd cellul, hvari groddkornen hos lavar äro inneslutna.

GRODDTRÅD, m. 2. (bot.) Trådlik förlängning af groddkornen, då dessa gro.

GRODDTRÄDSVÄXT, f. 3. (bot.) Se *Kryptogam*.

GRODLÄTE, n. 3. Det gilla läte, som grodor låta höra, isynnerhet under parningstiden och emot våderskiften.

GRODMUN, m. 2. pl. — *munnar*. (fam.) Bred, stor mun, lik den på grodor.

GRODPUSS, **GRODPÖL**, m. 2. Vattenpusp eller pöl, hvari grodor upphålla sig.

GRODREGN, n. 3. Ett slags naturfenomen, bestående deruti, att grodor nedfalla med regn-vattnet, hvilket händer, då hvarflände och starkt elektriska mole stycka fram så nära utmed jorden, att de medtaga sand, grodor, o. s. v. *Jfr. Sandregn*.

GRODRÅM, m. sing. Grodors räm eller ägg.

GRODSPOTT, m. sing. Ett slags skummig vätska, inom hvilken vissa arter af Stritslägdet (*Cicada*) hafva sina larver, på stjelkar och blad.

GRODSTEN, m. 2. Se *Bufo*.

GRODSVULST, m. 5. (kir.) En småningom uppstående vulst på sidan om tungbandet eller på andra ställen under tungan, vanligtvis utan åtföljande smärta.

GRODUNGE, m. 2. pl. — *ungar*. Unge af en groda. Kallas i sitt första tillstånd, då den liknar fiskungel, vanligtvis *Pingla* (se d. o.).

GROF, a. 2. (I allmänhet motsatsen till *fön*) A. (om sak) 1) I sitt slag mycket tjock, bred eller trubbig. *En g. tråd, spels, penno.* *Ett g-t hår, drag, streck.* *G-t lin.* — 2) Tjock, otät och ojämn på ytan. *G-t papper, tyg, kläde, sammet.* *G. yta, hy, g-t skinn.* *G. va händer, med groft skinn.* — 3) I sitt slag mycket stor. *G. skrift, stål.* *G-t tryck.* *G. va bokstäfver.* *G. va kanoner.* *G-t artilleri.* *G-t nål*, med stora maskor. *G. kam*, med stora, glesa tänder. — 4) Fördelad i stora partiklar eller delar, jemförelsevis med andra ämnen af samma slag. *G-t mjöl, pulver.* *G. deg, sand.* *G-t regn.* — 5) Af jemförelsevis sämre ämne och arbete än andra saker af samma sort. *G-t ämne, arbete.* *G-t porstin.* *G-t bröd.* *G. klädning*, af groft tyg. *G. va kläder.* *G. va kort.* *G. spis, föda*, simpel och närande, men icke läcker. — 6) Ej behaglig för skönhetsinnet, i anseende till brist på smak och finhet, i allt för stort tilltagna former. *G. va drag, konturer, lineamenter, former.* — 7) Jemförelsevis mindre väl renad, lutrad, soford o. s. v., än bättre ämnen af samma slag. *G-t socker.* — 8) Stor, betydlig, anseelig. *G. vinst, synd, missgerning, lögn, tillvitelse, beskyllning.* *G-t fel, bedrägeri.* *G. okunnighet, villfarelse.* *G. vinst, penningsumma.* *G. hengift.* *G-t arf.* (Fam.) *Det är allt för g-t*, för mycket; äfv. går för långt. *Det var g-t!* säges, då man vill yttra sin förvåning öfver något. — 9) (om ljud) Ej hög eller gall, men stark. *EU g-t ljud, läte.* *G. ton, röst, stämma.* (I musik) *Grofa c*, e i den grofva eller stora oktaven. — 10) (fig. i moralisk mening) Rå, ohysad. *G. va seder.* *G-t skämt, svar.* *G. smak.* *G. va ord, seder.* *G. sällskaps-ton.* *G-t tal, språk.* — *Syn. Se Rå.* — B. (om

person) 1) Som har stora, grofva lemmar. *En stor, g. karl, kvinna.* *G. och stark.* *En g-luns*, äfv. en rå och ohysad lymmel. — 2) (fig. i moralisk mening) Rå, ohysad. *En g. karl.* *G-t folk.* *Vara g. i munnen*, föra groft, ohysadt, oanständigt tal; äfv. vara ovetting. *Vara g. emot någon*, bemöta på ett groft, rått, ohysadt sätt i ord eller handling. — *Syn. Se Rå.* — 3) (fig.) Som är något i hög grad. *G. syndare, missgerningsman, missdådare, brottsling, tjufvare.*

GROFBLADIG, a. 2. Som har grofva blad.

G. växt. *G. såg.* — *Grofbladighet*, f. 3.

GROFFIL, m. 2. Fil, hvarmed grofflas.

GROFFILA, v. a. 1. Afhå det grofva af ytan på en sak. — *Groffilande*, n. 4. o. *Groffilning*, f. 2.

GROFFLIG, a. 2. (bot.) Till midten delt i nitkar med krokliniga sidor. *EU g-t blad.*

GROFGNSTRIG, a. 2. (tekn.) Som i brottet visar grofva korn. — *Motsats: Grannstrig.* — *Grofgnstrighet*, f. 3.

GROFHACKA, v. a. 1. Hacka någonting endast groft. — *Grofhackande*, n. 4. o. *Grofhackning*, f. 2.

GROFHET, f. 3. (I allm. motsatsen till *finhet*) Egenskapen att vara grof: 1) Mycken tjocklek, bredd eller trubbighet hos ett föremål, i jemförelse med andra af samma slag. *EU hårstrås g.* *G-en af en tråd, ett streck.* — 2) Mycken tjocklek, gleshet och ganska ojämn yta hos en sak, i jemförelse med andra af samma slag. *Rådes, ett tygs g.* *Hyns g.* — 3) Egenskapen att i sitt slag vara mycket stor. *Stilens g.* *Kanonernas g.* — 4) Egenskapen hos ett ämne, att vara fördeladt i stora partiklar eller delar, jemförelsevis med andra ämnen af samma slag. *Mjölets, pulverets, sandens g.* — 5) Egenskapen att jemförelsevis vara af sämre ämne och arbete än andra saker af samma sort. *Ämnets, arbetets, porstnets, brödets, matens g.* — 6) Egenskapen att genom i stort tilltagna former utan skönhet eller konst göra ett obehagligt intryck på skönhetsinnet. *G-en i långa Lappskans anletsdrag.* *G-en i dessa drag, konturer, former.* — 7) Egenskapen att jemförelsevis vara mindre väl renad, lutrad, soford. *Sockrets g.* — 8) Storhet, anseelighet. *G-en af en lögn, en beskyllning, ett bedrägeri.* — 9) (om ljud) Egenskapen att ej vara hög eller gall, men stark. *G-en af ett ljud, ett läte, en röst, en ton.* — 10) (om person) Egenskapen att hafva stora, grofva lemmar. *G-en af hans kropp.* — 11) (fig. i moralisk mening) a) (om både person och sak) Egenskapen att vara rå, ohysad. *Hans g. går honom afskydd af alla.* *Bemöta någon med g.* *G-en af ett skämt, ett svar.* *Sällskapstonens g.* — *Syn. Se Råhet.* — b) Groft betående, groft ord, uttryck, yttrande. *Tillåta sig g-er emot någon.* *Sågu en g-er.*

GROFHUGGA, v. a. 3. (böjes som *Hugga*) Tillhugga groft. — *Grofhuggande*, n. 4. o. *Grofhuggning*, f. 2.

GROFHUGGARE, m. 3. 1) En, som grofhugger. — 2) (fig. a) Se *Groblian*. — b) Säges äfv. om person eller sak, som i något afseende är öfverdrifven. *Han är en g. att gå på, en g. i att släsa*, o. s. v. *En g. till gådda.* — *Syn. Se Huggare.*

GROPHYFLA, v. a. 1. Hyta endast groft. — *Grophyflande*, n. 4. o. *Grophyfling*, f. 2.

GROPHYLLT, a. 1. Som har groft by.

GROFHÄRIG, s. 2. Som har groft hår. — *Grofhärlighet*, f. 3.
 GROFHÄCKLA, v. a. 1. Häckla (lin, hampa) endast groft. — *Grofhäcklande*, n. 2. o. *Grofhäckling*, f. 2.
 GROFHÄCKLA, f. 1. Häckla, hvarpå häcklas groft.
 GROFKALK, m. sing. Ett slags ljus grå-brun eller gul kalk, utgörande en blandning af kalkdelar och qvartzig sand.
 GROFKORN, n. sing. 1) Fyrradigt ell. smått korn (Hordcum vulgare). — 2) Se *Gumrik*.
 GROFKORNIG, a. 2. 1) Bestående af grofva korn. *G-t krut*. — 2) (om mineralier) Som i brottet visar grofva korn. — 3) (fig.) Rå, plump, grof. *En g. qvickhet*. — *Syn. Se Rå*.
 GROFKORNIGHET, f. 3. Egenskapen att vara grofkornig (i alla bem.).
 GROFLEK, m. sing. 1) Det större eller mindre måttet af ett föremåls grofhet (flocklek). *Prävirkes, timmers, mastämnens g.* — 2) Grof kroppsbyggnad.
 GROFLEMMAD, a. 2. Som har grofva lemmar, grof kroppsbyggnad.
 GROFMÅLA, v. a. 3. (Impf. — *malde*. Sup. — *malit*.) Måla groft. — *Grofmålade*, n. 4. o. *Grofmålning*, f. 2.
 GROFMÅLA, v. a. 1. Måla någonting endast groft, rätt och slätt.
 GROFRÄNDIG, a. 2. Som har grofva ränder. — *Grofrändighet*, f. 3.
 GROFSAND, m. sing. Grof sand.
 GROFSIKT, m. 2. Sådan slags sikt, som begagnas till grofsiktning. — *S. n. sing. indef. Grofsiktadt mjöl*.
 GROFSIKTA, v. a. 1. Sikta ett ämne (mjöl, krut o. s. v.) endast groft, medelst begagnande af grofsikt. — *Grofsiktande*, n. 4. o. *Grofsiktning*, f. 2.
 GROFSKINNAD, a. 2. Som har groft skinn.
 GROFSKUREN, a. 2. neutr. — *et*. (egentl. part. pass. af obrukliga verbet *Grofskåra*) Sönderskuren endast i grofva bitar eller stycken.
 GROFSLIPA, v. a. 1. Slipa endast groft. — *Grofslipande*, n. 4. o. *Grofslipning*, f. 2.
 GROFSMED, m. 3. Smed, som förfärdigar endast grofsmide.
 GROFSMIDE, n. 4. Grofva smidesvaror, såsom yxor, liar, m. m. — *Kallas äfv. Grofsmeds-ärbete*.
 GROFSTRIMMIG, a. 2. Som har grofva strimmor.
 GROFSTÖTA, v. a. 2. Stöta ett ämne i mortel endast groft. — *Part. pass. Grofstött* brukas nästan som adjektiv. — *Grofstötande*, n. 4. o. *Grofstötning*, f. 2.
 GROFSÄGAD, a. 2. (egentl. part. pass. af obrukl. verbet *Grofsäga*) (bot.) Så kallat ett sägadt blad, då taggarne eller tändarna äro mycket stora.
 GROFT, adv. (I allm. motsatsen till *Fint*) På groft sätt: 1) I sitt slag tjockt, bredt eller trubbigt. *G. spunnet garn. G. tillspetsad*. — 2) I större partiklar, bitar, stycken. *G. pulveriserad. Hacka, stöta, mala g. Skrifva g.* — 3) Jemförelsevis med mindre omsorg. *G. arbetad, förgyllt*. — *Syn. Plump*. — 4) (fig.) a) I högsta måtto, ganska svårt eller illa. *Vinna, ljuga g. G. förolämpa någon. Syndra g. Ni misstar er g. Taga g. till, taga eller begära, fordra allt för mycket*. — *Syn. Se Mycket*. — b) På ett rätt, ohysadt sätt. *G. sinlig. Båra sig*

g. ål emot någon. — *Syn. Rätt, Plump, Ohysadt, Obefvärd, Ohöfligt, Brutalt*. — c) Utan förställning, konst eller list. *Han gör det för g. GROFTRÄDIG, a. 2. Som har grofva trädor. — Grofträdighet, f. 3.*
 GROFTÄRNING, a. 2. (mineral.) Bildad i stora, grofva läringar. *G. kristall*.
 GROFULLIG, a. 2. Som har grof ull. *G-a får*. — *Grofullighet, f. 3.*
 GROFVEN, grövn, m. sing. def. (pop. o. fam. af *Grof*) Brukas, då man vill uttrycka sin löfvänning öfver något; äfv. skämtvis i lindrigare svordomsuttryck, t. ex.: *Det var g.! Det är g. till karl att vara stark*. — Någon gång får man äfven höra *Grofvningen*.
 GROFÄDRIG, a. 2. Som har grofva ädror. *G-t träslag*. — *Grofädrighet, f. 3.*
 GROGG, grägg, m. 2. (eng.) Dryck af rom och kallt vatten.
 GROLL, n. sing. (fam.) Lindrigare grad af ägg. *Gammalt g. Hysa g. emot någon*. — *Syn. Se Hat*.
 GROLLE, se *Grälle*.
 GRÖNDERÄ, grönderä, v. n. 1. (fr. *Gronder*) Knota.
 GRÖNING, f. 2. 1) Den naturlifvets verkning, då ett frö groer. *Jfr. Gro, 1.* — 2) Tiden, då i allmänhet frön gro eller ett frö säkert groer. — *Ss. G-skraft, -stid*.
 GROP, f. 2. (af *Gröfva*) 1) Större eller mindre fördjupning i jorden, antingen af naturen eller en tillfällighet tillkommen, eller gräfd, och vidare upp till än ned till. *Stor, liten, djup g. G-ar i en väg. Falla i en g. Gröfva en g. (Ordspr.) Den, som gräfer en g. för annan, faller ofta sjelf deri*, den, som söker en annans skada eller fördel, bereder derigenom ofta sin egen ofärd. — 2) Benämning på åtskilliga föremål, som likna en grop. *G-ar i kinderna. G. i hakan*. — 3) (anat.) Benämning på vissa kaviteter, mer eller mindre djupa, då de upp till äro vidare än ned till. — 4) (jäg.) Gräfd, fyrkantig fördjupning i jorden, af 4 å 5 alnars djup, med lodräta väggar, att deri fånga djur.
 GROPA SIG, v. r. 1. (pop. o. fam.) Blifva gropig. *Vägen g-r sig*
 GROPIG, a. 2. 1) Som har gropar, uppfyllt med gropar. *G. väg*. — 2) (bot.) *G-t blad*, hvars yta har emellan bladådrorna små groplika fördjupningar.
 GROPIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara gropig. — 2) Groplik fördjupning.
 GROPEORALL, -all, m. 3. (nat. hist.) Ett slags korallpolypp med groplika fördjupningar. *Cellepora*.
 GROPLAF, m. 2. pl. — *lafvar*. Ett lafsläkte. *Urecolaria*.
 GROPÖRT, f. 3. Örtslägdet *Tillma*.
 GROSCHEN, grä'ssch'n, m. 8. indef. Tyskt mynt = $\frac{1}{24}$ Reichsthaler, och indeladt i 12 Pfennige.
 GROSPOJS, gråp'js, n. sing. Ett slags hardspel med kort.
 GROSS, gräss, m. o. n. 3. (t.) 1) Toft dusin af vissa handelsvaror. — 2) Större mängd af varor. *Handla i g., köpa och sälja endast i större partier* (motsats: i minut). (Fig. fam.) *I g.*, i myckenhet.
 GROSSA, grå'ssa, v. n. 1. (fam.) Handla i gross.
 GROSSESS, grå'ssa, f. 3. (fr. *Grossesse*) Hafvande tillstånd.

GROSSHANDEL, m. sing. Handel, som idkas i gross, i stort. — *Motsats: Minuthandel*.
 GROSSHANDLARE, m. 3. Handlande, som idkar grosshandel. — *Kallas äfv. Grossör*.
 GROSSHANDLARFRU, f. 2. En grosshandlares fru. — *Äfv. Grossöfrun, Grossörska*.
 GROSSKÄLLARE, m. 3. Se *Lagerkällare*.
 GROSSÖR, -ör, m. 3. (fr. *Grossier* eller *Grossier*) Se *Grosshandlare*. [*Grossör*].
 GROSSÖRSFRU, -örsfrü, f. 2. Se *Grosshandlarfru*.
 GROSSÖRSKA, f. 1. 1) Se *Grosshandlarfru*. — 2) Enka, som idkar grosshandel.
 GROTESK, gröt'ssk, a. 2. (ital. *Grottesco*) 1) I form och figur onaturlig, förviden, underlig. — 2) (estet. o. skön konst) Fantastisk. — Substantivt brukas i estetik o. skön konst *Det G-a*: en art af det komiska, som uppstår genom en till utseendet onaturlig, dock icke meningslös sammanställning af olika föremål, åsigtter och idéer. — *S. m. 3.* (i målningskonsten) Ett eget och fantastiskt slag af måtning eller af målade prydnader i vissa rum, bestående vanligtvis i små figurer af menniskor och djur, med blommor och löfverk in- och sammanflätade. Brukas mest i plur. — *G-e* uppläcetes först af J. de Udine i ruinerna utaf Titi bad i Rom, och sedan i flera andra der varande grottor, hvars benämningar kommit. *Jfr. Arabesker*. — Skrifves af somliga äfv. *Grottesk*.
 GROTTA, gröt'ta, f. 1. (ital. *Grotta*, af grek. *Kryptö*) Af naturen eller med konst bildad underjordisk håla. Bildar flera sammansättningar, såsom Droppstens-, Sandstensgrotta, m. fl. [*Grätta*].
 GROTTVERE, n. sing. Af musslor, snäckor, kristaller, stenar o. d. sammansatta prydnader, hvarved väggar i grottor o. d. bekladdas.
 GROVÄDER, n. sing. Väderlek, tjenlig för sädens bergning.
 GRUBBEL, n. sing. Se *Grubblande*.
 GRUBBLA, v. n. 1. (af *Gräfa*) Ängsligt och oafätligt fundera, grunda på något. *G. på något. Gå och g. Han bara g-r på, huru han skall kunna bli rik*. — *Syn. Se Fundera*.
 GRUBBLANDE, n. 4. Själens oafätliga och ängsliga sysselsättning med någon viss tanke, något visst syfte, förslag; förhållandet, omständighet, att man grubblar på något. — *Syn. Grubbel, Grubleri, Funderande*. — *Adj. 1.* (egentl. part. pres.) 1) Som grubblar. — 2) Fallen för att grubbla.
 GRUBBLARE, n. 3. En, som är fallen för grubbleri.
 GRUBBLERI, n. 3. 1) Se *Grubblande*. — 2) (endast i plur.) Tanke, idé, föreställning, uppkommen genom grubblande.
 GRUBBRAND, m. sing. Brand i en grufva.
 GRUBBROT, n. 3. eller GRUBBRYTNING, f. 2. Upptagning eller bearbetning af en grufva. Se äfv. *Skärpning*.
 GRUBBYGGNAD, m. 3. Byggnad för maskineriet till en grufva, eller som eljest begagnas i och för grufdriften.
 GRUBDRIFT, f. 3. En grufvas eller grufvornas i ett visst distrikt, land, bearbetande.
 GRUBDRÄNG, m. 2. Arbetare i en grufva.
 GRUBFOGDE, m. 2. pl. — *fogdär*. Person, som har tillsyn öfver arbetet i en grufva.
 GRUFFÄLT, n. 5. Vidden af den mark, en grufva upptager.
 GRUFGAS, m. 3. Ett slags ganska farlig gas i grufvor, bestående förnämligast af kolbunden vätegas.

GRUFGÄNG, m. 2. Druten malmgång i en grufva.
 GRUFKARL, m. 2. Se *Grufdräng*.
 GRUFKOMPASS, grufvåmppass, m. 3. Kompass, som nyttjas i bergverket, till bestämmande af en linies eller ytas riktning.
 GRUFLAMPA, f. 1. Eget slags lampa, som begagnas af arbetare i grufvor.
 GRUFLIG, a. 2. (af *Grufva sig*) 1) Som väcker, inger fasa. *En g. menniska. G. yerning, händelse. Det är g-t att tänka på*. — *Syn. Se Förskräcklig*. — 2) Ytterst svår. *G. smärta. G. köld, helta. G-t väder. G-a tider. En g. död*. — 3) (fam.) Öfverdrifven, omätlig. *Han är g. att dö. En g. hop folk. Han är g., d. v. s. fastig* (se d. o. 3).
 GRUFLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara grufvig.
 GRUFLIGT, adv. (fam.) I högsta grad. *G. god, beskedlig, elak, arg. Han snusar alldeles g.* — *Syn. Se Ganska, Mycket*.
 GRUFLINA, f. 1. Jernlina, som begagnas i grufvor till uppfordring af malmen.
 GRUFOS, grufvös, n. 3. Giftiga dunster i grufvor.
 GRUFFPUMP, m. 2. Pump allt uppfordra grufvatten.
 GRUFNAS, n. 3. Bas ifrån väggarna i en grufva.
 GRUFREDSKAP, n. 3. Redskap, som nyttjas vid arbetet i grufvor. — *S. m. sing. Samteliga sådana redskaper vid en grufva*.
 GRUFSAM, a. 2. (pop. o. fam.) Fallen för att grufva sig för allt, äfven det obetydligaste. — *Grufsamhet, f. 3.*
 GRUFSCHAKT, grufv'schäckt, se *Schakt*.
 GRUFSTALP, n. 3. Händelsen, när en eller flera väggar till en grufva instörtas.
 GRUFVAK, n. 3. Tak öfver en grufva.
 GRUFVA, f. 1. (af *Gräfa*) Uti jorden genom grävning eller sprängning åstadkommen djup öppning, för att vinna malmer eller andra nyttiga mineralier. *Upplaga, bearbeta en g.* — *Har flera sammansättningar, såsom: Jeru-, Koppar-, Silver-, Guldgrufva, m. fl.* — *Ss. Grufandel, -arbetare, -arbete, -botten, -kläder, -körstolar, -vägg*.
 GRUFVA SIG, v. r. 1. 1) Erfara en känsla af obehag, blandad med bekymmer vid tanken på något kommande. *G. sig för något. Han g-r sig för allting, som skall göras. G. sig för någon, erfara ångslan, oro, bekymmer för någon*. — 2) Betagas af häpnad, fasa, afsky för något, som händer. *Hon g-de sig vid denna förfärliga nyhet. Jag g-de mig, då jag hörde deras hädelser. Jag g-r mig, när jag tänker derpå*.
 GRUFVÄRP, n. 3. Samling, hög af ur en grufva utsprängd och uppfordrad sten.
 GRUFVATTEN, n. 3. Vatten, som samlar sig på botten af grufvor.
 GRUFVELAG, n. 5. Förening, bolag till en grufvas bearbetande.
 GRUFVELIG, m. fl. se *Grufvig*. &c.
 GRUFVURÄTT, m. 3. Benämning på en domstol vid Sala och Falu grufvor, som upptager sådana mål, hvilka angå grufvans angelägenheter.
 GRUFVUSTÄMMA, f. 1. Sammankomst emellan delägare i en grufva.
 GRUFVUTINGSRÄTT, m. 3. Särskilt domsrätt vid Stora Kopparberget, som upptager frågor om lagfart och fasta, m. fl. rättegångsmål, hvilka ej höra till den vanliga grufvdriften.

GRUFÖPPNING, f. 2. 1) Öppningen i mark till en gruva. — 2) Se *Skärpning*.
GRUMLÅ, v. a. 1. 1) Göra grumlig. *G. kälans klara vatten. G. upp*, se *Uppgrumla*. — 2) (fig.) Göra oklar. *Passionen villade hans förnuft och g-de hans tankar. — G-s, v. d. o. G. sig, v. r.* Blifva grumlig. Brukas både i egentlig o. fig. mening.
GRUMLÄNDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något grumlas.
GRUMLIG, a. 2. 1) Oklar till följe af grummel. *G. vilska, källa, bäck. G-t vatten.* (Fig. fam.) *Fiska i g-t vatten*, draga fördel af villervalla, tvist, strid, oonighet, oordningar, oroligheter eller sin nästas olycka. — 2) (fig.) Oklar, oredig, otydlig. *En g. tanke. G-a idéer, uttryck, meningar. G-t skriftsätt. G. stil.*
GRUMLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara grumlig.
GRUMLIGT, adv. Oklart, otydligt, oredigt. Brukas mest i fig. mening. *Se, tänka, skriva g.*
GRUMLING, f. 2. Se *Grumlände*.
GRUMMEL, n. sing. Främmande partiklar i en vätska, som göra den oklar, men vanligen, om den får stå stilla, lägga sig på botten. *Låta grumlet sätta sig* (sjunka till botten). *Uppröra grumlet ifrån botten i ett kärl.*
GRUMS, n. sing. Hoppländare orenlighet, bestående af letoningar efter något ur djur- eller växtriket, som användes till föda. *G. af pressade drufvor. G., som blifver vid trankokerier.* Se *Sillgrums*. — Syn. *Draf*.
GRUMSA, v. n. 1. (fam.) Halfhögt knota eller hota. — Syn. *Se Knota*.
GRUMSIG, a. 2. Full af grums.
GRUND, a. 2. Föga djup. *G-t vatten. G. flod, å, sjö. G-t ställe i flod, sjö, hafvet.*
GRUND, n. 3. Grundt ställe i haf, sjö eller flod. *Segla, stöta, fastna, råka på g. Styrmanen, strömmen satte oss på g. Skepp, som står på g. Hjelpa någon, ett fartyg af g. Komma, vara af g., blifva eller vara loss ifrån grund. Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Sten-, Sand-, Fiskargrund, m. fl. — Syn. *Bank*.
GRUND, m. 3. 1) (utan plur.) a) Det understa, fasta af något, isynnerhet af haf, sjö eller flod. Oftare säges *Botten*. *Sandig, stenig, hård, lös g.* Gå i g., segla i g., gå till hotten, segla i gval, förolyckas. (Fig.) *Gå i g.*, blifva förstörd, ruinerad, gå under. *Skjuta i g.*, gifva ett fartyg grundskott, så att det sjunker till botten. (Fig.) *Stå på fast g.*, vara tryggad, säker i sin ställning. — b) Mark, såsom tillhörande ett särskilt lands område. *På seens, främmande g.* — Syn. *Se Botten*, 3. a. — c) Jordbun. I denna bem. mindre ofta förekommande. — d) Den mark, hvarpå ett hus är uppfördt. *Det huset står på fast g. Bygga på lös g.* — Syn. *Mark, Botten*. — e) Mark, som tillhör en gårdstomt eller någon viss ägare. *Åga gård och g. i en stad. Min gård ligger på stadens g., på annans g. Bygga på annans g. och mark.* (Fig.) *Stå på egen g.*, ej bero af någon annan. — f) Grundval till hus eller annan byggnad. *G-en till ett hus. Lägga g-en* (ell. g.) *till en byggnad. Bygga från g-en*, ända från grundvalen. *Nedrifva ett hus ända till g-en.* (Fig.) *Gå till g-en med något*, fullkomligt, grundligt undersöka, utforska, studera, utransaka o. s. v. *Lägga g.*, se *Grundlägga*. *Lägga g. till ens välfärd*, genom sina omsorger och åtgärder vara första upphovet der till. *Af hjertans g.*, af själ och hjerta, af allt*

sitt hjerta, hjertligt gerna. *I g.*, adverbialt uttryck, som betyder: helt och hållet, fullkomligt, t. ex.: *I g. ärlig. Känna någon eller något i g. Undersöka, studera, lära i g. Bota i g. I g. förstöra. I g-en*, adverbialt uttryck, som betyder: hufvudsakligen, egentligen, i själva verket, t. ex.: *I g-en kommer det på ett ut, i det hela, egentligen sec. Han är i g-en god, fastän han är knarvig. Saken är i g-en den, att . . . — g) (i målning) Första anstrykningen. — Syn. Grundning, Grundförg. — h) (tekn.) Det, som anstrykes på ytan af en sak, för att bättre fästa ett ämne, hvarmed den sedan skall öfverdragas eller beläggas. *G-en till en förgyllning. — 2) (fig., med plur.) a) Det första och väsendtliga, hvarpå kunskap, vetande stöder sig. (Ideel grund, Kunskapsgrund.) Hafa god g. i en vetenskap. Han har ingen g. för sitt vetande. Första g-erna af en vetenskap. Der äro inga g-er att gå efter*, man har inga grundsatser ell. grundregler att följa. — Syn. (för plur.) *Se Element*, 3. — b) Upphof, orsak, anledning. (Reel grund.) *Den sagan har någon g., är icke utan g.* — c) Det, hvarpå man stöder en sats, ett påstående, en mening, ett utlåtande, yttrande, o. s. v. *Stöda sig på skäl och g-er. Anföra vigtiga g-er. Jag säger det icke utan g. Taga något till g. för sitt påstående. På denna g., till följe af detta skäl, t. ex.: På denna g. är min tanke, att . . . Han påstår på samma g., att . . . Jag vet ej, på hvad g. han påstår det. Jag behåller det på samma g. som min företrädare. Lägga något till g. för ett påstående*, stöda det på något, hvilket anføres som skäl. *För det påståendet ligger till g., att . . .*, det påståendet stöder sig derpå, att . . .
GRUNDA, v. a. 1. I. 1) Lägga första grunden till något. *G. en stad*, börja uppbygga den. (Fig.) *G. ett rike*, gifva första uppkomsten deråt. — Syn. *Se Anläggga*. — 2) (i målning) a) Bereda duken genom påläggandet af någon färg, hvarigenom den lättare mottar dem, som målaren vill använda vid sitt arbete. — b) (vid handverksmålning) Anstryka grundfärgen på något. *G. något. Brukas äfv. ofta absolut. — Syn. Anstryka, Anläggga. — 3) Stödjå på något såsom grund. G. sin tanka, sitt omdöme, sin uppgift, sin rätt, sin förmodan, sitt hopp på något. — Syn. Stödjå, Fota, Basera, Bygga. — G. sig, v. r. (fig.) 1) Stödjå sig på något såsom grund. Har både person och sak till subjekt. *Han g-r sig på den omständigheten. Jag g-r mig på hans ord, utso. Detta påstående g-r sig på det förhållandet, att . . . — Syn. Stödjå sig, Fota sig. — 2) (med sak till subjekt) Hafa sin orsak i något. *Denna nyhet g-r sig på ett falskt rykte. Derpå g-r sig hela saken. — Syn. Härröra, Komma, Härflita, Bero (af). — 3) (med person till subjekt) Förlita, förtrösta sig (på). *Han g-r sig på andra människors hjelp.*
GRUNDA, v. n. II. **GRUNDAS**, v. d. eller **GRUNDA SIG**, v. r. 1. Blifva grund. Oftare säges *Uppgrundas*.
GRUNDA, v. n. 1. HI. *G. på*, se *Begrunda* (beggo hem.). a) *G. på ett ämne, en fråga. — b) G. på ett förslag, en plan. — G. ut*, se *Utgrunda*.
GRUNDAD, a. 2. (egentl. part. pass. af *Grunda*, I.) Som har grund, orsak, skäl, anledning. *Hafa g-e anspråk på ens erkänsla. Ett väl g-t hopp. Hafa g. anledning att tro . . . Jag har g-e skäl till den förmodan, att . . .*****

Ö. underrättelse. G-t rykte. — Syn. Grundlig, Sann, Verklig.
GRUNDANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något grundas. *Ett rikes g. En måtnings g. En uppgifts g. på en persons utso.*
GRUNDARTIKEL, grundartikl, m. 2. pl. — *klar.* (teol.) Trosartikl, som står i ett så nära och oupplösligt förhållande till lärogrunden, att, om den förra borttages, sjelfva lärogrunden kullkastas och hela läran tillintetgöres.
GRUNDBEGREPP, n. 3. Begrepp, sats, som utgör en af grunderna för en vetenskap. — Brukas mest i plur., i samma mening som *Elementer*. — Syn. *Se Element*, 3. b.
GRUNDBEGÄR, n. 3. Se *Grunddrift*.
GRUNDBJELKE, m. 2. pl. — *bjelkar.* Se *Bottenbjelke*.
GRUNDBOKSTAF, m. 3. pl. — *bokstäfver.* Bokstaf, som tillhör en grundstafvelse.
GRUNDBIKNING, f. 2. (åkerbr.) Djup dikning.
GRUNDRAG, n. 3. (fig.) 1) Hufvudsakligt, utmärkande drag. *Arelystnad är ett g-en i presidentens karakter. — Syn. Hufvuddrag. — 2) (i plur.) Elementerna af en vetenskap eller konst. *G-en af filosofiens historia. — Syn. Se Element*, 3. b.
GRUNDRIFT, f. 3. En af sjelfva naturen inplautad drift.
GRUNDEGENSKAP, f. 3. Egenskap, som utgör grunden för andra; hufvudsaklig egenskap.
GRUNDELIG, m. fl., se *Grundlig*, m. fl.
GRUNDELIGEN, adv. Se *Grundligt*.
GRUNDFALSK, a. 2. I grunden, alldeles, helt och hållet falsk.
GRUNDFAST, a. 1. Som hvilat på en fast grund. Säges både i egentl. o. fig. mening.
GRUNDFEL, n. 3. Fel, som ligger till grund för andra; ursprungligt, hufvudsakligt fel.
GRUNDFORM, m. 3. Ursprunglig form.
GRUNDFÄRG, m. 3. 1) Benämning på hvardera af de tre färgerna: rött, gult och blått, af hvilka alla de öfriga genom blandning bildas. — 2) Färg, hvarmed något, som skall målas, blir grundadt.
GRUNDFÄSTE, n. 4. Grund, der något har sitt fäste; äfv. (fig.) hufvudgrund.
GRUNDFÖRTENNING, f. 2. (tekn.) Den förtäning af bleck, som föregår luftförtäningen.
GRUNDFÖRFÄNING, f. 2. Gräfnig, för att lägga grundvalen till ett hus.
GRUNDHET, f. 3. Egenskapen att vara grund.
GRUNDBIDK, f. 3. Idé, som ligger till grund för och genomgör något helt. *G-en i ett arbete, en skrift. — Syn. Grundtanke.*
GRUNDKAPITAL, ---äl, n. 3. o. 5. Kapital, hvarmed man börjar en handel, näringsrörelse o. s. v.
GRUNDKRAFT, f. 3. Ursprunglig kraft, hvaraf andra bero.
GRUNDLAG, m. 2. Lag, som bestämmer allmänna grunder för statsmaktens utöfning, fördelning och organisation. — Syn. *Karta, Konstitution.*
GRUNDLAGSENLIG, a. 2. Som öfverensstämmer med grundlagen.
GRUNDLAGSSTRIDIG, **GRUNDLAGSVIDRIG**, a. 2. Stridande mot grundlagen.
GRUNDLAVIN, grundlaviv, m. 3. Lavin, som uppkommer värdigen, då sammanhopad snö nedrullar öfver annan snö, och sätter denna i rörelse.
GRUNDLIG, a. 2. 1) Som stöder sig på goda grunder. *G-a insigter, kunskaper. G. känne-**

*dom. G-t omdöme. — Motsatser: Lösliq, Osäker. — 2) (om person) Som har goda grunder för sitt vetande. En g. filosof, matematiker. — 3) Verklig, varaktig, fast. G-a förtjenster. — Motsatser: Falsk, Inbillad. — 4) (fam.) Duglig, bastant. *Intaga en g. middag. Tuga sig en y. middagstur, ett g-t rus.*
GRUNDLIGHET, f. 3. Grundligt beskaffenhet: 1) Egenskapen att stöda sig på goda grunder. *G-en af hans insigter lär icke kunna bestridas. — 2) Grundlig insigt eller färdighet. Hans g. i latinska språket är icke mycket att tala om. — 3) (fam.) Egenskapen att vara bastant, dugtig. *G-en af en middagsmåltid.*
GRUNDLIGT, adv. Med grundlighet: 1) Ifrån första grunderna; med obestridliga grunder; fullkomligt, till alla delar, i grund. *G. studera en vetenskap. G. bevisa. G. vederlägga ett argument. G. undersöka något. — 2) (fam.) Dugligt, med besked. *Sofsa, äta g.*
GRUNDLINIE, grundlinje, f. 3. 1) Understa linien i en figur, på hvilken den hvilat. — 2) a) Den linie i perspektivet af en taffla, som på ömse sidor utgör begränsningen för grunden (marken, golvet). — b) Den ytan eller det stället i en taffla, hvarpå en figur står, sitter, stöder sig, o. s. v. — 3) (fortl.) Yttersta sidan af en polygon. — 4) (fig. i plur.) Elementerna af en vetenskap eller konst. — Syn. *Se Element*, 5. b.
GRUNDLÄGGA, v. a. 2. (höjes som *Lägga*) 1) Lägga grunden till hus eller annan byggnad. *G. en kyrka, ett teaterhus, ett slott. G. en stad, grunda den. — Syn. Grunda, Anläggga. — 2) (fig.) a) Först inrätta, stifva. *G. en skola, ett kloster. — Syn. Se Anläggga. — b) Vara första upphovet, upprinnelsen till något. G. ens lycka, välfärd. Denna bragd g-lade hans rykte.*
GRUNDLÄGGANDE, n. 4. Handlingen; då man grundlägger; händelsen, omständigheten, att något grundlägges.
GRUNDLÄGGARE, m. 3. En, som grundlägger eller grundlagt något. *Stockholms g. var Birger Jarl. G-en till hans lycka var N. — Syn. Anläggare, Stiftare, Inrättare.*
GRUNDLÄGGNING, f. 2. 1) Se *Grundläggande*. — 2) Lagd grund, grundval (både egentl. o. fig.).
GRUNDLÄRA, f. 1. Lära, hvaraf andra bero och hvarmed de stå i oupplösligt samband. *Kristendomens g-läror.*
GRUNDLÄRD, a. 2. Grundligt lärd.
GRUNDLÖS, a. 2. Som saknar grund, utan grund. *Hu g-t rykte. — Syn. Falsk, Osann, Ögrundad.*
GRUNDLÖSHET, f. 3. Egenskapen att vara grundlös. — Syn. *Falskhet.*
GRUNDMENING, f. 2. Den egentliga meningen eller afsigten med något.
GRUNDMUR, m. 2. Mur, som utgör grunden, hvarpå en byggnad hvilat.
GRUNDMURA, v. a. 1. Lägga grundmur till en byggnad. *G. ett hus.* Brukas isynnerhet ofta i part. pass. *G-t hus. — Grundmurande*, u. 4. o. *Grundmurning*, f. 2.
GRUNDMÅLA, v. a. 1. Anstryka grundfärgen på ett föremål, som skall målas. — Syn. *Grunda. — Grundmålande*, n. 4.
GRUNDMÅLNING, f. 2. 1) Förfarandet, då något grundmålas. — Syn. *Grundmålande, Grundning. — 2) Anstruken grundfärg. — Syn. Grundning.*****

GRUNDNING, f. 2. Se *Grundläggning* och *Grundmålning*.
GRUNDBORD, n. 5. (föga brukl.) Se *Stamord*.
GRUNDORGAN, grunddärgån, m. o. n. 5. (bot.) Växtdel, som hos de högre växterna redan finnes förutbildad i fröet.
GRUNDORSAK, f. 3. Ursprunglig, första orsak.
GRUNDPELARE, m. 3. 1) Pelare, som tjänar till grund för något. — 2) (fig.) Person eller sak, som tjänar till stöd för något. *Han är en g. för friheten. Tryckfriheten är en af g-larne för nationens frihet.* — Syn. Se *Försvär*.
GRUNDPÅLE, m. 2. pl. — *pålar*. Påle, nedslagen i sank jord eller vatten, för att jemte andra tjena till grund för en byggnad.
GRUNDRÉGALER, n. 3. pl. (kameral.) Sådana kronans högbets-rättigheter, som angå rätt till ägande af jord eller rånta.
GRUNDRÉGLER, f. 1. pl. — *reglor*. Hufvudsaklig, allmän regel.
GRUNDRIK, s. 2. (fam.) Se *Rotterrik*.
GRUNDRITNING, f. 2. 1) Se *Grundteckning*. — 2) (fig.) Första grunderna af vetenskap, konst, o. s. v.
GRUNDRÄNTA, f. 1. Se *Jordränta*.
GRUNDSÄNNING, f. 2. 1) Sann sats, som ligger till grund för andra deraf härflytande. — 2) Se *Axiom*.
GRUNDSATS, m. 3. 1) (fil.) Allmän sanning, hvarur enskitta härledas. *Af riktiga g-er draga oriktiga slutföljder.* — För denna bem. brukas vanligare Princip, Grund, Grundsanning. — 2) Regel för uppförandet, handlingsättet. *Moralisk, politisk g. Hafva goda, dåliga g-er. Casar hade till g. att aldrig uppskjuta något till morgondagen.* — Syn. Princip, Maxim, Regel, Lefnadsregel. — 3) (i plur., absolut) Goda moraliska grundsatsar. *Han har inga g-er. En man utan g-er.* [—satts].
GRUNDSJÖ, m. 2. (sjöt.) En väg, som reser sig utan synbar orsak.
GRUNDSKOTT, n. 3. Skott, som träffar ett förtyg under vattenlinien. *Skjuta g. Fragatten har fått ett g.*
GRUNDSLÄG, n. 3. (byggn.k.) Den förstärkning, man gifver en lösare grund, till att hindra sjunkning för den byggnad, man tänker uppföra.
GRUNDSPRÅK, n. 5. Det språk, hvarpå en bok, skrift, ursprungligen är författad. *Läs bibeln på g-et.*
GRUNDSTAFVELSE, f. 5. (gram.) Stafvelse, som tillhör sjelfva stammen af ett ord.
GRUNDSTEN, m. 2. 1) Sten, som jemte andra tjener till grund för en byggnad. — 2) Första sten, som lägges till grundvalen för en byggnad. *Lägga g-en till en kyrka.* — 3) (sing. kollektivt) Sådant slags sten (kollektivt), som användes till grundvalen för en byggnad. — 4) Se *Sockel*.
GRUNDSTÖD, n. 3. (både egentl. o. fig.) Stöd, som tjener till grund för något; hufvudsakligt stöd.
GRUNDTAL, n. 5. Räknetal, som betecknar en myckenhet i och för sig, utan afseende på ordningen, t. ex.: *ett, två, tre, &c.* Jfr *Ordningstal*. — Kallas äfv. *Kardinatal*.
GRUNDTALJA, f. 1. (skepp.) Benämning på de taljor, som fästas emellan ändan af rorpinncn och fartygets sidor.
GRUNDTANKE, m. 2. pl. — *tänkar*. Se *Grundidé*.
GRUNDTECKNING, f. 2. Ritning eller teckning, som föreställer en byggnad, skuren af ett

vägplan, d. v. s. framställer den i horisontel gesnomskrifning. — Syn. *Grundritning, Plan, Planritning*.
GRUNDTÉXT, m. 3. Den ursprungliga texten till en bok, en skrift. *Bibelska g.*
GRUNDTON, m. 5. (i musik) Den första tonen af hvarje tonart. Kallas äfv. *Hufvudton*.
GRUNDTÅG, n. 3. (skepp.) Benämning på de tjocka tåg, som vid kölbaling begagnas, för att hålla fartyget på behörigt ofstånd ifrån brobänken.
GRUNDVÄL, m. 2. 1) De grundmurar, hvarpå en byggnad hvilar, vanligen börjande under jorden och uppstigande ända till första trossbotten. *Lägga g-en till ett hus.* — Syn. Grund. — 2) (fig.) a) Hvad som tjener till grund eller hufvudstöd för något. *Råditoisan är tronernas säkraste g.* — b) (skämtv., fam.) Kraftig maträtt, som börjar en måltid och stillar första appetiten.
GRUNDEVETENSKAP, f. 3. Vetenskap, som utgör grunden för andra.
GRUNDEVILKOR, n. 5. Hufvudsakligt vilkor, hvaraf det öfriga beror.
GRUNDEVILLFÄRELSE, f. 5. Hufvudsaklig villfarelse, hvarpå andra grunda sig.
GRUNDVÄNDA, v. u. 2. (sjöt.) Att i lägervall vända med tillhjelp af ankare.
GRUNDVÄSENDE, n. sing. Hvad som utgör ett tings inre väsende, och utan hvilket det ej vore, hvad det är; det väsendliga af något. — Förkortas äfv. allmänt till *Grundvösende*.
GRUNDVÄSENDETLIG, grundväsendentligg, a. 2. (fil.) *G. egenskap*, som omedelbart utgör sjelfva väsendet. Kallas äfv. *Ursprunglig*.
GRUNDVYTA, f. 1. Understa ytan af en solid kropp. — Syn. *Basis*.
GRUNDVÄNNE, n. 4. (vetensk.) Ämne, som icke vidare kan fördelas i enklare ämnen. — Syn. Enkelt ämne, Element.
GRUPP, m. 3. (fr. *Groupe*, af ital. *Gruppo*) 1) (i målning och bildhuggeri) Flera föremål, så sammansättade, att ögat uppfattar dem på en gång, och att de hafva ett visst inre sammanhang med hvarandra. — 2) (fig.) Samling, flock, klunga. *En g. af människor på gatan. En g. af bar.* — Bildar sammansättningen *Ögrupp*, m. fl.
GRUPPERA, v. a. 1. Sammanställa i en eller flera grupper.
GRUS, n. sing. 1) Grofkornig sand, blandad med små kiselsten. *Fylla en väg med g.* — Har sammansättningen: Fyllningsgrus. — 2) Söndermuladt murverk af kullfallna murar (ruiner). *Ninive, denna fordom så mäktiga och praktfulla stad, ligger nu i g.* — 3) (med.) a) Grusartad materia, som åtföljer urinen och orsakar sjukdomen af samma namn. — Se *G-blandad, -grop, -hög*.
GRUSA, v. a. 1. 1) Med grus fylla. *G. en väg.* — 2) (fig.) Förstöra (egentl. hvad som är muradt). *G. en stad.* — *G. sig*, v. r. Sönderfalla i grus. — Part. pass. *G-d* brukas nästan adjektivt, t. ex.: *G-de vägar, städer*.
GRUSANDE, n. 4. o. GRUSNING, f. 2. Handlingen, hvarigenom något grusas.
GRUSARTIG, GRUSARTAD, a. 2. Liknande grus.
GRUSFYLLNING, f. 2. 1) Fyllande med grus (t. ex. vägar). — 2) Grus, hvarmed något blifvit fylt.
GRUSIG, a. 2. 1) Blandad med grus. *G. jord.* — 2) Liknande grus. — 3) Full med, öfverströdd, orenad af grus.
GRUSJORD, f. sing. Grusblandad jord. Kallas äfv. *Örjord*.

GRY, n. sing. 1) Den korniga sammansättningen i metall eller andra mineralier, med afseende på deras mer eller mindre duglighet till det bruk, hvartil de i allmänhet användas. *Godt g. i jern, i en qvarnsten.* — 2) (fig.) Naturlig beskaffenhet, och naturliga anlag. *Det är godt g. i honom.* — Uttalas i allmänhet *Gryt*.
GRY, v. n. 2. 1) *Dagen g-r* ell. impersonellt *det g-r*, sågs, då solen om morgonen ännu är under horisonten, men kastar sina strålar redan i den öfre luftkretsen samt upplyser den. — 2) (fig.) Börja att låta känna sig. *Hoppet, glädjen g-r åter i mitt hjerta.*
GRYM, a. 2. 1) Som utan all anledning eller åtminstone utan tillräckligt skäl har begär och finner nöje i att liflofa andra lefvande varelser plåga, eller med nöje ser andra lida. *En g. människa. En g. tyrann. Ett vildt och g-t folk.* Man säger äfv.: *En g. själf, ett g-t hjerta, sinnelag, en g. karaktär, o. s. v.* Utsträcket äfven till vissa djur, t. ex.: *Tigern är ett g-t djur.* — *Hans g-maste fiender, dödligaste, farligaste fiender.* (Fig.) *Ett g-t öde, en g. lott, gauska hårdt.* — Syn. Omensklig, Obarmhertig, Känslolös, Barbarisk. — 2) (i utsträckt mening) Hård, allt för sträng, ooberklig. *En g. fader. G. husbonde.* Brukas i denna betydelse dock mindre ofta. — 3) (fam.) Säges om ett fruntimmer, som icke vill lyssna till en älskare. *En g. skönhet.* — 4) (om sak) a) Som röjer, utmärker, tillkännagifver grymhet. *En g. handling, befälning. Ett g-t hat. En g. politik. En g. glädje.* — Syn. Se 1. — b) (fig.) Ytterst svår, pinsam. *En g. olycka. ett g. straff, en g. död. Det var för oss ett g-t ögonblick. G. smärta. G-ma plågor. Utdanden. G. köld.* — Syn. Se *Plågsam, Svår*. — Ordet brukas äfv. standom substantivt, om personer, t. ex.: *De vilja skilja oss åt, de g-me! Den g-ma är döf för mina böner. G-me, ni öfverger mig!*
GRYMHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara grym (i alla bem., utom 4. b). *Öfva sin g. på oskyldiga. Hans g. känner inga gränser. Tigerns, lejonets g. Ett fruntimmers g. emot sina älskare.* (Fig.) *Ödets g.* — Syn. Omensklighet, Obarmhertighet, Känslolöshet. — 2) Grym handling. *Öfva g-er emot oskyldiga.* — 3) Säges i utsträckt mening om hvarje hård, sträng, orättvis handling. *Det är en g. att skilja två älskande hjerta.*
GRYMMELIGEN, adv. (gam. o. skämtv.) Se *Grymt*.
GRYMT, adv. På ett grymt sätt, med grymhet, hårdhet. *G. behandla någon. Regera g. Förfara g. emot någon.*
GRYMTA, v. n. 1. 1) Säges om det låte, som svinkreatur vanligtvis hafva. — 2) (fig. om person) Låta höra ett låte, som liknar svinkreaturens grymtande. *G. fram något, med ett sådant låte framsäga något.* — *Grymtande*, n. 4. o. *Grymtning*, f. 2.
GRYMTAN, f. sing. indef. Grymtande låte.
GRYMTOXE, m. 2. pl. — *oxar*. Daggdjur af de tvåköfvade, af en hästs storlek, med hästlik man och svans, hvilken sednare för sina hvita silkeslika hår värderas och brukas af Turkarna att utmärka höga förtroendeembeten (Pascha af två, tre hästsvansar). Har sitt namn af sitt grymtande, t. ex. *grått*, som äfven hemma på Tibets berg i Asien. Bos grunniens. Kallas äfv. *Yack*.
GRYN, n. 5. 1) Litet korn af smått malen såd. *Förmla såd till g. Ett litet g. G. af*

korn. af hafve. Göra små som g. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: *Hel-, Perl-, Kross-, Sago-, Manna-, Korn-, Hafregryn, m. fl.* — 2) (i utsträckt bem.) Benämning på hvarjehandda små, korniga partiklar, som likna gryn. Bildar för denna bem. sammansättningen *Sockergryn*. — 3) Brukas fig. o. fam. såsom smekord. *Mitt lilla g!* — Syn. *Hjertegryn, Socker, Balsamin, Saut, Engel, m. fl.* — 4) *G. hos svin, se Dynt*. — *Ss. G-handel, -handlare, -handlerska, -tik*.
GRYNA, v. a. 1. Söndersmula till gryn (bem. 2). — *G. sig*, v. r. Söndersmula sig till gryn, blifva gryntig.
GRYNGRÖT, m. 2. Gröt, kokad af gryn.
GRYNHUFVUD, n. 3. Ett svampslägte, som växer i rötta. *Aspergillus*.
GRYNIG, a. 2. 1) Bestående af små grynliska partiklar. — 2) (om mineralier) Som i brottet visar liksom små gryn. — 3) (om vissa vätskor) Som stelnat till små grynliska partiklar. *G. olja.* — 4) (bot.) *G. rot*, när flera mycket små stjelknölar äro gytttrade tillsammans vid basen af stjelen. — *Grynighet*, f. 5.
GRYNING, f. 2. 1) Den tid på morgonen, då dagen gryr. Jfr *Gry*, 1. — 2) (fig.) Första upphof, början, upprinnelse.
GRYNKORF, m. sing. Korf, tillagad af gryn (till skilnad ifrån kötkorf, blodkorf, m. m.).
GRYNMJÖL, n. sing. Det mjöl, som blifver, då man mal gryn.
GRYNPÅSE, m. 2. pl. — *påsar*. (sjöt.) Käggelformig, med gryn fylld påse, som begagnas att tillstoppa båt, tillkomna genom grundskott.
GRYNQVARN, f. 2. Qvarn, hvarpå såd förmales till gryn.
GRYNSOPPA, f. 1. Soppa, tillredd af gryn.
GRYNSÄLL, n. 3. Säll, hvarigenom gryn sällas.
GRYNVÄLLING, m. 2. Välling, kokad af gryn (till skilnad ifrån mjölvälling).
GRYT, n. 3. (i fornspråket *Griol*, jordfast storsten, litet berg) 1) Stenig och bergig mark. — 2) (fig.) Vissa vilda djurs bo i bergshålor. — 3) Se *Gry*.
GRYTA, f. 1. Kokkärl, med fötter, af gjutet jern, malm, o. s. v. — *Ss. Grytlock*.
GRYTGJUTARE, m. 5. Arbetare, som vid gjuterier gjuter grytor.
GRYTGJUTERI, n. 3. 1) Konsten att gjuta grytor och andra kärl; äfv. sjelfva arbetet och förfarandet dervid. — 2) Ställe, der grytor gjutas.
GRYTKROK, m. 2. Jernkrok, som begagnas att dermed lyfta en gryta af elden.
GRYTRING, m. 2. Ring af jern, som fästes i broncu på en gryta, för att dermedst lättare bära den, eller äfven för att låta den hänga upp öfver elden, då man vill koka.
GRYTSTEK, f. 2. Oxkött, stekt i gryta.
GRYTSTEN, m. 2. Sten i en eldstad, hvarpå grytor ställas, då man vill koka.
GRYTÖRA, n. 4. pl. — *öron*. Öra (se d. o.), ett på vardera sidan af en gryta, för att deri fästa grytkrok eller grytring.
GRA, a. 2. neutr. *grått*. 1) Af en färg, hvilken i mer eller mindre mån utgör en blandning af hvit och svart, och allt efter blandningens olkhet kallas *Ljusgrå* eller *Mörkgrå. G-a kläder. G-u hår, skägg.* (Fig.) *Göra någon g-t* (äfv. i pl. *grå*) hår, förorsaka någon svåra bekymmer. — 2) (om person) Som har grått hår. Brukas för denna bem. föga, utom i uttrycket:

Gammal och g. — 3) G-t i g-it kallas en målning, som endast är målad med vitt och svart i dess olika blandning och nyansering, hvarigenom grått uppkommer. — 4) (fam.) Ovärligt sinnad, ovänlig. Vara g. på någon. Hafsva g-it öga till någon, vara litet önd på honom. Det är något g-it dem emellan, de äro ej rätt goda vänner. — 5) Skämtsam benämning på anhängarne af det politiska parti, som vill jemka mellan absolutister och liberala. Substantivt säges äfv. De Grå. — 6) (pop.) Se Gråköll.

GRÅAKTIG, a. 2. Af en färg, som stöter i grått. — Gråaktighet, f. 3.

GRÅBEN, n. 5. 1) Bland allmogen bruklig benämning på Vargen. — 2) Se Gråbo.

GRÅBERG, n. sing. indef. Se Gråsten, 2.

GRÅBERGSSVÄRP, n. 5. (gruft.) Högt af gråberg, som blifvit afskildt ifrån malmen.

GRÅBLÅ, a. 2. Blå, med en skiftning i grått.

GRÅBO, gråbö, m. sing. Mångårig växt, hvaraf finnas tvänne arter: *Allmän G.* (*Artemisia vulgaris*), äfven kallad Gråbon, Gråböna, Binka, Brunrot, Buris, Böna, med rödbruna blommor, och *Hafs-G.* (*Artemisia coerulescens*), som växer på basstränder, liknar den föregående, men är större.

GRÅBRUN, a. 2. Brun, med en skiftning i grått.

GRÅBRÖDER, m. 3. pl. Se Gråmunk.

GRÅBÖNA, f. 1. Se Gråbo.

GRÅBINK, m. 2. Se Gråsparf.

GRÅFLÄCKAR, m. 2. pl. (tekn.) Små otåta ställen i jern, hvilka först vid ett arbetes polering framkomma som gråa punkter eller ränder.

GRÅFLÄCKIG, a. 2. Som har gråa fläckar.

GRÅGUL, a. 2. Gul, med en skiftning i grått. — Grågulhet, f. 3.

GRÅGÅS, f. 3. pl. — *gåss.* En art af gås-släktet, 55 tum lång, öfverallt grå, benen gulgrå, mycket lik den tama gåsen, till hvilken den utgör stammen, men mindre. *Anser cinereus.* Kallas äfv. Vildgås.

GRÅHVT, a. 2. Hvit, med en anstrykning af grått.

GRÅHÄRIG, a. 2. Som har grått hår. En g. man, gubbe. — Gråhärighet, f. 3.

GRÅHÄRSMAN, m. 5. pl. — *mån.* Gubbe med grått hår.

GRÅHÖFDAD, a. 2. Som har grått hufvud.

(Nat. hist.) *G-e Hackspetten*, en art af Hackspett-släktet, af 12 tum lång, till färgen grön med grått hufvud, karmosinröd panna och ett fint, svart streck genom ögat.

GRÅKALL, a. 2. Kall och fuktig, med mulen himmel. *G-t väder.* Det är g-t.

GRÅKLÄDD, a. 2. Klädd i grå kläder.

GRÅKRÅKA, f. 1. Den vanliga kråkån. *Corvus Corax.*

GRÅLAX, m. 2. En laxart med nästan hvitt kött, och sämre än Blanklax. *Salmo Eriox.*

GRÅLLE, m. 2. pl. Grållar. Vanlig benämning på gråa hästar.

GRÅMUNK, m. 2. Gråmunkar kallades af svenska allmogen under medeltiden Franciskanermunkarne, emedan de buro gråa kåpor.

GRÅMÅLA, v. a. 1. Måla, stryka med grå färg. — Gråmålände, n. 4. o. Gråmålning, f. 2.

GRÅNA, v. n. 1. I. 1) Blifva grå, få grå färg. *Hvitta stenhus g. med tiden.* Skägget, häret g-r. — 2) (om person) Få grått hår, blifva gammal. *G. i fortid.* Man börjar redan g. — *Syn.* Åldras. — Grånande, n. 4.

GRÅNA, v. n. 1. II. (pop. o. fam.) Gifva ett dånande eko. *Han bullade på porten, så att det g-de i hela huset.*

GRÅPAPPER, n. sing. Papper, förfärdigadt af yllelump. (Fig.) *Gifva någon afsked på g.* på skymfligt sätt afskeda någon. — *Ss. G-sark, -somslag, m. fl.*

GRÅPRICKIG, n. 2. Som har gråa prickar på en botten af annan färg. — Gråprickighet, f. 3.

GRÅRÄNDIG, a. 2. Som har gråa ränder på en botten af annan färg. Brukas isynnerhet om väfnader och klädespersedlar. *En g. väf, klädning.* — Grårandighet, f. 3.

GRÅSÄJ, gråsäj, m. 3. Ett slags fisk af Torsksläktet, på ryggen svartgrön, mot sidorna småningom öfvergående i silfvergrått, längden 2 till 3 fot; saltas och torkas, för att efter förut undergången lutning, under namn af Lutisk, begagnas till mat. *Gadus virens.* Kallas äfv. Sej, Gråsik, Gråsida.

GRÅSIDA, f. 1. Se Gråsej.

GRÅSIK, m. 2. 1) En mjuktenig benisk af 10 tum lång och deröfver, till färgen grå, med svart rygg och svarta fenor; förekommer i Sverige endast i sjöb Bolmen. *Coregonus Lavaretus.* — 2) Se Gråsej.

GRÅSISKA, f. 1. Fågel af Finksläktet, 5 tum lång, med karmosinröd hufva, en svart fläck på hessan, samt långa, mjuka, grå och rödaktiga fjädrar på öfvergumpen. *Fringilla linaria.* Kallas äfven Iris, Vinterhämping och i norra Sverige Syriska.

GRÅSKIMMEL, m. 2. pl. — *skimlar.* Sägges om en häst, som är smutsigt vitt, med många inblandade svarta hår.

GRÅSKINN, n. 5. Öberedt vinterskinn af ekorre.

GRÅSKÄCKIG, a. 2. Sägges om en häst, som har gråa fläckar på ljus botten.

GRÅSKÄGG, n. 5. (fam.) Man med grått skägg. Brukas skämtvis, stundom föraktligt. — *Syn.* Se Gubbe.

GRÅSKÄGGIG, a. 2. Som har grått skägg.

GRÅSKÄL, m. 2. En art af Hafs-skälkärens släkte, 6 till 8 fot lång, färgen föränderlig efter åldern, grundfärgen under hvit, ofvanpå grå eller gråaktig, hos de unga med sammanlöpnande svarta fläckar, hvilka med åren glesna och stundom alldeles försvinna. *Halichoerus griseus.* Kallas äfv. Hafs-skäl, Sjöskäl, Utskärs-skäl.

GRÅSPARF, m. 2. pl. — *sparfear.* Fågelart af Sparfsläktet, 6 1/2 tum lång, hufvudet ofvan blått hos haanen, brungrått hos honan; öfver vinggen ett hvitt eller hvildt band. *Fringilla domestica.* Kallas äfv. Gråspink, Husfink.

GRÅSPINK, m. 2. Se föreg. ord.

GRÅSPRÄCKLIG, a. 2. Liksom öfverstänkt med små gråa, oregelbundna fläckar, omväxlande med fläckar af annan färg. — Gråspräcklighet, f. 3.

GRÅSPRÄNGD, a. 2. Isprängd med grått. *G-t hår.*

GRÅSTARR, m. sing. (bot.) En art starr. *Carex canescens.*

GRÅSTEN, m. 2. 1) (utan plur.) Benämning på de stenarter, af hvilka urbergen bestå, näml. Granit, Gneis och Glimmerskiffer. — 2) Sten af dylik stensart.

GRÅSUGGA, f. 1. Skorpdjur af Jemnfötternas ordning, stundom 1 tum lång, grå, med hvita fläckar. *Oniscus asellus.*

GRÅT, m. sing. 1) Fårars utgjutande. *Hög-ljud, saktia g. G. och klagan.* *Icke kunna hålla sig ifrån g. Uthrista i g. Icke kunna tala för g.* — *Syn.* Gråtande, Lip, Lipande, Grin, Grinande. — 2) Tårar, som utgjutas. *G-en står honom i ögonen,* han är färdig att gråta.

GRÅTA, v. n. 3. Ind. pres. sing. *Gråter*; pl. *Gråta.* Impf. sing. *Gret*; pl. *Greto.* Sup. *Gråtit.* Part. pres. *Gråtande.* Utgjuta tårar. *G. högt, saktia, bitterligen.* *G. som ett barn.* *G. af sorg, af glädje.* *G. bort genom gråt befrias ifrån, t. ex.: G. bort sina qual.* *G. efter något, af längtan efter något; äfv. gråtande begära. G. ut, upphöra att gråta; äfv. gråta tillräckligt, för att blifva lättad till sinnes.* *G. öfver någon, af bedröfvelse öfver ens olycka, elände, nöd, brottsliga lefnad, o. s. v. G. öfver något, af sorg, ånger, ömkan öfver något, t. ex.: G. öfver sitt olyckliga öde, öfver sina synder, laster.* *Christus gret öfver Jerusalem.* — Aktivt förekommer G. någon gång i samma bem. som *Begråta*, men denna ordets användning är numera föråldrad. — *Syn.* Lipa, Flepa, Grina, Grägna.

GRÅTANDE, n. 4. Fårars utgjutande. — *Syn.* Se Gråta. — Part. pres. Som gråter. Brukas nästan adjektivt i uttrycken: *G. ögon, ton, t. ex.: Med g. ögon, bättre: med tårar i ögonen eller helt enkelt gråtande. Med g. ton, med en röst, afbruten af gråt och snyltningar.*

GRÅTARE, m. 5. (föga brukl.) En, som ofta gråter eller har lätt för att gråta. Sägges någon gång om barn.

GRÅTERSKA, f. 1. 1) (föga brukl.) Qvinna, flicka, som ofta gråter eller har lätt för att gråta. — 2) Försvenskad benämning på de qvinnor (*Præfixe*), hvilka hos Greker och Romare vid likbegångelser byrdes, för att gråta, jemna sig och sjunga begrafsångssången.

GRÅTFÄRDIG, a. 2. Som är nära att gråta.

GRÅTIG, a. 2. (om barn) Som ofta gråter.

GRÅTMILD, a. 2. 1) (om person) Som gråter ofta, vid minsta anledning, eller har lätt för att gråta. — *Syn.* Blöt. — 2) (om sak) a) Som röjer, uttrycker, att man är färdig att gråta eller att man af naturen är derfor fallen. *G. min, fysiologi.* *G-t ansigte.* — b) (skämtvis) *G. teaterpjess,* hvari mycket gråtande förekommer. — *Gråtmildhet, f. 5.*

GRÅTMIN, m. 5. Gråtmild min.

GRÅTRUT, m. 2. Fågel af Måsesläktet, med askblå mantel, *Larus glaucus.*

GRÅTÖGD, a. 2. Som har tårar i ögonen.

GRÅVÄCKA, f. sing. Se *Gråvacke.*

GRÅVERK, n. sing. Pelsverk af ekorskinn.

GRÅVIDE, n. sing. Ett litet träd af Pilslägtet, med buskaktigt växt; barken brukas till läderberedning och grenarne till korgar. *Salix cinerea.*

GRÅÄDRIG, a. 2. Som har gråa ådror. — *Gråädrighet, f. 5.*

GRÅÖGD, a. 2. Som har gråa ögon. — *Gråögdhet, f. 5.*

GRÅDDA, v. a. 1. Medelst inverkan af stark värme gifva stadighet åt något, som bakas. *G. bröd.* *G. en kaka.* *G. i ugnen, på glöd.* — *G. sig, v. r. 1)* (om bröd, kakor o. d.) Genom inflytelsen af stark värme antaga stadighet. — 2) (om mjölk) Öfverdragas med grädde.

GRÅDDE, m. o. GRÅDDA, f. sing. 1) Det feta hvarf af smörkulor, som bildas på ytan af mjölk, när hon får stå. *Mjölkten sätter g. Skumma g. Af g. tjernas smör.* — 2) (fig.)

Det bästa, det som har mesta värdé i en sak ell. bland flera föremål af samma slag. *G-an af en författares arbeten.* *G-an af den fina och förnåma världen.* — *Syn.* Blomms. — 3) (farm.) Fällning eller precipitat, som uppflyter på ytan af en vätska. — *Ss. Gråddmångelska.*

GRÅDDGLASS, m. 3. (sockerb.) Glass, tillredd af grädde, med hvarjehandta tillsatser.

GRÅDDKAKA, f. 1. Kaka, tillredd af grädde, mjöl och ägg.

GRÅDDKANNA, f. 1. Litet kärl af stäiver, porslän o. s. v., hvari grädde förvaras till begagnande, då man dricker kaffe eller te.

GRÅDDMUNK, m. 2. (kok.) Benämning på munkar, som bakas af grädde, mjöl och ägg.

GRÅDDOST, m. 2. 1) (utan plur., kollektivt) Ost, beredd af oskummad mjölk. — 2) Så mycket af sådan ost, som på en gång blifvit formadt i ett ostkar.

GRÅDDPANNA, f. 1. Panna, hvari kakor o. d. gråddas.

GRÅDDSKED, f. 2. o. GRÅDDSLEF, f. 2. pl. — *slefsar.* Sked, slef, som användes till skummande af mjölk.

GRÅDDSKÄL, f. 2. o. GRÅDDSNIPA, f. 1. Se *Gråddkanna.*

GRÅDDTÄRTA, f. 1. Tårta, tillredd af grädde.

GRÅFLÅ, v. n. 1. (pop.; af *Gråflå*) Vända upp och ned på saker, kasta dem huller om buller, under det man söker efter något. — *Syn.* Rafstulera. — *Gråflände, n. 4.*

GRÅFLING, m. 2. Se *Gråfsvin.*

GRÅFNING, f. 2. 1) Se *Gråfvande.* — 2) Sättet, huru något blifvit gråfvat. *Denna g. är väl gjord.*

GRÅFSVIN, n. 5. Köttätande rofdjur, af något öfver 2 fots längd, med bredt hufvud och spetsig nos, små ögon, korta öron, något kullrig rygg, bakåt tjocknande kropp, korta ben, samt kort och tjock svans, hvilken, liksom kroppen och benen, är betäckt med långa borstlika hår, på ryggen grå, smutsigt hvita eller gulaktiga, blandade med svart, på sidorna och svansen brunaktiga, under kroppen och fötterna svarta. Meles *Taxus.* Kallas äfv. Gråfling, Gråfving, Tax.

GRÅFSVINSHUND, m. 2. Se *Taxhund.*

GRÅFSVINSGRYT, n. 5. Gryt, der ett gråfsvin har sitt bo.

GRÅFVA, v. a. 2. o. 3. Ind. pres. sing. *Gråfver*; pl. *Gråfva.* Impf. sing. *Grof* (äldre formen, numera föråldrad) eller *Gråfde*; pl. *Grofvo* ell. *Gråfde.* Imper. sing. *Gråf*; pl. *Gråfven.* Konj. impf. *Grofve* och *Gråfde.* Sup. *Gråfvit* och *Gråft.* Part. akt. *Gråfvande*; part. pass. *Gråfvit* och *Gråfd.* 1) Med spade uppkasta jord ur marken och göra större eller mindre fördjupning deruti. *G. en grop, ett dike, en graf, en kanal, en brunn.* *G. grunden till ett hus,* medelst gråfvning göra den fördjupning i marken, der grundvalen till ett hus skall läggas. — Brukas ofta absolut, t. ex.: *G. är ett tungt göra. G. i jorden, i marken, i mulden.* *G. djupt ned.* *G. tio fot djupt.* — *G. efter,* söka genom gråfvning; se älv. bem. 3. *G. igenom, i'n,* se *Genomgråfva, Ingråfva.* *G. sig igenom, i'n, ned,* medelst gråfvning genomtränga, intränga, nedtränga. (Fig.) *G. sig ned på landet,* bosätta sig i landbygdens enslighet. *G. ned sig i böcker,* ifrigt och osäfligt läsa, studera. *G. ned, öm, ändan, upp, ut,* se *Nedgråfva, &c. G. omkring ett träd,* med spade borttaga jorden deromkring. — 2) Med spade upptaga jord af markens yta

och kasta den så, att det öfversta deraf kommer underst, för att såmedelst göra den lucker och bereda den till säning eller plantering. *G. jorden till säning. G. ett land i en trädgård, en potatessäppa.* Älven för denna hem. nyttjas ordet stundom absolut, t. ex.: *Man håller på att gräfoa i trädgården. G. om, se Omgräfoa.* — 3) (gam.) *Se Grävera.* (Fig.) *G. in i minnet,* väl fasta deri. — 4) (fig.) Ifrigt söka efter något i saker, dem man derunder kastar huller om huller. *G. i en koffert bland kläder och linne efter något. G. i papper. G. i böcker,* ifrigt studera. — 5) (sjöt.) *Se Dufva.*

GRÄFVANDE, n. 4. Handlingen, då man gräver; händelsen, omständigheten, att något gräfvos.

GRÄFVARE, m. 3. En, som gräver (graf, säningsland, o. s. v.).

GRÄGNA, gränngna, v. n. 1. (pop. o. fam.) 1) *Se Gränja.* — 2) (om barn) Gräta högt och på ett sätt, som vanställer ansigtet.

GRÄL, n. 3. 1) a) Ifrigt, men pedantiskt studerande, utan nyttigt mål. — b) Sådana lärdomsämnen, som fordra mycken flit, men tyckas göra föga nytta i det allmänna lifvet. *Lärdt g. Bildar sammansättningen: Skolgräl.* — 2) a) Grälände på någon, bannande. *Hennes g. på pigan tager aldrig slut.* — b) Högljudt och allvarsamt träta. *Komma, råka i g. Ett g. uppkom, som slutligen gick ända till slagsmål.* — *Syn. Se Tvist.*

GRÄL ell. **GRÄLER**, m. sing. *Se Pedant.*

GRÄLA, v. n. 1. (ursprungligen *Gräfla*) 1) Ifrigt, men utan frångång och nytta sysselsätta sig med lärda ämnen. *G. i metafysiken. Han sätter beständigt och g-r.* — 2) a) Bannas på någon. *Han har g-t på mig en lång stund. G. på någon för, om. öfver en sak.* — *Syn. Träta, Bannas, Käxa, Gnata.* — b) Högljudt och allvarsamt träta med någon eller med hvarandra. *G. med någon. Han g-r med hela världen. De göra aldrig annat än g.* — *Syn. Se Tvista.*

GRÄLAKTIG, a. 2. Fallen för att gräla (bem. 2). — *Grälaktighet, f. 3.*

GRÄLANDE, n. 4. Handlingen, då man grälar (bem. 2). — *Se äfv. Gräl, 1, a.*

GRÄLARE, m. 3. (föga brukl.) *Se Grälmakare.*

GRÄLIG, a. 2. 1) (om person) Fallen för att gräla (bem. 2). *G. menniska.* — 2) (om sak) Som förorsakar mycket bråk och hufvudbry. *G. syssta.*

GRÄLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara gräligr.

GRÄLIGT, adv. På ett gräligt sätt, med gräl.

GRÄLMÅKARE, m. 3. o. — **KERSKA**, f. 1. (fam.) Person, fallen för gräl; gräligr människa.

GRÄMA, v. a. o. impers. 2. (af gamla adjektivet *Gram*, bedröfvad) Förorsaka grämlöse. *Denna förebräelse g-mde honom på det högsta. Det g-mer mig på det högsta, att jag ej kan hjälpa er.* — *Syn. Se Bedröfva.* — *G. sig, v. r. Erlara grämlöse. G. sig öfver något. G. sig till döds, dö af grämlöse.* — *Syn. Se Bedröfvas.*

GRÄMELSE, f. 3. Djup bedröfvelse. *G. öfver en förtuat. Dö af g.* — *Syn. Se Bedröfvelse.*

GRÄMLIG, a. 2. 1) Djupt bedröfvad. — 2) Som röjer, tillkännagifver djup bedröfvelse. *En g. min.* — Nytt ord, infördt ifrån det tyska *grämlich* och någon gång i litterär stil begagnadt, halft skämtvis.

GRÄN, *se Gran, n.*

GRÄND, m. 3. (betydde-ursprungligen *Grannskap, af Granne*) Liten gata, som utgrenar sig ifrån en större eller förenar tvenne sådana. *I g-erna gro inga lagrar.* — Bildar sammansättningen Återvändsgränd.

GRÄNJA, v. n. 1. (gam.) Grina.

GRÄNS, m. 3. (i pl. brukas orätt *Gränser*) 1) Den linie, som utgör skilnaden emellan tvenne grannars ägor, tvenne grannstater, o. s. v.; yttersta linten af ett visst område. Brukas mest i fråga om större områden, antingen tillhörande kommuner, provinser, länder eller stater, hvar emot i fråga om grannars ägor brukas Ågokilnad, Råskilnad, Rågning. *G-en emellan tvenne socknar, häradar, län, landskap, länder, riket. G-en emellan Svealand och Götaland, emellan Sverige och Norge. G-ä öfver g-en. Detta land har på ena sidan hafvet till g. Ett rikes g-er. Ett lands naturliga g-er.* Ingår i sammansättningen Riksgräns. — 2) Säges i utsträckt mening om hvad som utgör eller föreställas utgör yttersta kanten af en viss rymd. *Denna stad ligger på g-en emellan den heta och tempererade zonen. G-en för den eviga snön. Väslighetens g.* — 3) Säges i fig. mening om hvad, som inskränker, begränsar något. *Sätta g. för sin arealstad. Öfverstrida g-erna för sin makt. G-en emellan godt och ondt. En stolthet utan g., utan alla g-er, omätlig.* — *Syn. Gränslinie, Gränsskilnad, Skrankor, Mått.* — *Ss. G-mätning, -utstakning.*

GRÄNSA, v. n. 1. *G. till,* vara belägen invid, stöta intill, utgöra gränsen för; (fig.) nästan likna, t. ex.: *Sverige g-r till Norge; (fig.) det g-r till vansinne att . . .*

GRÄNSBILD, m. 3. Bild, som fordom hos Romarne uppsattes, för att utmärka gränsen för tvenne ägor eller områden.

GRÄNSESYN, f. 3. Besigtning af en riksgräns, för att utrona dess beskaffenhet.

GRÄNSETULLRÄTT, m. 3. Tullrätt, som upptog och afböjde de vid gränsetullarna förefallande konfiskationsmått.

GRÄNSFÄSTNING, f. 2. Fästning, som ligger på gränsen af ett land.

GRÄNSKOMMISSION, grännskämmisschön, f. 3. Personer, som af en regering fått uppdrag att reglera landets gräns.

GRÄNSLINIE, f. 3. 1) Linie, som utgör gränsen för något. — 2) (fig.) Hvad som utgör skilnaden emellan tvenne saker, der den ena uppbör och den andra vidtager. *Det är ofta svårt att uppdraga g-n emellan för mycket och för litet.* — *Syn. Se Gräns, 3.*

GRÄNSLÖS, a. 2. Utan gräns (i fig. mening), utan mått. *En g. olycka, stolthet.* — *Syn. Se Stor.*

GRÄNSLÖSHET, f. 3. Egenskapen att vara gränslös.

GRÄNSMÄRKE, n. 4. Märke, som utvisar, hvar en gräns går fram.

GRÄNSORT, m. 3. Ort, belägen vid gränsen af ett land.

GRÄNSSKILNAD, m. 3. Hvad, som utgör gränsen emellan tvenne rymder eller saker. Brukas mest i fig. mening. *G-en emellan godt och ondt.* — *Syn. Se Gräns, 3.*

GRÄNSSOLDAT, m. 3. Soldat, tillhörande en trupp, som är förlagd vid ett lands gräns, för att bevaka den.

GRÄNSTAD, m. 3. pl. — *städer.* Stad, belägen vid gränsen af ett land.

GRÄNSSTEN, m. 2. Sten, upprest, för, att utvisa, hvar en gräns går fram.

GRÄNSSTRIDIGHET, f. 3. *Se Gränstvist.*

GRÄNSSTRÄKTAT, gränsträcktat, m. 3. Fördrag emellan stater, rörande gränsen dem emellan.

GRÄNSTVIST, f. 3. Tvist emellan stater, rörande gränsen dem emellan.

GRÄS, n. 3. 1) (bot.) Ågnblommig växt, vanligtvis med smala blad och en stjeln, kallad Strå eller Halm, nästan alltid delad i leder och ihållig. *Råg är ett g.; likaså klöfver, quiekrot, svängel, m. fl.* I plur. säges *G-en*, för att beteckna den växtfamilj, som utgöres af sådana växter. *Till g-en höra sädeslagen, foderväxterna och ogräsen.* — *Syn. Grässtå, Gräsört.* — 2) (i sing. kollektivt) Vissa växter af förenämde familj, som betäcka marken i ångar, betesmarker och på föga besökta ställen, samt vanligtvis afslås med lie, för att begagnas till foder åt boskap och hästar. *Tjockt, högl g. Lägga, gå i g-et. Släppa på g., att beta på gräsmark.* (Fig. talositt) *Han sätter inte i g-et, han är väl deran, i goda omständigheter. Rita i g-et, duka under, blifva öfvervunnen. Håsten är i fjerde g-et, på fjerde året. Ha pengar som g., vara botterrik, sterrik.* — 3) Benämning på en sädesväxt, innan den gått i ax. Brukas mest i sammansättningar, t. ex.: *Råggräs, o. s. v. — Ss. G-art, -ax, -be-växt, -blomma, -fläcka, -fält, -mark, -rik, -rikhet, -rugge, -slag, -åttande.*

GRÄSA, v. n. 1. (om styckekulor) Falla på marken och studsas upp derifrån. — *Syn. Rikochettera.*

GRÄSÄKTIG, a. 2. Som till utseendet liknar en gräsväxt.

GRÄSÄND, f. 3. pl. — *änder.* Ett slags fågel af Andsläktet, som är vilda stammen till Ankorna; med mörkgrön, färgskiftande hals och hufvud, den förre med en hvit ring. *Anas Boschas.* Kallas äfv. *Stockand.*

GRÄSÄRTAD, a. 2. Till beskaffenheten liknande en gräsväxt.

GRÄSAX, n. 3. Ax på en gräsväxt.

GRÄSBOTTEN, m. 2. pl. — *botnar.* Gräsbväxt botten i sjö.

GRÄSBÄNK, m. 2. Liten uppkastad och ofvanpå planerad, samt med gräs beväxt jordvall att sitta på.

GRÄSELIG, m. fl., *se Gräslig, m. fl.*

GRÄSELIGEN, adv. *Se Gräsligt.*

GRÄSENKA, f. 1. (fam. skämtv.) Hustru, hvars man är frånvarande på resa eller vistas borta.

Anm. Ordet kommer ej af Gräs, utan anses vara sammansatt af *Gradesenka*, af *Gradig*, hungrig, lystnag.

GRÄSENKLING, m. 2. (fam. skämtv.) Gift man, hvars hustru är borta på resa eller vistas borta. — *Jfr. Anm. vid Gräsenka.*

GRÄSFLY, n. 4. Natthärf med grå vingar, hvars larv är den så kallade Gräsmasken, som stundom förhärjar ångarna och blir nästan fingerstor. *Phalena graminis.*

GRÄSGRODA, f. 1. *Se Ätlig Groda* (under *Groda*).

GRÄSGRÖN, a. 2. Af en grön färg, liknande gräsets.

GRÄSGÅNG, m. 2. Gräsbväxt gång (t. ex. i trädgårdar, o. s. v.).

GRÄSGÄDDA, f. 1. Gädda af medelstorlek.

GRÄSGÄLD, m. 3. (kameral.) Så kallas det hö, som bergas af ödeshemman och är ansaget

till underhållande af den soldat, som hemmanet bör utgöra.

GRÄSHAFVET, n. sing. def. Benämning på en ganska vidsträckt rymd af Atlantiska Havvet utanför Afrikas västra kust, der hafvets yta är betäckt af bafsgräns och liknar en grön ång.

GRÄSHOPPA, f. 1. Benämning på ett allmänt känt insektslägte af ordningen Rätvingade, med kortare spröt än kroppen och skärande låter; lever af gräs. *Gryllus. Stora, gröna G-n, se Vårbitaren.* *Se äfv. Tåggräshoppa.*

GRÄSLIG, a. 2. (i fornspråket *Greslegr*) I högsta grad ryslig. *En g. händelse, olycka, massaker.* — *Syn. Se Fårskräcklig.*

GRÄSLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara gräslig.

GRÄSLIGT, adv. 1) På ett gräsligt sätt. *Framfara g.* — *Syn. Se Rysligt.* — 2) I allra högsta grad. *G. jul.* — *Syn. Se Ganska.*

GRÄSLIK, a. 2. Liknande gräset på marken eller en gräsväxt.

GRÄSLUPEN, a. 2. neutr. — *et.* Som blifvit öfverväxt med gräs. *En g. gård, gata.*

GRÄSLÖK, m. sing. En allmänt känt lökart med purpurroda, stundom hvita blommor, och trinda, smala, nästan sylfika blad. *Allium schoenoprasum.* Kallas på Öland *Alvarlök*, eljest äfv. *Purlök.*

GRÄSMASK, m. 2. Larven af Gräsliget; jfr. d. o.

GRÄSMATTA, f. 1. (fig. poet.) Mark, beväxt med ett tätt och fint gräs.

GRÄSMÅNAD, m. 3. Benämning på April månad.

GRÄSNING, f. 2. Händelsen, att en styckekula gräsar. — *Syn. Rikochettering.*

GRÄSPÄN, m. 3. Plan, beväxt med gräs.

GRÄSPREN, f. 2. Gräsbväxt åker- eller dikkesren.

GRÄSSIK, m. 2. Den större arten af Sik.

GRÄSSKÄRA, f. 1. *Se Kornknarr.*

GRÄSTRÄ, n. 4. Stånd, stjeln af de egentliga grässlagen.

GRÄSTUBB, m. sing. Hvad som af gräs står kvar på marken, sedan det blifvit slaget.

GRÄSSVÄL, m. 2. Öfversta ytan af marken, der gräset har sina rötter.

GRÄSTORF, m. sing. Det slags torf, som består till det mesta af oförmultnade gräsrotter, ofta med stark inblandning af jordarter.

GRÄSTORFVA, f. 1. *Se Torfva.*

GRÄSVÄLL, m. 2. 1) *Se Gräsplan* och *Gräsvädd.* — 2) Vall (kring en fästning, o. s. v.), beväxt med gräs.

GRÄSVÄG, m. 2. Väg, beväxt med gräs.

GRÄSVÄXT, m. sing. Gräsets växande. *Befordra g-en.* — *S. f. Växt, tillhörande gräsens familj.* — *Syn. Gräs, Gräsart.*

GRÖ, *se Gröe.*

GRÖDA, f. 1. (af *Gro*) Allt hvad, som hvarje år är sådd och växer på åkern till en jordegendom eller i allmänhet på åkerjorden öfver hela landet. *G. af säd och jordfrukter. Detta årets g. Taga emot ett hemman med växande g.* — *Syn. Årsgröda, Årsväxt.*

GRÖE, m. sing. Växtslägte af Gräsen, med utdragna, mångblommiga småax. *Poa.* Kallas äfv. *Grögräs.* Har många arter, såsom *Jättegros, Månagrö, Sandgrö, Fjällgrö, Ångsgrö, Betesgrö, Berggrö, Knylgros, m. fl.*

GRÖFRE, **GRÖFST**, a. kompar. o. superl. af *Grof.*

GRÖN, a. 2. (Isl. *Grönn*, af *Groa*, *Gro*, växa) 1) Benämning på den af de sju hufvudfärgerna i den prismatiske solbilden eller i regnbågen, som befinner emellan gult och blått, och bildas genom en blandning af dem begge. Man antager två hufvudskiftningar deraf: Mörkgrön och Ljusgrön. *Gräs och örter, blad och löf äro g-a. G. plan, se Gräspälan. G. häck, lefvande häck. G-a hvalf, konstgjorda hvalf af träid eller buskar. En g. rätt, af grönsaker. (Fig. talesätt) Göra sig g., söka ställa sig in genom lätsad tjänstaktighet, uppmärksamhet, artighet; äfv. söka tillägna sig äran af andras förtjenster, för att derigenom ställa sig in hos någon. (Thre förmodar detta talesätt härleda sig ifrån fabeln om kråkan, som iklädde sig påfågels gröna fjädrar.) — Brukas i neutrum ofta substantivt, både i bestämd och obestämd form. a) *G-l*, grönsaker. *Låt oss få g-t till middagen. Till stor del lefva af g-t.* — b) *Det g-a*, det gröna gräset; äfv. den grönskande naturen, t. ex.: *Ligga i det g-a, spisa i det g-a; låt oss gå ut i det g-a.* — 2) (gerf.) *G. hud, rå, frisk; d. v. s.* sådan den blifvit afdragen.*

GRÖNAKTIG, a. 2. Af en färg, som stöter i grönt. — *Grönaktighet, f. 3.*

GRÖNFINK, m. 2. Se *Gröning*.

GRÖNFLÄCKIG, a. 2. Som har gröna fläckar på botten af annan färg. — *Gränfläckighet, f. 3.*

GRÖNFODER, n. sing. Foder af nyss slaget gräs eller ännu gröna, ej torkade foderväxter.

GRÖNFODRA, v. a. 1. Fodra kreatur med grönfoder. — *Grönfodring, f. 2.*

GRÖNFÄRGA, v. a. 1. Färga (tyger o. d.) grönt. — *Grönfärgande, n. 4. o. Grönfärgning, f. 2.*

GRÖNGRÄSET, gröngräsätt o. gröngräsätt, n. sing. def. (fam.) Det gröna, växande gräset på marken. *Ligga i g.* — *Syn.* Det gröna.

GRÖNGUL, a. 2. 1) Gul, skiftande i grönt. — 2) Af en färg, som utgör en lika blandning af gult och blått. — *Gröngulhet, f. 3.*

GRÖNGÖDNING, f. 2. (landbr.) Sådan slags gödning, då man genom grönsken eller gräsvallens användande nedplöjer grönskande växter, hvilka, sedan de öfvergått till förruttelse, skola gifva jorden mera näring.

GRÖNGÖLING, m. 2. En sparfågel, af 15—18 tum lång; hanen grön med röd hufva, gul öfvergump; honan mindre; lätet ett gällt och starkt gi-gi-gi-gi. Pleus viridis. Kallas äfv. Grönspett, Gyllenrånna.

GRÖNING, m. 2. Sparfågel, 6 tum lång, hanen grön med gula vingknötar och vingkanter; honan brun med grön anstrykning, stjerten, pannan och sidor gulgröna. *Fringilla chloris*. Kallas äfv. Grönfink, Svensk Kanariefågel.

GRÖNFJÖRD, f. sing. (geol.) Ett slags vulkanisk mineralbildning, celadon- eller svartgrön, finjordig i brottet, mjuk och matt, uppkommen genom augites sönderdelning.

GRÖNKÅL, m. sing. (kok.) Kål, tillredd af nässlor eller molla.

GRÖNLANDSFARARE, m. 3. 1) Skeppare, som far ut ifrån Europa på hvalfångst, till Grönland och Spetsbergen. — 2) Fartyg, som dertill begagnas. — 3) Sjöman på ett sådant fartyg.

GRÖNLANDSHVAL, m. 2. Benämning på den vänliga Hvalfisken, *Balaena Mysticetus*.

GRÖNLANDSSKÅL, m. 2. (nat. hist.) Ett

slags Skål, grå eller hvitaktig, tecknad med större eller mindre svarta fläckar.

GRÖNLANDSSTEK, n. 3. (sjöt.) Brukas i stället för heiling, att sammanknopa varp.

GRÖNLING, m. 2. Mjukfenig benfisk af 4—8 tum lång, med nästan triud, glatt och fläckig kropp. *Cobitis barbatula*.

GRÖNMÅLA, v. a. 1. Måla, stryka med blå färg. — *Grönmalande, n. 4. o. Grönmalning, f. 2.*

GRÖNMÅNGELSKA, f. 1. Mångelska, som säljer grönsaker.

GRÖNPRICKIG, a. 2. Som har gröna prickar på en botten af annan färg. — *Grönprickighet, f. 3.*

GRÖNRANDIG, a. 2. Som har gröna ränder på en botten af annan färg. Brukas isynnerhet om väfnader och klädespersedlar. *En g. väf, kläddning, nåsduk.* — *Grönrandighet, f. 3.*

GRÖNRUTIG, a. 2. Som har rutor, antingen helt och hållet gröna, eller bildade af gröna ränder på botten af annan färg. — *Grönrutighet, f. 3.*

GRÖNRÅG, m. 2. På åkern växande råg, som ännu icke gått i ax.

GRÖNRÖDING, m. 2. En art Rödning, som förekommer i Wetteren, af ända till 8—9 markers vikt, med rödfärliga sidor, de undra delarna hvita, femorna bleka eller gulaktiga. *Salmo palidus*. Kallas äfv. Blankrödning, Ljusrödning.

GRÖNSAKER, f. 5. pl. Alla slags köksväxter, antingen de användas färska, torkade eller saltade.

GRÖNSALTA, v. a. 1. Se *Rimsalta*.

GRÖNSINKA, f. sing. Ett slags grön kalksten, som förekommer i Dannemora grufvor.

GRÖNSISKA, f. 1. En sparfågel, 4½ tum lång, gulgrön och svartstrimmig, hufvudet framtill svart. *Fringilla spinus*.

GRÖNSIUKA, f. sing. Se *Bleksot*.

GRÖNSKA, grönska, f. sing. 1) Grön färg på en lefvande växt: gröna blad, löf. *Trädens, buskarnes, grässets g.* — 2) Gröna växter, örter. *Markens g. G. på hotnen af en sjö.*

GRÖNSKA, grönska, v. n. o. **GRÖNSKAS**, v. d. 1. Blifva, vara grön. *Marken, träden g. börja all g.* — *Grönskande, n. 4. o. Grönskning, f. 2.*

GRÖNSPIK, GRÖNSPETT, m. 2. Se *Gröngöling*.

GRÖNSTEN, m. sing. (mineral.) Bergart, bestående af en intim, finkorng blandning af hornblende och felsit, stundom med inmängd fältspat, eller af hornblende med schörl och glimmer, af mörk- eller svartgrå färg. Kallas äfv. Ur- eller Öfvergångsgrösten. Aphanit, Diorit.

GRÖNSTRIMMIG, a. 2. Som har gröna strimmor på en botten af annan färg. — *Grönstrimmighet, f. 3.*

GRÖNSVÅL, m. sing. Se *Grässvål*.

GRÖNÄDRIG, a. 2. Som har gröna ädror. — *Grönädrighet, f. 3.*

GRÖNÄR, n. 3. Är, då grödan ej hinna mogna, till fötje af för kall sommar.

GRÖNÖDLA, f. 1. En art af ödleslägtet, 18 tum lång, hvaraf stjerten utgör 12; öfvan grön, inunder gul. *Lacerta viridis*.

GRÖNÖGD, a. 2. Som har gröna ögon. — *Grönögghet, f. 3.*

GRÖPÄ, v. a. 1. o. 2. Emellan ett par qvarnstenar groft sönderkrossa säd eller malt. — *Gröpande, n. 4. o. Gröpnäng, f. 2.*

GRÖPE, n. ell. m. sing. Gröpad säd.

GRÖPPA, f. 1. (af *Grop*) Liten grop på ynterväg, der det ifrån början varit någon liten öjnhöhet, som genom slädarnes allt djupare nedskärande ökats.

GRÖPPIG, a. 2. *G. råg*, full med gröppor.

GRÖPPQVARN, f. 2. Qvarn, hvarpå säd eller malt gröpes.

GRÖT, m. 2. 1) Ett slags mat, tillredd genom kokning af mjöl eller gryn i vatten eller mjölk, och efter de olika beståndsdelarna kallad Vatten-, Mjöl-, Gryn-, Rågmjöl-, Hafre-, Bolvete-, Risgryns-, Sötgröt, m. m. *Koka, äta g.* (Fig. talesätt) *Hafva g. i munnen*, tala oredigt, obegripligt, liksom hade man gröt i munnen. *Het på g-en*, öfverdrifvet lysten efter något; fallen för att öfverläta sig, het, betsig, hettefrad. *Gå omkring en sak*, som katten omkring het g., med största försigtighet känna sig före; tala ganska varsamt och genom omsvep om något; icke våga gå rakt på saken, utan bruka omvägar. (Ordspr.) *Ge bonden g., så vet han, hvad han får*, hvar och en förstår bäst att värdera det, han är van vid; man bör rätta sig efter hvars och ens olika bildningsgrad. — 2) Sönderkokad massa af ett ämne. Kallas oftare Mos. *Det är, blir som en g.* — 3) (kir.) Hopörd massa af ett eller flera ämnen, till tjockleken liknande en gröt, och begagnad till omslag på yttre delar af kroppen.

GRÖTA IHOP, se *Hopgröta*. — *G. sig, v. r.* Blifva grötig.

GRÖTAKTIG, a. 2. Som liknar gröt. — *Grötaktighet, f. 3.*

GRÖTFAT, n. 5. Fat, som innehåller gröt.

GRÖTGRYTA, f. 1. Gryta, hvari gröt kokas eller blifvit kokt, eller som begagnas att koka gröt uti.

GRÖTIG, a. 2. 1) Se *Grötaktig*. — 2) (fig. fam.) Oredigt. *G-t tal. G. stil.* — *Grötighet, f. 3.*

GRÖTIGT, adv. (fig. fam.) Oredigt, otydigt.

GRÖTMUN, m. 2. pl. — *munnar.* (fig. fam.) En, som talar oredigt, liksom hade han gröt i munnen.

GRÖTMYNDIG, a. 2. (fam.) Sägna om en dum och upplåst person, som gerna vill visa sig myndig och befalande. *En g. tjensteman. Göra sig g.*, vilja visa sin myndighet. Brukas äfven någon gång om sak, t. ex.: *Tala i g. ton.*

GRÖTMYNDIGHET, f. 3. (fam.) Egenskapen, att vara grötmyndig.

GRÖTMYNDIGT, adv. (fam.) På ett grötmyndigt sätt, i en grötmyndig ton. *Tala g.*

GRÖTOMSLAG, n. 5. En mjuk gröt- eller deglik massa, som, utbredd på linne, lägges öfver någon kroppsdell för ett bestämt ändamål.

GUAJACHARTS, guajackhårts, n. sing. Se under *Guajactrad*.

GUAJACIN, --- si'n, n. sing. (kem.) Eget kristalliserande ämne i Guajacträdet.

GUAJACTRÄD, guajackträd, n. 3. Vestindiskt träd, som har ett hårdt, vällyktande virke, kalladt Pockenholts, och lemnar en i medicinen brukad kåda eller Guajacharts. *Guajacum officinale*.

GUANO, -åno, m. sing. (egentl. peruän. *Huano*, dynga) En ganska kraftig gödsel, bestående i fågelspillning, som sedan årtusenden tillbaka i hela lager är hopad på Chiloe-Barna och isynnerhet på en ö nära staden Arica.

GUANUCO, -- nuko, m. Se *Hjortkamel*.

GUBBAKTIG, a. 2. 1) Som till utseende eller skick, sätt, väsende liknar en gubbe. *En g. karl.* — 2) (om sak) Som liknar någon af gubbars utmärkande egenskaper. *En g-t väsende, skick.*

GUBBAKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara gubbaktig.

GUBBAKTIGT, adv. På ett gubbaktigt sätt, likt en gubbe. *Tala, gå, bete sig g.*

GUBBE, m. 2. pl. gubbar. 1) Gammal man. *G. är den, hvars krafter af ålder börjat af-taga. Blifva g. i förtid.* — 2) (fam.) Äkta man. *Mån g. lilla! sade frun till sin man.* — 3) Brukas i förtrolig, sarkastisk eller hotande ton till personer af manök, äfven stundom skämtvis till barn. *Se så, min g., kom nu och tag ett glas. Du låter bli det, min g. lilla. Kom hit, min g. lilla, skall du få namn.*

Aum. *Gubbe anses af thro böva härledas från det gamla Gannas, man.*

GUBBLIK, a. 2. Se *Gubbaktig*.

GUBBLIKHET, f. 3. Se *Gubbaktighet*.

GUBBLIKT, adv. Se *Gubbaktigt*.

GUBBSTOL, m. 2. (fam.) Se *Länstol*.

GUBBSTREUFF, m. 2. (fam. föraktl.) Struntgubbe.

GUBBTÄNDER, f. 3. pl. (bot.) Se *Gigals-ärter*.

GUBBVÄSEN, n. 3. sing. (fam.) Gubbaktigt skick, sätt, väsen.

GUBEVARS! -- värns. Interjektion, samman-dragen af *Gud bevara oss!* Brukas allmänt i talspråket, för att beteckna flera, helt olika känslor och sinnesörelser, i samma mening som *Bevars!* men har mer eftertryck än detta. Man säger äfv. *Bevars Gud!* *Jemför Bevars!*

GUCKU, se *Kuku*.

GUCKUSKOR, gückuskör, m. 3. pl. Se *Tof-felblomma*.

GUD, m. 2. 1) (utan plur.) Det högsta väsendet, som skapat himmel och jord. *Det finnes blott en G. G. är en ande, ett osynligt väsende med alla de högsta fullkomligheter. Tro på G. Förneka G.* I motsats till hedendomens gudar, säges: *Den sanne G-en, de kristnes G. G. är treenig. G. Fader, G. Son, och G. den Helige Ande. G-s son, Jesus Christus. En G-s man, tjenare, en prest; äfv. en from man. (Fam.) En G-s vän, en god och from människa. En G-s engel, en engladod människa; äfv. barn eller kvinna, vacker som en engel. Med G-s nåde, formel, som regraden furstar sätta i sina tilllar, för att dermed tillkännagifva, att de hafva sin makt endast af Gud. *Om G. vill ell. vill G.*, talesätt, som brukas, då man talar om saker, dem man önskar, eller om något, som man ämnar göra. Man säger äfv. i samma mening: *Med G-s hjälp. Gifve G. ell. G. gifve, att . . . !* Talesätt, som uttrycker en önskan, t. ex.: *Gifve G., att allt måtte gå väl!* *G. bevara (mig, dig, oss &c.)!* uttryck, hvarigenom man tillkännagifver sin fruktan, afsky för något, t. ex.: *G. bevara mig (dig, oss &c.) för en sådan olycka!* (*G. bevara oss sam-mandragas ofta i talspråket till Gud bevars!* ell. *Bevars Gud!* *Gubevars!* ell. *Bevars!* se vidare de två sednare orden.) *G. vare mig (dig &c.) nådig!* utrop, när någon svår olycka inträffat ell. hotar. Man säger äfv. i samma mening *G. hjälpe oss!* *G. hjälp!* vanligt utrop, när någon nyser (härifrån från Digerdöden, då nyssning var ett säkert dödstecken). *G. ske lof!* *G. vare lof!* *G. vare lofad!* *G-i lof!* talesätt, hvarigenom*

man uttrycker sin tillfredsställelse eller glädje öfver något. För *G-s skull*, talesätt, som brukas, då man på det enträgnaste beder, varnar, uppmanar någon, t. ex.: För *G-s skull, hjälp mig!* För *G-s skull, gör of det!* För *G-s skull, skynda!* I samma mening brukas äfv.: *I G-s namn*, t. ex.: *I G-s namn, låt bli det.* *I G-s namn!* är äfven ett utrop, som uttrycker öfverraskning, förvåning, oro, t. ex.: *Hvad är G-s namn! är du här? Hur, i G-s namn, står det till? Så i G-s namn!* *I G-s namn* betyder äfven: med *G-s hjälp*, t. ex.: *I G-s namn vågar jag försök.* — För *G*, inför *G*, vid *G*, talesätt, hvarigenom man bedyrar något, t. ex.: *Inför G*, är det icke sant! Såsom betydande uttryck brukas äfven *G*, må (skall) veta, t. ex.: *G*, skall veta, allt jag gör det ogera. *G*, vet, säges, då man vill uttrycka ovisshet, t. ex.: *G*, vet, huru det går till slut. *Han är, G*, vet kvar, jag vet icke, hvar han är. *Der voro en hel hop personer, G*, vet hvilka. På samma sätt nyttjas äfv. *G*, vet, när, om etc. *G!* Gode *G!* Milde *G!* Min *G!* Store *G!* Rättvis, rättfärdige, barmhertige *G!* utrop af förvåning, beundran, otäckhet, smärta, sorg, oro, fruktan, &c., t. ex.: *G!* så skön! så ful! Gode *G*, hvad han är långsam! Min *G*, haf medlidande med mig. Rättfärdige *G*, hvilken olycka! *G-s* bord, se under *Bord*. *Det står till G*, i *G-s* hand, det beror af *Gud*. *Frukta hvarken G*, eller *menniskor*, säges om en bof, som skryttingenting. Se f. ö. *Spå*, *Röst*. — *Gud* är en gammal dativ, som ännu bibehålles i vissa uttryck, t. ex.: *G-i lof!* *G-i befalladt!* *G-i behagigt!* *G-i nog*, talesätt, som nyttjas, när man med en viss känsla af förtvyltelse vill tillkännagifva, att det är nog. — *Syn*. Det Högsta Väsentet, Skaparen, Menniskornas Fader, Allfader, Gudomligheten, Försynen, Allmakten, Den Evige, Den Allgode, Den Allsmäktige, Den Allseende, m. m. — 2) *Afgud*, *En hednisk g*, Absolut och i plur. menas dermed vanligtvis den forda hedendomens gudomligheter, t. ex.: *Olympens g-ar*, *Asgårds g-ar*, *Underjordens g-ar*, *Lilla g-en*, *Amor*, *G-ar!* *store g-ar!* fordom af hedningarna brukadt utrop, som ännu skämtvis bibehåller sig. (Fig.) *Jordens g-ar*, konungar, furstar och de mäktiga i landena. *Penningen är hans g*, hans högsta gods. (Fam.) *Som en g*, utmärkt väl, t. ex.: *Han talar som en g*. — 3) (fig.) Säges om den, som är föremål för en stor hänförelse, djup vördnad, liflig erkänsla eller högsta grad af hängivenhet. *De betraktade honom som en g*. *Hon tillbeder sin man; han är hennes allt, hennes g*. (Talesätt) *Göra buken till sin g*, älska mat och drick högre än allt annat.

Anm. a) Genitiven *Guds* uttalas kort (gudds), när det brukas i bestämd mening eller såsom ett nomen propr., t. ex.: För *Guds skull*, i *Guds namn*, en *Guds man*; men har eljest en lång (guds), t. ex.: *förneka en Guds tillvaro*. — b) Ordet *Gud* anses böra härledas ifrån *Khadita* i det indiska *Zend*, som betyder: *den sig sjelf gifvande eller alstrande*, och hvilket genom det persiska *Khadu* öfvergått till det gotiska och skandinaviska *Gud*. Jfr. Anm. vid *Oden*.

GUDABARN, gudabarn, n. 5. 1) (i hednisk mening) Barn af en gud eller gudinna. *Hercules var ett g*. — 2) (i kristlig mening) Barnet Jesus, såsom varande *Guds* son.

GUDADRYCK, m. 3. 1) De olympiska gudarnes dryck; nektar. — 2) (fig.) Utmärkt välsmakande dryck.

GUDAFÖDA, f. sing. Se *Gudamat*.
GUDAHUS, n. 5. Se *Afgudatempl*.
GUDAKTIG, a. 2. 1) Som af själ och hjerta dyrkar *Gud* och lever efter hans vilja. *En g*, *menniska*. — 2) Som utmärker, tillkännagifver gudaktighet. *Föra ett g-t leverne*. — *Syn*. (för begge bem.) Religiös, *Gudlig*.
GUDAKTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara gudaktig. *G*, med ett förnöjd sinn är en stor vinning.
GUDAKTIGHETSÖFNING, f. 2. Se *Andaktsöfning*.
GUDAKTIGT, adv. På ett gudaktigt sätt. *Lefva g*. — *Syn*. *Gudfruktigt*, *Gudligt*, *Religiöst*.
GUDALIF, n. 3. Gudomligt lif. *Föra ett g*, *lefva* som en *gud* så säll.
GUDALIK, a. 2. Lik en *gud*.
GUDALÄRA, f. 1. 1) (i hednisk mening) Läran om gudarna. — *Syn*. *Mytologi*. — 2) (i kristlig mening) Läran om *Gud* och hans dyrkan. — *Syn*. *Religion*.
GUDAMAKT, f. 3. Gudomlig makt, gudomligt väsende, *gud* (i hednisk mening).
GUDAMÅT, m. sing. 1) De olympiske gudarnes spis; ambrosia. — 2) (fig.) Utmärkt välsmakande mat. — *Syn*. *Gudaföda*, *Gudaspis*.
GUDAMENNISKA, f. 1. (i kyrklig stil) Benämning på *Christus*, såsom varande *Gud* och *menniska* i en person.
GUDAMÅLTID, m. 5. 1) (i hednisk mening) *Gudars* måltid. — 2) (fig.) Utomordentligt läcker och njutningsrik måltid.
GUDANJUTNING, f. 2. (fam.) Gudomlig njutning.
GUDARÄTT, m. 3. (fam.) Högst välsmakande rätt, som kunnat smaka sjelfva gudarna.
GUDASAGA, f. 1. Berättelse om en eller flera *gudars* öden och äfventyr. — *Syn*. *Myt*.
GUDA SIG, v. r. 1. (fam.) Ställa sig from och andäktig.
GUDASKÖN, a. 2. (fam.) Skön som en *gud* eller *gudinna*. — *Syn*. *Gudavacker*, *Bildskön*.
GUDASPIS, m. sing. Se *Gudamat*.
GUDASPRÅK, n. 5. 1) (i hednisk mening) *Gudars* språk. — 2) (fig. fam.) Högst välsmakande språk, passande för *gudar*. *Italienskan är ett g*. Säges äfven om grekiskan, emedan de olympiska *gudarna* troddes tala detta språk.
GUDASVAR, n. 5. Se *Orakelsvar*.
GUDAVACKER, a. 2. Se *Gudaskön*.
GUDAVÄDER, n. 5. (fam.) Gudomligt, utomordentligt vackert väder.
GUDDOTTER, gudsöttr, f. 2. pl. — *Döttrar*. En *qvinna*, med afseende på dess förhållande till en person, som ståt fadder åt henne. Brukas icke ensamt, utan alltid i förbindelse med ett substantiv eller ett pron. poss., t. ex.: *Hon är grefvens g*, eller *g*, till grefven. *Min g*. — Skrifves äfv. *Gudötter*.
GUDELIK, m. fl., se *Gudlig*, &c.
GUDFADER, gudsfad'r (uttalas vanligen: guds-färr), m. 2. pl. — *faddrar*. Fadder af *mankön*. Brukas vanligen i förbindelse med ett substantiv eller ett pron. poss., t. ex.: *Leonors g*; *han är g*, åt *Leonora*, *min*, *din* etc. *g*.
GUDFRUKTIG, a. 2. 1) Som fruktar *Gud*. Se *Frukta*, 2. *En g*, *menniska*. — 2) Som utmärker, tillkännagifver *gudsfruktan*. *Föra ett g-t lif*. — *Syn*. (för begge bem.) *Gudaktig*, *From*, *Religiös*.
GUDFRUKTIGHET, f. 3. Se *Gudsfruktan*.
GUDFRUKTIGT, adv. På ett *gudfruktigt* sätt. *Lefva g*. — *Syn*. Se *Gudaktigt*.

GUDINNA, f. 1. 1) Qvinlig *gudomlighet*. *G-n Venus*, *Freja*. *De olympiska g-norna*. — 2) (fig.) a) *Gudomligt* vacker *qvinna*. — b) (i förbindelse med genitiv eller pron. poss.) *Ålskarinna*.
GUDLIG, a. 2. 1) Se *Gudaktig*. a) *En g*, *man*. b) *Föra ett g-t leverne*. — 2) *Egnad*, *tjenlig*, *lämplig* till *Guds* dyrkan. *G-a böner* och *psalmer*.
GUDLIGHET, f. 3. Se *Gudaktighet*.
GUDLIGEN, **GUDLIGT**, adv. Se *Gudaktigt*.
GUDLÖS, a. 2. Egentl.: som icke vet af eller erkänner *Guds* tillvaro. 1) (om person) a) Som icke har någon religion eller föraktar den. — *Syn*. *Gudsförnekande*, *Ateistisk*. — b) Som i sitt leverne visar förakt för alla både *menschliga* och *gudomliga* lagar. *En g*, *bof*. — 2) (om sak) Som rüjer, uttrycker, tillkännagifver *gudlöshet*. *Föra ett g-t leverne*. *G-a tankar*, *uppåt*, *gerningar*.
GUDLÖSHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara *gudlös*. — 2) *Gudlös* handling, *gudöst* yttrande. *Begå*, *såga* en *g*.
GUDLÖST, adv. På ett *gudlöst* sätt. *Lefva*, *tala g*.

GUDMODER, gudsmod'r (uttalas vanligen *guds-mör*), f. 2. pl. — *modrar*. Fadder af *qvinne*. Brukas vanligen i förbindelse med ett substantiv eller ett pron. poss., t. ex.: *Wilhelms g*; *hon är g*, åt *Wilhelm*; *min*, *din* etc. *g*. — Skrifves äfv. *Gumor*.
GUDOM, gudsömm, m. sing. Egenskapen att vara *Gud*; *gudomligt* väsende. Brukas i kyrklig stil. *Christi g*. [Guddom].
GUDOMLIG, gudsömlig, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på *Gud* eller en (hednisk) *gud*. *G*, *natur*. *Den g-a försynen*; *nåden*, *barmhertigheten*. *Ett g-t väsende*, som har *gudomlig* natur. *G*, *dyrkan*. *G-a drettygelser*. — 2) (fig.) Högst förträfflig, *högst* utmärkt. *Ett g-t arbete*. *En g*, *skönhet*. *Den g-e Plato*. *Det är en g*, *menniska*. [Gudd—].

GUDOMLIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara *gudomlig*. (I kyrklig stil) *Ordets g*. — 2) *Gud*. *Erkänna*, *vörda*, *förneka g-en*. — 3) Säges äfven om *hedendomens* *gudar* och *gudinnor*. *Fabelns g-er*. *Ställets g-er*. — *Syn*. *Gud*, *Gudamat*. — 4) (fig.) En *skön qvinna*. *Den g*, *han tillbeder*. *Hans g*. [Gudd—].
GUDOMLIGT, adv. Som en *gud*, *högst* fullkomligt, utmärkt väl. *Spela*, *sjunga*, *skrifva g*. — *Syn*. Se *Väl*. [Gudd—].
GUDOTTER, se *Gudötter*.

GUDSDYRKAN, gudsdyrkan, f. sing. indef. Sättet att dyrka *Gud*, enskilt eller offentligt. Säges äfv. om *bedningarnes* sätt att dyrka sina *gudar*. — *Syn*. (för enskilt *g*) *Husandakt*; (för offentlig *g*) *Gudssten*.
GUDSFRUKTAN, f. sing. indef. Känsla af vördnad för *Guds* höghet och rättfärdighet, i förbindelse med en barslig fruktan för att tänka eller göra något, som är *Gudi* missagligt.
GUDSFÖRÄKTARE, a. 3. En, som föraktar *Gud*.
GUDSFÖRGÅTEN, a. 3. neutr. — *ot*. Som lever eller uppför sig, liksom man hade förgätt *Gud* och hans bud.
GUDSFÖRNEKANDE, a. 1. Som förnekar *Gud*. — S. n. 4. Förnekande af *Guds* tillvaro.
GUDSFÖRNEKARE, m. 5. Den, som förnekar *Gud*.
GUDSFÖRSMÄDANDE, a. 1. Som hädar och försmädar *Gud*.

GUDSFÖRSMÄDARE, m. 5. En, som försmädar *Gud*.
GUDSFÖRSMÄDELSE, f. 3. Brottet, då *Gud* försmädas.

GUDSIFVOLAG, gudsivolag, n. 5. Så kallades under medeltiden det förhållande af släktkap, som ansågs vara mellan trevne unga personer, då de ståt födder åt hvarandra.

GUDSJEMMERLIG, gudsjsjämmerlig, a. 2. (fam.) I högsta grad *jemmerlig*.

GUDSLÄN, gudsäl'n, n. 3. sing. (fam.) Brukas med åtföljande negativ, och betyder då: icke det ringaste, t. ex.: *Jag har icke smakat ett g*, i *dag*.

GUDSNÄDELIG, gudsnaedelig, a. 2. 1) (om person) Som ställer sig eländig, *jemmerlig* i utseende, ton, ådbörder, och liksom i hvarje ögonblick anropar *Guds* nåd. *Den g-a tanten*. — 2) Som röjer, uttrycker, tillkännagifver sådan *hycklad jemmerlighet*. *En g*, *min*. — *Gudsnaedelighet*, f. 3. — *Gudsnaedligt*, adv.

GUDSON, gudsån (uttalas vanligen *gudsån*), m. 3. pl. — *söner*. Person af *mankönet*, med afseende på dess förhållande till någon, som ståt fadder åt honom. Brukas icke ensamt, utan alltid i förbindelse med ett substantiv eller pron. poss., t. ex.: *Fru Sjögrens g*. *Han är g*, åt *grefsen*. *Min g*.

GUDSTJENST, gudsstjämst o. gudsstjämst, f. 3. 1) (i allmän mening) Offentlig *gudsdyrkan*. — 2) (i svenskt lag) *Sammankomst* af en församling och vederbörande prest, för att med bön, sång och predikan begå sin andakt. *Hålla g*. *Föra*, *under*, *efter g-en*.

GUDUNGE, gudsünge, m. 2. pl. — *ungar*. Se *Ejdergås*.

GÜERILLA, gerilla, f. 1. (spanskt ord, af *Guerra*, krig) Lätt bevapnad, disciplinerad krigsbö, som vid flögigt inbrott i ett land ströfar omkring och gör fienden all möjlig skada.

GUFAR, **GUMOR**, se *Gudfader*, *Gudmoder*.
GULLOCHERA, gulljäschera, v. a. 2. (fr. *Gullicher*) Medelst konstsvärfning pryda metalliska ytor, med finare eller gröfre, i dem inskurna, linier.

GULLOCHERING, gulljäschering, f. 2. 1) Förfarandet, då man *gullocherar*. — 2) *Prydnader*, *härigenom* åstadkomna.

GULLOCHER-MASKIN, gulljäscheremasch'ın, m. 5. Se *Konstsvärfstol*. [— machin, — machin].

GUILLOTINE, gilljät'ın, m. 5. (fr.) Halsuggningsmaskin, i långa tider brukad af Italienarne, och under franska revolutionen äfven införd i Frankrike, men nu derstädes afskaffad. Orkligt benämd efter franska läkaren *Guillotin*. Fallbåla.

GUILLOTINERA, gilljätinera, v. a. 1. (fr. *Guillotiner*) Afrotta med *guillotine*.

GUINÉ, giné, m. 5. (eng. *Guinea*) Engelskt *guldmünt*, svarande ungeför emot 4 Rdr 16 sk. i svenskt specie. Benämningen är hämtad från det guldrika landet *Guinea* i *Äfrika*.

GUINEAFÄR, ginäfär, n. 5. Se under *Fär*.
GUIRLANDE, se *Girland*.

GUITARRE, se *Gitar*.

GUL, a. 2. Benämning på den af de tre grundfärgerna i den prismatiska solbilden eller i regubågen, som har sitt läge mellan brandgult och grönt. Infvudskeftningar deraf äro *Strögult*, *Vaxgult*, *Svafvel-*, *Citron-*, *Guldgult*, m. fl. *G*, som *guld*, som *saffran*, som en *citron*. *G*, i *ansigtet*.

G. färg. G-a febern, en isynerhet i Westindien och på N. Amerikas kuster inhemsk, elakartad, smittsam feber, som har sitt namn deraf, att den sjakes hud är gul.

GULA, f. 1. *G. i ägg*, se *Ägggula*.

GULAKTIG, a. 2. Af en färg, som stöter i gult. — *Gulaktighet*, f. 3.

GULBLEK, a. 2. Blek, men derjemte något gulaktig. *G. hy.* — *Gulblekhet*, f. 3.

GULBRUN, a. 2. Brun, med en skiftning i gult. — *Gulbrunhet*, f. 3.

GULD, guld (uttalas i allmänhet gull), n. sing. 1) Ädel metall af gul, glänsande färg, ganska smidig, tung, mjuk, oföränderlig i luften, och olöslig i syror (utom Kungsvatten). *Rent, fint, myntadt, omynadt, arbetadt g.* Bildar sammansättningar: Dukat-, Pistolet-, Kron-, Blad-, Bokguld, m. fl. — 2) Mynt af guld, pennningar i myntadt guld.

Han betalte hela summan i g. Vanligare säges *Guldmynt*. — 3) Förgylld silfvertråd, hvaraf man gör snören, galoner, fransar, kordonger, tofsar, broderier, m. m. *Broderi af g.* Brukas för denna bem. mest i sammansättningar, såsom: Guldgaloner, Guldfransar, Guldbroderi o. s. v. — 4) (fig.) Rikedom. *Törsten efter g.* (Talesätt) *G. värld, god som g.* kostlig, högst förträfflig, utmärkt. (Ordspr.) *Det är icke allt g., som glimmar*, det är icke allt verkligt, hvad som har sken af förträfflighet, rikedom, förtjenst. *Lofva g. och gröna skogar*, lofva stora fördelar, stora rikedomar. — 5) I sammansättningar, hvilka nyttjas som smekord, betyder *G.*: Ytterst god, högt älskad, kär, t. ex. *G-pappa, G-mamma, G-gubbe, G-höna*, m. fl. — I poesi skrives ofta *Gull*, hvilket äfven i vissa sammansättningar är bibehållet. — *Se. G-arbete, -bleck, -broderad, -broderare, -broderi, -dosa, -fingerborg, -frans, -ked* ell. *-kedja, -korn, -kärt, -lik, -malm, -mynt, -paljett, -plåt, -ring, -stickad.*

GULDARBETARE, m. 3. En, som förarbetar guld till hvarjehanda prydnader. — Med *Guld- och Silfverarbetare* menas detsamma som *Guldsmed*.

GULDBAGGE, m. 2. pl. — *baggar*. Se *Guldsmed*, 2.

GULDBERGVERK, n. 3. Se *Guldverk*.

GULDBESLAGEN, a. 2. neutr. — *et*. Som blifvit beslagen med guld.

GULDBLAD, n. 3. Blad af slaget guld.

GULDBLOMMIG, a. 2. Säges om tyger, som hafva i väfda blommor af guld (bem. 3).

GULDBLÄCK, n. 3. Ett slags skriftbläck, hvilket ger det, som dermed skrives, ett guldfärgadt utseende.

GULDBOKSTAF, m. 3. pl. — *stäfver*. (boktr.) Guldfärgad bokstaf (i tryck).

GULDBORDER, guldbård'r, m. 3. pl. Border af guldråd, som tillverkas af gulddragare.

GULDBRAXEN, m. 2. pl. — *braxnar*. En art af Braxenslägget, med en guldglänsande, half-mänformig häck emellan ögonen, ryggen blå, buk och sidor silfverglänsande. *Sparus aurata*.

GULDBRONS, guldbrons, m. 3. Förgyllning med brändgul färg.

GULDBRÖLÖP, n. 5. Fest, som fräs på femtionde årsdagen af tyenne äkta makats bröllop. — *bröllopp, -bröllopp.*

GULDBÖRS, m. 2. Börs, innehållande guldmynt.

GULDOCKA, f. 1. (fam.) Smekord till unga fruntimmer eller små flickor.

GULDDRAGARE, m. 3. Handverkare, som utdrager guld till fina trådar (guldråd).

GULDDRAGERI, n. 3. 1) Inrättning med tillhörande verktyg och maskiner, för tillverkande af guldråd. — 2) Stället, der en sådan inrättning finnes. — 3) Konsten och färdigheten att draga guld. — 4) Sjelfva arbetet dervid.

GULDFASAN, guldfasan, m. 3. En art af Fasanlägget, i China, ofvan grön, spräcklig i svart och guld, inunder skarlakansröd; halsen gul med blå spräcklor; vingarna rostfärgade med blå fläckar. *Phasianus pictus*.

GULDFERNISSA, f. 1. Ett slags fennissa, hvarmed åt messingsarbeten gifves en vacker guldfärg.

GULDFINGER, n. 3. Se *Ringfinger*.

GULDFISK, m. 2. Fisk af Cyprinslägget, 6 tum lång; röd, guld- och silfverglänsande. *Cyprinus auratus*.

GULDFUGLA, f. 1. En art af Flugslägget, som är glänsande grön. *Musca Caesar*.

GULDFÄRG, m. 3. 1) Färg, som liknar guldet. — 2) Färgämne, hvarmed guldfärgas.

GULDFÄRGA, v. a. 1. Anstryka med guldfärg.

GULDFÄRGAD, a. 2. (egentl. part. pass. af föreg.) Som har guldfärg.

GULDFÖRÄNDE, a. 1. Säges om floder eller mindre strömdrag, hvilkas vatten förer med sig guldkorn eller guldsand. *Den g. Puctolus*.

GULDGALON, guldgalon, m. 3. Galon, tillverkad af guldråd.

GULDGALONERAD, a. 2. Prydd med guldgaloner.

GULDGLÄNS, m. sing. Glans, liknande guldet.

GULDGLITT, n. sing. Gul- eller rödaktigt silfverglitt.

GULDGOSS, m. 2. pl. — *gossar*. (fam.) 1) Förträfflig ung man. — 2) Gosse eller yngling, som är mycket omtyckt af någon. — *Syn.* Se *Gunstling*.

GULDGRUFVA, f. 1. 1) Grufva, der guldmalm brytes. — 2) (fig. fam.) Det, hvaraf man hämtar stora rikedomar eller hög vinst. *Boktryckeriet var i äldre tider för mängden en g.*

GULDGUBBE, m. 2. pl. — *gubbar*. (fam.) Smekord, brukadt af en hustru till dess man.

GULDGUL, a. 2. Som har guldet färg. — *Guldgulhet*, f. 3.

GULDHALT, m. sing. Halten af guld i ett mineral eller i myntadt eller arbetadt guld.

GULDHÄLTIG, a. 2. Som håller guld.

GULDHINNA, f. 1. Den hinna af guld, som öfvertäcker ytan af förgyllda saker.

GULDHÖNA, f. 1. Liten insekt af Skalbaggarna, ofvan rund, nästan som ett halklot, under platt; lever af bladlöss. *Coccinella*. Kallas äf. Jungfru Maria Nyckelpiga.

GULDKÄLF, m. 2. sing. (bibl.) Det afgudabeläte af guld, föreställande en kalf, som Aron lät göra åt Israelliterna på deras begäran, att få en gud, den de kunde tillbedja och som kunde gå för dem på deras vandring genom öknen. *Dyrka, tillbedja g-ven*, säges i fig. mening om den, som söker att ställa sig in hos någon rik person, för att deraf hafva någon fördel.

GULDKIS, m. sing. (mineral.) Svalvelkis, hvari guld finnes insprängt.

GULDKLIMP, m. 2. Större stycke af gediget guld, som anträffas i jorden.

GULDKRONA, f. 1. Krona af guld eller förgylld metall.

GULDAN, n. 3. Bredvalsad guldråd.

GULDETARE, m. 3. En, som letar efter guldmalm eller guldsand.

GULDLOCKIG, a. 2. Som har guldgula lockar.

GULDLOB, se *Guldslagarlob*.

GULDÖSNING, f. 2. — *Se Guldsolution*.

GULDMAKARE, m. 3. Se *Alkemist*.

GULDMAKERI, n. 3. Se *Alkemi*.

GULDPAPPER, n. 3. 1) Förgylt papper. — 2) Papper med guldfigurer.

GULDPÄS, guldpäsa, m. 3. Arbetad sak af guld. — *piece*.

GULDPLATERAD, a. 2. *G. tråd*, med äkta guld platerad koppartråd.

GULDPRICKAD eller **GULDPRICKIG**, a. 2. Som har guldfärgade prickar.

GULDPROF, n. 3. Prof, hvarigenom fnheten af guld undersökes.

GULDPUDRA, se *Guldpudra*.

GULDPULVER, n. 3. Fint metalliskt pulver, som genom jernvitriol utfalles ur Guldsolution.

GULDPURPUR, guldpurpur, m. sing. (kem.) Förening af tennoxid med guld.

GULDREGN, n. 3. 1) (rom. myt.) Det regn af guld, hvari Jupiter förvandlade sig vid ett af sina kärleksäfventyr. — 2) (fig.) Ytterlig frikostighet, som bevisas någon. — 3) (fyrv.) Ett slags lyskula, som ger en svagt rödaktigt fladdrande eld. — 4) (bot.) Se *Bänträd*.

GULDRIS, se *Gullris*.

GULDSALT, n. 3. (kem.) Förening af guldoxid med en syra.

GULDSAND, m. sing. Sand, som innehåller guldkorn.

GULDSKEDARE, m. 3. Arbetare, som skedar guld.

GULDSKEDNING, f. 2. Den förrättning, hvarigenom guld skedas.

GULDSLÄGARE, m. 3. Handverkare, som förarbetar guld till bladguld.

GULDSLÄGARHINNA, f. 1. Den fina hinna, som omgifver oxens blindtarm, på ett eget sätt beredd, för att användas af guldslagare till att lägga mellan guldblåden.

GULDSLÄGERI, n. 3. 1) Inrättning med tillhörande verktyg och maskiner för gulds förarbetande till bladguld. — 2) Stället, der en sådan inrättning finnes. — 3) Konsten och färdigheten att förarbeta guld till bladguld. — 4) Sjelfva arbetet dervid.

GULDSLÄGLÖD, n. sing. Filsån af guld, hvarmed vid lödning guld- och silfverarbetare beströ fögnigen.

GULDSMED, m. 3. 1) Handverkare, som förarbetar guld och silfver till hvarjehanda kär och husgerådssaker, m. m. Kallas äf. Guld- och Silfverarbetare. — 2) (nat. hist.) Insekt af Skalbaggarna, guldglänsande grön med små hvita fläckar; lever mest på blommor. *Cetonia aurata*. — *Se. G-sarbete, -sbad, -sgesäll, -shandverk, -shustru, -slårdling, -sverkstad*, m. fl.

GULDSMEDSSTÄMPEL, m. 2. pl. — *stämpelar*. Stämpel, som guldsmeder äro skyldige att äsätta af dem förfärdigade arbeten.

GULDSMIDD, a. 2. Rikt beprydd med guld. *En g. uniform*.

GULDSOLUTION, guldsolutschön, f. 3. (kem.) Lösning af guld i kungsvatten.

GULDSTEKEL, m. 2. pl. — *steklar*. Insekt af Steklarna, ½ tum lång, grön, med guldgläns. *Chrysis ignita*.

GULDSICKAD, a. 2. Försedd med stickade prydnader af guldråd. — Äfv. *Guldbroderad*.

GULDSICKARE, m. 3. o. — *KERSKA*, f. 1. En, hvars yrke är att sticka med guldråd. — Äfv. *Guldbroderare, Guldbrods*.

GULDSICKNING, f. 2. Stickning med guldråd. — Äfv. *Guldbrodering*.

GULDSIOFT, n. sing. Mycket fin guldsand.

GULDSITTECK, n. 5. Se *Gulddäder*.

GULDSITTYCKE, n. 4. Mynt af guld.

GULDSÅNG, f. 3. pl. — *stänger*. Fyrkantigt, omkr. 1 fot långt och 3 tum tjockt, gjutet stycke af guld, som kommer isynerhet ifrån S. Amerika och Orienten, samt i denna form levereras till myntverken.

GULDTACKA, f. 4. Se föreg.

GULDTINKTUR, guldtinctur, f. 3. (farm.) En tillredning af guldsalter, fördom brukad som läkemedel. — *tinctur*.

GULDBTRYCK, n. sing. Boktryck med guldfärg.

GULDRÅD, m. 2. Tråd af guld, som erhålles dertigenom, att långa uträckta cylindrar af nämde metall dragas genom allt finare och finare hål i en stålskifva.

GULDTYG, n. 3. Dyrbart tyg med i väfda blommor, rankor och ränder af guld; äfv. tyg med inslag af guldråd.

GULBUR, n. 3. Fickur med boett af guld.

GULDVARG, m. 2. Se *Schakal*.

GULDVASKARE, m. 3. En, som vaskar guldsand, för att derur fränskilja guldkornen.

GULDVASKNING, f. 2. Vaskning af guldsand, för att derur fränskilja guldkornen.

GULDBERK, n. 3. Guldgurva med tillhörande byttor, der guldmalmen tillgodogöres. Kallas äfv. *Guldbergverk*.

GULDBYGT, f. 3. 1) Vägskål, hvarpå guld väges. *Väga på g.* äfv. (fig.) Ytterst noga betänka, t. ex.: *Väga sina ord på g.* *Köpa efter g.* ganska dyrt. — 2) Tyngden af vissa saker, bestämd genom vägning på sådan vägskål. *Denna pjes väger tolf uns g.* — 3) Vigtlod, som begagnas till vägning på sådan vägskål. I denna bem. mindre brukligt.

GULDÄDER, f. 1. pl. — *ädror*. Bergäder, hvari guld finnes.

GULDÄLDER, m. sing. Brukas mest i bestämd form, och betyder då: den första lyckliga tiden af människosläktets tillvaro, då människorna lefde i oskuld och frid tillsammans, utan krig och tvistigheter, samt i öfverflöd på alla lefnadsbehof.

GULDÖRN, m. 2. Ett slags örn, 3 fot lång, näbben bläcktig med svart spets, tärna perlfärgade, hufvud och hals beklädda med långa, spetsiga, mörkt rödbruna fjädrar, rygg, skuldror och vingar svartbruna. *Falco chrysoëtes*.

GULFOF, m. 2. pl. — *fötter*. (pop.) Yarg.

GULFÄRGA, v. a. 1. Färga (tyger o. d.) gult. — *Gulfärgande*, n. 4. o. *Gulfärgning*, f. 2.

GULFÄRGAD, a. 2. (egentl. part. pass.) Som har gul färg.

GULGRÄ, a. 2. neutr. — *grått*. 1) Grå, skiftande i gult. — 2) Af en färg, som utgör en lika blandning af gult och grått. — *Gulgråhet*, f. 3.

GULGRÖN, a. 2. 1) Grön, skiftande i gult. — 2) Af en färg, som utgör en lika blandning af gult och grönt. — *Gulgrönhet*, f. 3.

GULHANE, m. 2. pl. — *hanar*. Se *Käringtänder*.

GULHET, f. 3. Egenskapen att vara gul.

GULHOLTS, m. sing. Ett slags gult färgämne, bestående i den blekgula, rödguldriga veden af *Machura (Morus) tinctoria*.

GULING, m. 2. 1) Se *Gultrast*. — 2) (fam. skämtv.) Guldmynt.

GULLBORSTE, m. 2. pl. — *borstar*. En ört med gul blomqvast, på Öland, *Chrysocoma Linosyris*.

GULLFRÖ, n. 4. Örtens *Xanthium strumarium*.

GULLGUBBAR, m. 2. pl. Se *Stånds*.

GULLKULLA, f. 1. Se *Guldröpling*.

GULLPUDRA, f. 1. Ört, hvars blad äro likt som beströdda med ett guldpuver, och som har gula blommor, *Chrysosplenium alternifolium*.

GULLRIS, n. sing. Mångårig växt på ängsbackar, med gul blomvippa. *Solidago virgaurea*. Kallas äf. *Jugfruris*, *Råitunga*.

GULLSKÄLAR, f. 2. pl. Se *Smörblomster*.

GULLSPIRA, f. 1. Mångårig växt, på kärrängar bland buskar, med gul blomruska, och som användes till färgning af gult. *Lysimachia vulgaris*.

GULLTRAF, m. sing. Ört med stora, gula blommor. *Oenothera biennis*. Kallas äf. *Franskt Rapunzel*, *Gul Rapunzel*.

GULLVIFVA, f. 1. Mångårig växt, allmän i backiga ängar och öppna skogsråder, med guldgula blommor. *Primula veris*. Kallas äf. *Ox-ljazz*, *Ystlägg*, *St. Pers nycklar*, *Måjockklar*, *Nyckelblomster*, *Gökblomma*, *Käringtänder*.

GULMÅLA, v. a. 1. Måla, stryka med gul färg. — *Gulmålande*, n. 2. o. *Gulmålning*, f. 2.

GULMÅRA, f. 1. Mångårig växt, allmän på åkerrennar, med stor, gul blomvippa. *Galium verum*. Kallas äf. *J. Mariæ Sängbalm*, *Honungsgräs*, *Stigefrö*.

GULNA, v. n. 1. Blifva gul. — *Gulnande*, n. 4.

GULOCKRA, f. sing. Ett slags färgämne, bestående i gul jernockra.

GULPRICKIG, a. 2. Som har gula prickar på en botten af annan färg. — *Gulprickighet*, f. 5.

GULRÄNDIG, a. 2. Som har gula ränder på en botten af annan färg. Brukas isynnerhet om väfnader och klädespersedlar. En *g. väf, klädning, nåsduk*. — *Gulrandighet*, f. 5.

GULRUTIG, a. 2. Som har rutor, antingen helt och hållet gula eller bildade af gula ränder, på botten af annan färg. — *Gulrutighet*, f. 5.

GULRÖD, a. 2. 1) Röd, med skiftning i gult. — 2) Af en färg, som utgör en blandning af gult och rött.

GULSIKTIG, a. 2. Som har gulsot.

GULSIPPA, f. 1. En art *Sippa*, i skogsängar, med gula blommor. *Anemone ranunculoides*.

GULSOT, m. sing. Ett slags sjukdom, som gifver sig först tillkänna genom en gulhet på hvidtogat, hvilken färg sedan småningom sprider sig, så att huden öfver hela kroppen, allt efter graden af sjukdomens häftighet, blir gul, gröngul eller svartgul.

GULSPARF, m. 2. pl. — *sparfvar*. Fågel af Sparfågelslägtet, 7 tum lång; hufvudet hos hanen gult, hos honan olivfärgadt, svartfläckigt. *Emberiza citrinella*.

GULSTEKT, a. 1. Som genom stekning fått en gul färg.

GULSTRIMMIG, a. 2. Som har gula strimor på en botten af annan färg. — *Gulstrimmighet*, f. 5.

GULTRAST, m. 2. En art af Sparfågeln, stor som en koltrast, till färgen gul eller grön. *Oriolus Galbula*. Kallas äf. *Guling*, *Gylling*.

GULVÄPLING, m. 2. En art *Väpling* med gula blommor. *Trifolium agrarium*. Kallas äfven *Gullkulla*, *Skogshumla*, *Jordhumla*.

GULÄDRIG, a. 2. Som har gula ådror. — *Gulädrighet*, f. 5.

GULÖGD, a. 2. Som har gula ögon. — *Gulögdhet*, f. 5.

GUMMA, f. 1. 1) Gammal kvinna. — *Syn*. Käring. — 2) (fam.) Hustru. *Min g. lilla!* — 3) Brukas i förtrolig, skämtsamt eller hotande ton till personer af qvinnkön, äfven stundom skämtvis till barn. *Var snäll, min g. lilla, och gif mig ett glas vatten. Du låter bli det, min g. lilla, förstår du. Kom hit, min g. lilla, skall du få namnet.*

Anm. *Gumma* är feminin af det gamla ordet *Gumme*, man.

GUMMA, v. a. 1. eller vanligare

GUMMERA, v. a. 1. (tekn.) Överstryka eller iblandta med gummi.

GUMMERING, f. 2. (tekn.) 1) Förfarandet, då man gummerar. — 2) Gummi, hvarmed något blifvit öfverstruket, eller som blifvit iblandadt i något.

GUMMI, n. sing. Växtämne, som löses i vatten till en slemmig, efter intorkning limmande vätska. *G. arabicum*, ett slags naturligt gummi, som fås af *Acacia vera* och *A. arabica*. *G. copal*, se *Copal*. *G. dragant*, se *Dragant*. *G. elasticum*, se *Kautschuk*. — *Ss. G-artad*, -lik.

GUMMIFERNISSA, f. 1. Fernissa, bestående endast af en lösning af gummi i vatten, och begagnad till bindningsmedel för så kallade vattenfärger.

GUMMIGUTTA, f. sing. En vacker gul färg, som utgör den stelnade saften af:

GUMMIGUTT-TRÄD, n. 5. Ett trädslag i Ostindien, med pomeranslika frukter. *Garcinia Cambogia*.

GUMMIHARTS, n. 5. En blandning af gummi med harts, och ofta äfven med fet och flygtig olja samt något skarpt, eget ämne, kautschuk, extraktivämne m. m., som finnes i växterna och efter utflytning torkar i luften till en mer eller mindre hård massa af ljusgrå, gul eller brun färg.

GUMMILACCA, f. sing. eller **GUMMILACK**, n. sing. En saft, som utflyter ur Indiska Fikonträdet och, stelnad, brukas till fernissor och lim. Kallas någon gång äf. *Lackgummi*.

GUMMITRÄD, n. 5. Benämning på åtskilliga träd, hvaraf gummi fås.

GUMMIVATTEN, n. 5. Vatten, hvari gummi blifvit upplöst.

GUMMODER ell. **GUMOR**, se *Gudmor*.

GUMP, m. 2. 1) Bakdelen på människor. — *Syn*. Se *Bakdel*. — 2) Nedre ändan af ryggraden hos fåglar och fiskar.

GUMPA, v. n. 1. (fam.) Springa och vicka med bakändan.

GUMPFENA, f. 1. Fena hos en del fiskar, emellan Stjertfenan och Analfenan.

GUMPHÖNA, f. 1. Höna utan stjert.

GUMPHÖNS, n. 5. En art af Hönsfågelslägtet, med helbräddad kam och utan stjert; vild på Ceylon. *Gallus caudatus*.

GUMRIE, gummerick, m. sing. Groft tvåradigt kern. *Hordeum distichon*. Kallas äf. *Gumring*, *Fåttning*.

GUMRING, m. sing. Se *föreg.*

GUMSE, m. 2. pl. — *sar*. Hånen af fårsfågelslägtet. — *Syn*. *Bagge*. — *Ss. Gumsbögg*, -*bränna*, -*hörn*, -*lår*, -*stek*.

GUMSLÄM, n. 5. Lam, som är hanc.

GUNGA, f. 1. Anstalt för gungning, bestående antingen af ett bräde, lagdt i jernvigt eller fastad vid midten öfver en bock, och på hvars båda ändar de gungande sitta, då brädet antingen går upp och ned, eller svänges rundt omkring i horisontelt läge (Kringgunga); eller af ett rep, hvars båda ändar äro fastade högt upp, t. ex. i grenen af ett träd, och i hvars nedhängande bogt den gungande sitter och svänges fram och tillbaka (Repgunga); eller af en ställning, som utgöres af tvänne ständare, i hvilka upptill en rörlig tvärbalk är fastad, hvorfån nedhånga stänger, med nedtill fastade sittbräden, på hvilka de gungande sitta, som sålunda mellan de begge ständarne svängas fram och åter (Svänggunga). Dessa äro de vanligaste slagena af gungor: för öfrigt finnas flera andra, mindre allmänna. Jfr. *Karuselgunga*, m. fl. *Sitta* i en *g.*

GUNGA, v. n. 1. 1) Till tidsfördrif antingen själf försätta sig eller genom andra försättas i en upp- och nedgående eller svängnings-rörelse, medelst gungbräde eller något slags gunga. *Sitta och g. på ett gungbräde eller i en gunga.* — 2) (om en yta) Röras upp och ned under en tyngd, som flyttas fram deruppför. *Golvet, marken g-r under oss, under våra fötter, våra steg.* — V. a. 1. Försätta i gungande rörelse. *G. någon. G. hvarandra. G. sig.*

GUNGANDE, n. 4. Se *Gungning*, f.

GUNGBRÄDE, n. 4. Bräde, vid begge ändarna lagdt öfver tvänne bockar, för att derpå sitta och gunga.

GUNGFLY, n. 4. Träskbotten, öfverväxt med en gräsvall, som gungar under den gåendes fötter, emedan det är vatten inunder.

GUNGNING, f. 2. 4) Tidsfördrifvet, då någon gungar sig själf eller gungas af andra. — 2) Gungande rörelse. *Marken är vid jordbäfningar ofta liksom i g.* — Man har äfven sammansättningen: *Gungningsrörelse*.

GUNST, f. sing. 1) Benägenhet att på allt sätt gynna en person, isynnerhet hos högre i afseende på lägre. *Vinna, återvinna, förlora någons g. Stå i g. hos någon. Stå i g. hos fursten, hos folket. Af g. och nåde.* — *Syn*. *Ynnest*. — 2) Handling, hvarigenom man visar prof på en sådan benägenhet. *Visa någon en g. Det är en g., att han sluppit undan straff.* — *Syn*. *Gunstbevisning*, *Ynnest*, *Ynnestbevisning*.

GUNSTENÄGEN, gånstbenä'g'n, a. 2. neutr. — *et*, och

GUNSTBEVÄGEN, gånstbevå'g'n, a. 2. neutr. — *et*. Benägen att gynna, gunstig och bevägen. Brukas i ödmjuk och bönfällande ton, af en lägre till en högre. — *Gunstbevåget* och *Gunstbevåget*, adv.

GUNSTBEVISNING, gånstbevi'sning, f. 2. Se *Gunst*, 2.

GUNSTIG, a. 2. 1) Benägen att på allt sätt gynna någon. Säges mest i fråga om personer, som äga makt och förmåga att hjälpa en underordnad eller mindre lyckligt lotlad. *Vara någon g. eller vara g. emot någon. Min herre, var g. och bevilja denna min anhållan.* — *Syn*. *Benägen*, *Blid*, *Gynnsam*, *Gynnande*, *Ynnestfull*, *Bevägen*, *God*. — 2) Brukas som ett uttryck af artighet, i det finare umgängesspråket, vid tilltal.

G-e herrar! Min g-a fru! Var så g. och låt mig få stiga fram. — *Syn*. *God*. — 3) Nyttjas äfven ofta, i förbindelse med *Herre* eller *Junker*, skämtvis och ironiskt eller i strängt förebrående och hotande ton, t. ex.: *Den g. herrn (junkern) kan väl vänta. Nej, min g. herre, det blir ingenting af. Min g. herre, du låter bli det der, eljest kommer jag med karbasen.* — 4) (om sak) Gynnsam. *Hysa g-a tänkesätt emot någon.* — *Syn*. *Se Gynnsam*.

GUNSTIGT, adv. 1) På ett gunstigt sätt. *Vara g. stämd emot någon.* — *Syn*. *Ynnestfullt*, *Gynnsamt*. — 2) (fam. skämtv.) Ganska mycket, dugtigt, bra. *Han fick rätt g. påskrifvel.* — *Syn*. *Se Dugtigt*.

GUNSTLING, m. 2. Person, som står i synnerlig gunst hos någon. *En regentens g. (Fig.) Lyckans g.* — *Syn*. *Favorit*, *Skötebarn*, *Gullgosse*.

GUNÄS! int. Sammandraget af: *Gud nåde oss!*

GUPPA, v. n. 1. Opphörligt och i snabb vexling lyftas, drifvas, stötas upp och åter falla ned i samma ställning. *Komma g-nde på en häst. Båten g-r upp och ned på vägorna.* — *Guppande*, n. 4. o. *Guppning*, f. 2.

GUR, m. sing. (mineral.) Slipprig och fet jordart med metalliska inblandningar och föränderlig färg.

GURGELDRYCK, m. 3. eller bättre

GURGELVATTEN, gurr'lvätt'n, n. 5. (farm.) Mixtur eller medicinsk tillredning, som användes till sköljning af svalget och munnen, utan att nedsväljas.

GURGLA, gurr'gla, v. a. 1. (af t. *Gurgel*, svalg) Skölja (mun och svalg) med ett gurgel-vatten, utan att nedsvälja det. Vanligare brukas *Gurgla sig*. — *Gurglande*, n. 4. o. *Gurgling*, f. 2.

GURKA, f. 1. 1) Frukten af Gurkväxten. — 2) (skämtv. fam.) Liten, men trind och hullig kvinna. — *Ss. Gurkkärna*, -*saft*.

GURKFRUKT, f. 3. (bot.) Ett slags här, bildadt af 3—5 invikna och sammanväxta fruktblad, med fröfästen vid ryggsvalvrierna, vid hvilka sitta fastade flera frön, omgifna af fruktens saftiga och köttiga massa.

GURKMASK, m. 2. Led af en Binniekemask. Kallas så, emedan den har likhet med en gurk- eller snarare pumpkärna.

GURKMEJA, gurrkmä'ja, f. sing. 1) Växt af Kryddväxternas (Scitamineæ), i Ostindien, China och på Java. *Curcuma longa*. — 2) Den gula roten deraf, som i hemlandet begagnas både till matkrydda och färgväxt, men hos oss blott i den sednare egenskapen.

GURKMEJAPPAPER, gurrkmä'japp'p't, n. 5. Med gurkmeja färgadt papper, som färgas brunt af alkalier, och derföre begagnas som reagens, för att upptäcka närvaron af fria alkalier i en vätska.

GURKSALAD, gurksalad, m. 3. Salad, tillredd med gurkor. — Skrifves äf. *Gurksallat*.

GURKSLÄGTET, n. sing. def. Växtslägte af Cucurbitaceæ, hvartil höra arterna Gurka, Slanggurka, Melon och Kologvint, m. fl. Cucumis.

GURKSTJELK, m. 2. 1) Stjelen till en gurka. — 2) Ranka af gurkväxten.

GURKSÄNG, f. 2. Trädgårdssäng, der gurkor äro planterade.

GURKVÄXT, f. 3. Växt af Cucurbitaceæ, inhemska i Asien, i Europa allmänt odlad, och med många arter. *Cucumis sativus*.

GUSON, se *Gudson*.

GUTTURAL. -- ål, a. 2. (af lat. *Guttur*, strupe) Till strupen hörande. — *Gutturalbokstaf*, m. 3. pl. — *stäfver*. (gram.) Bokstaf, som uttalas med tillhjälp af strupen.

GUTÄR! -- år, int. Uttryck, som begagnas, när man dricker någon till, och af samma betydelse som: Skål! — Änses hafva uppkommit af *Gull* år, d. v. s. godt år.

GUVERNANT, guvernänt, f. 5. (fr. *Gouvernant*) Fruntimmer, som undervisar dottern eller döttrarna i ett enskilt hus.

GUVERNEMENT, guvernemänt o. guvernemäng, n. 5. (fr. *Gouvernement*) Höfdingdöme.

GUVERNÖR, m. 5. (fr. *Gouverneur*) 1) En, som har högsta makten i ett landskap, en befäst ort, m. m.: ståthållare, kommandant, höfding, styresman. — 2) Person, som leder en ung farstas eller ung förnäm herres uppfostran.

GYCKEL, n. sing. (l. *Gaukel*) 1) (ursprungl.) Förevisning af hvarjehanda konst till allmänhetens roande, såsom lindansning och isynerhet taskspelerkonster. I denna bem. numera obrukligt. — 2) Putsustiga upptåg; äfv. spelfullt skämt, narri, ord utan mening. *Hafva g. för sig. Bry dig icke om, hvad han säger; det är bara g.* — *Syn.* Aperi, Apsel, Drift, Gäckeri, Spe. — 3) (fig.) *Naturens g.*, sådana naturens alster, som på något besynnerligt sätt avvika från dess vanliga former och tyckas tillkommit liksom genom en naturens lek.

GYCKELAKTIG, a. 2. Gycklande, spelfull. — *Gyckelaktigt*, adv.

GYCKELBILD, m. 5. Se *Gyckeldocka*.

GYCKELBLOMMA, f. 1. Blomsterväxt, som odlas i trädgårdar. Mimulus.

GYCKELDANS, m. 2. Dans, åtföljd af putsustiga, gycklande rörelser och åtbörder.

GYCKELDOCKA, f. 1. 1) Docka, som gör putsustiga rörelser; marionett. — 2) (fig.) Se *Lekdocka*, 2.

GYCKELMAKARE, m. 5. Se *Gycklare*.

GYCKELSPEL, **GYCKELVERK**, n. 3. 1) (egentl.) Taskspelerkonster o. d., hvarmed allmänheten roas. — 2) (fig.) Bedrägligt, förvillande sken, sinnesvilla, synvilla. — *Syn.* Se *Bländverk, Villa*.

GYCKLA, v. n. 1. (l. *gaukeln*) 1) (ursprungl.) Roa allmänheten med hvarjehanda konst, såsom lindansning och isynerhet taskspelerkonster. I denna bem. numera obrukligt. — 2) Hafva putsustiga upptåg för sig; skämta på ett spelfullt, gäckande sätt. *G. för någon*, roa någon med hvarjehanda gyckel. *G. med någon*, spelfullt skämta med någon. *G. bort*, förstå genom dräskaper och gyckelaktiga upptåg; äfv. vända i skämt. *G. bort sin tid*, förspilla den med gyckel. *G. sig ifrån någonting*, genom gyckel, narri, skämt draga sig ur någon förlägenhet, svårighet. *G. sig till*, genom gyckel, putsustiga upptåg vinna, förskaffa sig. — *Syn.* Se *Gäckas*.

GYCKLARE, m. 5. (l. *Gaukler*) 1) (ursprungligen) En, som roar allmänheten med putsustiga upptåg, taskspelerkonster, lindansning, o. s. v. Brukas numera sällan i denna mening. Man säger i stället Arlekin, Taskspelar, Lindansare, Jonglör. — 2) En, som har putsustiga upptåg för sig eller är fallen för att gyckla med andra. — *Syn.* Arlekin, Tokstolle, Tokfan, Gyckelmakare, Spektakelmakare, Gäck.

GYCKLERI, n. 5. 1) (ursprungl., numera obrukl.) Taskspelerkonster o. d., till allmänhetens roande. — 2) Putsustiga upptåg eller spelfullt skämt. — *Syn.* Se *Begabberi*.

GYLDENE, **GYLENE** eller **GYLLNE**, a. 1. 1) Som är af guld. *En g. vas.* — 2) (fig.) Högst lycklig, utomordentligt rik eller ymnig. *G. dar*, se *Goddagar*. *En g. tid*. *G. skördar*. *G. äderna*, se *Gulddäder*. *Den g. bullan*, se *Bulla*. *G. skinn*, österrikisk och spansk riddarorden, stiftad af hertigen af Burgund, Filip d. Gode, år 1450, vid hans förmedling med prinsessan Isabella af Portugal; har sitt namn deraf, att ordenstecknet är ett gyldene vädrursskinn.

GYLLEN, jyllänn, m. sing. 1) Tyskt silfvermynt, af olika värde i olika tyska stater. Gäller 16 Groschen Konventionsmynt. Heter på tyska egentligen *Gulden*. — 2) Se *Gylling*, 2.

GYLLENDUK, m. sing. Se *Guldtyg*.

GYLLENLÄCK, f. 3. Se *Lackväol*.

GYLLENLÄDER, n. sing. Läder, öfverdraget med blodguld.

GYLLENRÄNNA, f. 1. Se *Allmänna Hackspellen* (under *Hackspelt*).

GYLLENTAL, n. sing. (kron.) Tal, som angifver det löpande årets ordningsnummer i måncykeln. Anledningen till namnet var, att Grekerna, som satte ett högt värde på den Metoniska måncykeln, på en taffa uppställde årens ordning deruti med förgyllda bokstäver.

GYLLENÄDER, f. sing. (endast i bestämd form) Se *Hemorroider*. *Blinda, öppna g-n.*

GYLLING, m. 2. 1) Se *Gultrast*. — 2) Benämning på ett slags apeln, hvaraf finnas trenne sorter, nämligen: *Uvil G.*, *Rosengylling* och *Finterygling*. I fråga om mått säges äfven Gyllen, t. ex.: *En fjerding, tunna gylling* ell. *gyllen*.

GYLTA, f. 1. Sugga, som första gången grisar.

GYMNASIARK, jymnasiärrk, m. 5. Föreståndare för ett gymnasium (hem. 4).

GYMNASIST, jymnasiäst, m. 5. Yngling, som studerar vid ett gymnasium.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

GYMNASIUM, jymnasiium, n. 3. pl. — *ter.* (gr. *Gymnasion* af *Gymnós*, naken) 1) Offentligt ställe hos Grekerna, hvaräst ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knyttävekamp. Utvidgades äfven sedan till förståndöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retoriker och lärare i andra vetenskaper. — 2) (i nyare tider) Offentligt högre läroverk, der lärjungarne förberedas till universiteterna.

mening, med sak till objekt) Befordra, främja, hjälpa. *G. ens flykt*. *G. ens afgifter*, önskningsgar, försehafvanden. Har äfv. ofta sak till subjekt, t. ex.: *Om lyckan g-dv min kärlek*. *Allt g-r honom i hans försehafvande*, *Naturen har g-t honom med ett fördelaktigt yttre*, begäfvat dermed. — *Syn.* Befordra, Främja, Befrämja, Hjälpa, Bistå, Hjälja.

GYNNANDE, n. 4. Omständigheten, förhållandet, att någon gynnas. — *Adj.* 1. (egentl. part. akt.) Som gynnar. *G. väder*, tillfälle, svar. *G. vind, lycka, öde.* — *Syn.* Se *Gynnsam*.

GYNNARE, m. 5. 1) En, som gynnar någon. Säges isynerhet om högre i förhållande till lägre. *Han har många g. på högre ort.* — *Syn.* Beskyddare, Patron. — 2) Brukas ofta i dagligt tal, skämtvis och ironiskt, i samma mening som Skälmt eller Gunstig herre (se *Gunstig*), t. ex.: *Mån g. du låter bli det*. *Den der g-n har stulit min hatt*. *En vacker g.!* — *Syn.* Se *Lymmel*.

GYNNARINNA, f. 1. Fruntimmer, som gynnar någon.

GYNNSAM, a. 2. Som gynnar. *G. vind*. *G-t tillfälle, öde, svar.* — *Syn.* Gynnande, Gunstig, Benågen, Belyågen, Främjande, Befämjande, Befordrande, Befordrertig, Blid, Fördelaktig, God.

GYNNSAMHET, f. 5. Egenskapen att vara gynnsam. *Tillfällets g.*

GYNNSAMT, adv. På ett gynnsamt sätt. *Vara g. ständ emot någon.* — *Syn.* Benågen, Gunstig, Val.

GYPS, se *Gips*.

GYTTJA, f. sing. Se *Dy*. — *Ss.* *Gyttjefull*, -puss, -pöl.

GYTTJEBAD, n. 5. Det slags bad, då kroppen en stund smörjes och inguldes i dertill tjenliga gyttja, hvarefter den afsköljes och aftvättas i ett varmt karbad.

GYTTJEBJORD, f. sing. Se *Dyrd*.

GYTTJIG, a. 2. 1) Som liknar gyttja. — 2) Full med gyttja.

GYTTJA, v. a. 1. *G. ell. g. thöp*, se *Hopgyttja*. *G. sig*, se *Hoppyttja sig*. — *Gytttrad*, a. 2. Se *Hoppytttrad*. *G-e stenar*, se *Konkretioner*. (Bot.) *G-e blommor*, flera småblommor, hvilkas ståndarknappar äro fria, på ett gemensamt fäste hopade inom ett gemensamt svoveloder.

GYTTRING, f. 2. Se *Aggregat*.

GÅ, v. n. 2. Ind. pres. sing. *Går*; pl. *Gå*. Impf. sing. *Gick*; pl. *Gingo*. Imper. sing. *Gå*, (föräldr.) *Gåck*; pl. *Gån*. Konj. pres. *Gånge*. Impf. *Gånge*. Sup. *Gått*. Part. pres. *Gående*; part. pret. *Gången*. 1) a) I upprätt ställning förflytta sig ifrån ett ställe till ett annat, genom att vevellis sätta ena foten framför den andra, långsammare och i mindre framåt lutad ställning, än då man springer. Säges både om människor och djur. *G. saktat, långsamt, fort, med stora, med små steg, på lå, på täpetsarna*. *Barnet har börjat g.* *Den sjukte börjar g. utan häpp*. *G. på gatan, på golfvet*. *G. till staden*. *G. till fots* säges till skilnad ifrån att åka eller rida. *G. på krycka*, med tillhjälp af en krycka. *G. på stultor*, med tillhjälp af stultor, på hvilka man uppstigit. *G. på händer och fötter*, (fam.) på alla fyra, äfven nyttja armarna som fötter, liksom djuren. *G. framåt, åt sidan, baklänges*. *Komma g-ende*. *G. ur vägen för någon*. *Hafva svårt för att gå*. *G. sig trött*, gå, så att man blir tröt. *G. af vägen*, lemna den, gå åt sidan derifrån. *Låta någon g.*, gifva någon lof att gå sin väg. *G. någon till mötes*, gå att möta

någon; (fig.) välvilligt söka uppfylla ens önskuingar. *G. sin väg*, gå bort. (Fig.) *G. all verldens väg*, dö. *G. måste*, se *Miste*. (Fig.) *G. långt*, göra stora framsteg, t. ex.: *Han har gått långt i sin vetenskap*. *Det går för långt*, är för mycket, är otillbörligt, opassande, mer än lofligt och billigt. *Hans grynhet gick så långt*, att han var så grym, att *Han gick så långt*, att han ända derhän, att *G. för (nog) långt i en sak*, gå till öfverdrift. *Jag går så långt*, att jag påstår, jag till och med påstår. (Fig. fam.) *G. med jättesteget*, taga mycket stora steg; äfv. fortgå mycket hastigt, t. ex.: *Han går med jättesteget till målet*. — Åtföljes ofta af substantiv, som bestämmer tid eller rymd, t. ex.: *Jag har nu gått en hel timme*. *Han har gått två mil i dag*. *G. den der vägen*. — *G. bort*, se *Bortgå*. — *G. efter*, gående följa efter någon. *G. efter*, gå att hämta, t. ex.: *G. till än efter vatten*. — *G. emot någon*, gå, för att möta någon; äfv. gå framåt, för att anfalla eller försvara sig emot någon. — *G. fram*, se *Framgå*. *G. sin väg fram*, gå framåt på den väg, man beträdd. — *G. förbi*, se *Förbigå*. — *G. föråt*, gå förr än någon annan, samma väg eller till samma ställe. — *G. ifrån*, gående lemna, öfvergifva. (Fig.) *G. ifrån mina ögon*, gå bort ifrån mig. — *G. in*, se *Ingå*. *G. in med fötterna*, vända dem inåt, när man går. — *G. med någon*, gå i sällskap med. *G. med någon*, följa med. — *G. ned*, se *Nedgå*. *G. ned sig*, sjunka ned, under det man går, t. ex.: *G. ned sig i gyttja*, på isen. — *G. om någon*, gå förbi någon förutgående, så att man kommer före honom. *G. om hvarandra*, mötaude gå förbi hvarandra. — *G. omkring*, se *Kringgå*; äfv. gå hit och dit, åt alla håll inom en viss rymd, t. ex.: *G. omkring i staden*. — *G. på*, se *Å*. — *G. tillbaka*, återvända gående. — *G. upp*, se *Uppgå*. — *G. äppe*, vara uppstigen ur sängen, vara på fötter. — *G. ur vägen*, ljuset för någon, gå undan, så att man ej skymmer någon. — *G. ut*, se *Utgå*. *G. ut med fötterna*, vända fötterna utåt, då man går. *G. ut skor*, utvidga skor genom att gå med dem. — *G. ute*, vara ute i fria luften, hafva lemnat sitt rum, sitt hem, t. ex.: *Han går ute hela dagen*. — *G. öfver*, se *Öfvergå*. — *Syn.* Gånga, Vandra, Kualla, Vanka, Mass, Traska, Palta, Rulta, Strutta, Slnka, Mallra, Stulta, Tulta, Stöffa, Trippa. — b) Brukas ofta med särskilt hänsigt till målet, ändamålet, orsaken, anledningen till gåendet, sättet huru man går, o. s. v., då vanligtvis åtföljd af prep. med substantiv, eller af adverb eller adjektiv, som närmare bestämmer meningen. *G. på jakt*, *på bal*, *på spektaklet*, begifva sig ut på jakt, till en hal &c. *G. på besök*, gå att besöka någon. *G. till sängs*, lägga sig i en uppbäddad säng. *G. i fullt*, begifva sig ut i krig. *G. till bords*, sätta sig till bordet att äta. *G. till nattvarden*, till Guds bord, till skrift, anamma den heliga nattvarden. *G. att äta, soffa*. *G. och tugga*. *G. vall*, vakta betande boskap. *G. från (ur) hus till (i) hus*, från (ur) det ena huset och till (i) det andra. *G. med häpp, skor*. *G. barfota*. *G. väl klädd, trasig*, i allmänhet kläda sig väl, hafva trasiga kläder. *G. i sidan*, bruka sidenkläder. *G. och spatsera*, gå, endast för att spatsera. *G. och sjunga*, sjunga, under det man går. *Han gick och satte sig*. *G. och lägga sig*. *G. och hänga sig*. *G. och kasta sig i sjön*. *Som han går och står*, i det tillstånd man ser honom eller

han befinnas. *G. med ett foster, med barn, vara halvande. G. i sjette månaden, vara halvande i sjette månaden.* — 2) (fig.) a) (om liflösa ting) Vara, hållas i rörelse; älv, röras, drifvas, afgå till ett ställe; älv, fortgå. *Vagnen, båten, skeppet går. Vagnen går lätt, tungt, är lätt, tung att draga. Det är blott skenbart, att solen går. Hjulet går, vänder sig omkring. Maskinen går, är satt och hålles i rörelse. Klockan går. Klockan går för fort, för sent, dess hjulverk drifves för fort, för långsamt, så att hon visar tiden antingen före eller efter den rätta. Pulsen går, rör sig, slår. Trumman går, man slår på trumma. Vattenkonsten går, kastar vatten. Dörren, kofven, regeln går lätt, trögt, det är lätt, svårt att draga upp eller skjuta till dem. Väststol, som går, på hvilken välväs. Orgeln går, man spelar på den. Floden går åt öster, flyter deråt. Pennan går väl, illa, är bra, dålig att skriva med. Ett rykte går, det säges. En sjukdom går, är allmän, gängse. Diligensen, fartytet går i morgon, åtgår. Tiden går, fortgår, går framåt, förflyter. Tiden går fort. Det stycket går som en polska, har samma takt, karakter som en polska. Visan går på den melodien, sjunges på den. Säden går i ox. får ax. Skeppet går 20 fot djupt, ligger 20 fot under vattinet. Bössan går 60 steg, skottet derur går 60 steg. Uret går efter solen, är ställt efter den. Uret går efter, se Efter. — *G. fram, hinna till målet, t. ex.: Skottet gick fram. — Uret går förut, se Förut. — Porten går inåt, utåt, öppnas inåt, utåt. — Maskin, som går med vatten, med handkraft, drifves dermed. — G. omkring sin axel, vända sig &c. — Vagnen gick omkull ell. det gick omkull med vagnen, den stjelpie. — Gardinerna gå på jerntenar med ringar, äro med ringar fästade på en jernten, på hvilken de kunna skjutas fram och åter. Det går på fjädrar, på remmar, hänger, är fästade, röres på &c. Klockan går på lito, är öfver nio. — b) Ha god eller dålig framgång; aflöpa, lyckas. Saken går väl, illa. Det går bra, lyckligt för honom. Handeln går icke bra. Allt går efter önskan. Det går honom väl, älv, väl i hand, han är lyckig. Det går allt värre och värre. Det må g., hur det vill. Huru går det för dig? Huru gick resan? Huru går det med den saken? Det går, lyckas. Det gick, som jag spådde. Jag visste, att det skulle så gå. Huru gör spelet? Det går på toh, misslyckas. — *G. emot ens vilja, vända sig, aflöpa deremot. Det går emot för honom, han har motgångar. Allting går mig emot, ingenting lyckas mig. — G. fram, hafva framgång, t. ex.: Det arbetet går nog fram. — c) (om väg o. s. v.) Föra, leda till ett ställe, vettas, röras åt ett visst håll. Vägen går till staden, ända rakt fram. Här går ingen väg. Floden går åt öster. Fönstret går åt gatan. Dörren går åt salen. Klocksträng, som går till ett annat rum. — d) Förloras, försvinna. Det går som det kommer. — e) Gälla (i handel och vandel). Detta mynt går icke, går för 24 skilling. Betala efter som varan går och gäller. (Fig.) Vård går för rätt, våldet får råda, utan afseende på lag och rätt. Jag vet, hvad han går för, jag känner honom (till karakter, duglighet, o. s. v.). — f) Sträcka sig; väcka. Sjön går ända till staden. Liston går rundt omkring rummet. Trädgården går rundt omkring huset. Halsduken går ända upp öfver hakan. Stofveln***

*går upp öfver knä. — g) Rymmas. Konstrueras för denna bem. alltid af prep. i. Det går blott ett halft mått i flaskan. — h) Brukas, när man vill uttrycka, huru många enheter af en mindre sort gå på en större. Det går 100 skålpund på en centner. — i) (jur.) G. ed, aflägga ed. Derom gånge, som särskilt stadgadt är, derom gälle hvad särskilt &c. — j) Gå ingår i förbindelse med flera partiklar och antas sålunda ganska många skiljaktiga bemärkelser. *G. af, lossna, slippa af, ifrån, fara af, t. ex.: Kjedjan går af hjulet. — G. af: a) Se Afgå. — b) Brista af. Tråden gick af. — c) Försvinna af, från. Snön gick af kullarna. Färgen har gått af (vanligare ur) tyget. — d) (om skjutgevär) Aflossas. Bössan gick af. Man säger älv.: Skottet gick af. — e) (om väg) Afvika. Här går vägen af. — f) Aflöpa. Det gick af utan bråta. Det skall ej gå af så lätt för dig. — g) Giftva efter, giftva med sig. Han går ej af så lätt. (Pop. o. fam.) Ej g. uf för hackor, ej vika för småfolk. — G. än: a) (mindre brukligt) Börja, företagas. Nu går dansen an. — b) Vara möjlig, låta sig göra. Det går icke an att laga ur färgen på det sättet. — c) Vara lämplig, passande. Det går aldrig an att bära sig åt på det sättet. Det går icke an att gå på bal, utan att vara anständigt klädd. — d) Vara nog, bra nog, god nog. Huru når ni? Det går an, går så der an, bra nog, temmeligen. Det går väl an för mig (tonvigt på mig), det duger, är godt nog åt mig; älv. jag för min del kan väl hjälpa mig, hitta på någon utväg. — G. bort: a) Se Bortgå. — b) Försvinna, upphöra. Fläcken går bort. Tandvärken har gått bort. — G. emellan, medlande träda emellan. *G. emellan tvenne, som vilja anfälla hvarandra. — G. fram, hinna till målet, t. ex.: Skottet gick fram. — G. för, vara angelägnare, vittigare än, t. ex.: Detta går för all. G. för sig: a) vara möjlig, verkställbar, t. ex.: Den saken går nog för sig. Det går icke för sig att komma öfver på så svag is. — b) Försiggå, ske, hända. Nu går striden för sig. — G. förbi: a) Se Förbigå. — b) (om tid o. d.) Förflyta, förgå utan nytta. Tillfället går förbi. — G. i: a) Se bem. 2, g. — b) Ätgå. Det går 10 ärar tyg i den klädningen. — c) Rummen g. i hvarandra, halva dörren emellan hvarandra. — d) G. i häjden, kastas, spruta, springa i luften. — G. i: a) Passa inuti, t. ex.: Dessa delar af maskinen g. i hvarandra. — b) (pop.) Det går väl i honom, är godt nog åt honom. — G. ifrån: a) Lemna, öfvergifva, t. ex.: G. ifrån någon. G. ifrån ett arbete. (Fig.) Låt oss g. ifrån detta ämne, lemna d. ä. G. ifrån en grundsats, gammalt bruk, ett beslut. G. väl ifrån en sak, lyckligt, med heder komma derifrån. — b) Lossna. Märktan har gått ifrån. — c) Avvika från. Hans berättelse går betydligt ifrån sanningen. G. ifrån saken, från ämnet. — d) Se Frångå, v. a. 2. o. v. n. — e) G. ifrån sig en beskyllning, frikännas derför. — G. igen: a) (om aflidna) Återvända från de dödas rike till de levande; visa sig, uppenbara sig efter döden. Den döde går igen. — b) Sluta till. Dörren går icke väl igen. — G. igenom, tränga igenom. Regnet har gått igenom rocken. Skottet har gått igenom brädet. — b) (sjöt.) G. genom vinden, gå öfver stag. — G. igenom: a) G. igenom med en sak, lyckligt utföra, verkställa, genomdriva den. Saken gick igenom vid omröstning, blef antagen***

bevillad. — b) Se Genomgå. — *G. ihop: a) Passa ihop (i fog, o. s. v.). Dessa stycken g. ihop. Detta stycke går ihop med det der. — b) Sluta till hvarandra. Tvenne rör, som g. ihop. — c) Träffas, beröra hvarandra, sammansluta. Tvenne linor, vägar, som g. ihop. — d) (om sår) Låka ihop. — e) Öfverensstämma. Hans uppgift går ej ihop med hvad jag förut inhämtat. Räkningen går ej ihop, dess särskilta conto, delar, öfverensstämma ej med hvarandra. — f) Lyckas, komma till nöjaktigt slut. — Det vill icke g. ihop för honom. Det går bra ihop. — G. in: a) Se Ingå. — b) G. in på, bifalla, antaga. Jag går in på det förslaget, de vilkoren. — G. in på, inöfver, sträcka sig in på, inöfver. — Porten, dörren går inåt, utåt, öppnas inåt, utåt. — G. med: a) Taga del uti. G. med i ett företag. — b) Förloras, förgå, stryka med. Hela hans egenom gick med för denna olycksaliga horgen. — G. ned: a) Se Nedgå. — b) Nedtränga. Regnet har gått en fot ned i jorden. — G. om bord, gå in, upp på ett fartyg. — G. om: a) (om tid) Förflyta. Det går lång tid om, innan det kan medhinnas. — b) Öfverträffa. Han går vida om oss i den saken. — c) Sträcka sig omkring. Skärpet går två gånger om lifvet. Det går ej om, ricker ej omkring. — d) G. om med list, bruka list. — e) G. om intet, se Intet. — G. omkring, se ofvannö. — G. på: a) Vara tillräckligt rymlig, vid för något, t. ex.: Hatten går ej på hufvudet; rocken går ej på (på har tonvigt). — b) Säges, då man vill uttrycka, huru många enheter af en mindre sort innehållas i en större. Tolf tum g. på en fot. — c) G. på saken, utan omsvep säga, uttala, hvad man åsynar; göra den framsättning, man ämnat. — G. på: a) Gå fort, fortare. Låt om oss g. på, annars kända vi ej fram. — b) Rycka fram till angrepp. När Kung Carl gick på med sina gossar blå, kunde ingenting stå honom emot. — c) Ifrigt sysselsätta sig med något; älv. väsnas, bullra, bråka, prata ifrigt, o. s. v. Han går på med sitt arbete som en kari. Hvad de g. på och väsnas, pojkarne på gården! Nu skall man tro, att spallerstyrnare g. på vid sina koffkoppar! — d) G. på igen, åter börja. — G. sönder, se Sönder. — G. till: a) Söka, besöka. Jag gick till min bror och bad honom om hjälp. G. till kungs, till konsistorium, till hoftätten, o. s. v., i rättsgängs mål göra ansökan om ändring hos konungen o. s. v. — b) (i tal och skrift) Öfvergå från en del, ett ämne till ett annat. Låt oss g. (komma) till ämnet. Låt oss nu g. till andra delen. — c) (om väder och vind) Vända sig. Vinden gick till sydlig. — d) Skrida till, G. till ytterligheter. — e) Belöpa sig, uppå till. Det går till en vacker summa. — f) Företaga. G. till ett arbete, till verket. — g) Tränga till. Det går till hjertat. — h) (sjöt.) G. till segels, låta ankaret och tillsätta segel. G. till sjös, aflägsna sig ifrån land. — i) (fig.) G. till sig sjelf, öfvertänka sitt eget tillstånd, anställa jernförelse med sig sjelf, besinna hvad man sjelf i ett visst fall skulle göra. — k) G. till handa, se Tillhandaga. G. till ända, se Tilländalöpa, Ändas. — G. till: a) Hända, ske. Det går så underligt till i verlden. Så gick det till. — b) Trifvas, komma sig, växa upp. En tåning, som går till. — G. tillbaka: a) Återvända. Låt om oss g. tillbaka till vårt ämne. G. något tillbaka i historien, öfvergå till händelser och förhållanden, som höra till en äldre tid. Hans åttelångd går*

tillbaka ända upp till Unionskonungarna, är antecknad och känd ända från deras tid. — b) Upphåvas. I det fallet går höpet tillbaka. — c) Sakta sig, minska. Febern har betydligt gått tillbaka. — G. ändan: a) Hafva rask framfärd. Det går bra ändan för honom med arbetet. — b) Det gick undan honom, han lyckades ej att få det. — G. under: a) Få rum under. Kofferten gick under vagnskorgen. — b) Sjuuka, Brukas mest i fig. mening. Ett rike, der laglöshet herrskar, går för eller sednare under. — c) Se Understiga. — d) Låta g. under sig, se Göra under sig. — G. upp: a) Se Uppgå. — b) Af sig sjelf upplösas. Knuten, sömnen, rätningen, snodden, maskan har gått upp. Den tillknäppta rocken gick upp, så våldsamt var hans tag. — c) Skiljas i sär. Styckena ha gått upp i fogen. — d) Öppnas af sig sjelf. Dörren har gått upp. — e) (om sår) Åter öppna sig. — f) (om tillfuset vatten) Åter blifva flytande. Ån har gått upp. — g) (aktivt) G. upp rågång, se Rågång. — h) G. upp i dunster, försvinna genom afstuntnig. G. upp i rök, se Rök. — i) Säges om qvoten af ett tal, med afseende på dess förhållande till detta. Fem går jemt upp i femton. — G. upp emot: a) På båt eller fartyg begifva sig uppåt. G. upp emot strömmen. — b) Vara jemgod med. Han går ej upp emot sin bror. Vinsten går ej upp emot risken och besväret. — G. ur (om färger, fläckar, m. m.) Utplinas, försvinna. Odakta färg går lätt ur. — G. ut: a) se Utgå. — b) (om veck) Utjemmas. — c) (om något fastsittande) Lossna. — d) (i bokhandelsväg) Blifva utsåld. Den boken har gått ut. — e) Skjuta ut. En udde, som går ut i hafvet. En altan går ut ifrån andra våningens af huset. — f) G. ut med något, genomdriva, utföra det till slut; lyckas dermed. — G. utom, utöfver, sträcka sig utom, utöfver; öfverskrida. — G. å (i lagspråket), gälla. Det går å lif, å heder och ära. — G. å: a) (aktivt) Handtera, medlara. G. illa åt någon. — b) (imperioselt och i frågande satser) Välla. Hvad går åt er? — c) (neutralt) Se Ätgå. — d) (neutralt) Dö, omkomma, förgås. Här är så hett, att man kan alldeles g. åt. — G. öfvergå: a) Se Öfvergå. — b) Draga, stryka o. s. v. öfver ytan af ett arbete. G. öfver ett arbete med filen. G. öfver med en pensel. — c) Förbigå. G. öfver något utan uppmärksamhet. — d) (om fästningar, o. s. v.) Kapitulera. Fästningen har gått öfver till fienden. — e) Desertera, rymma öfver till fienden. Hela regementet gick öfver till fienden. — f) Hafva hand om. Låt honom ej g. öfver edra penningar, er spannmål. — g) (vid distillering) Gå genom röret i kofven och der afsättas i flytande form. — h) Upphöra. Har tandvärken gått öfver ännu? Det går väl öfver, när det fått vara bitet. — i) Öfverskrida, taga utöfver. Han går öfver den fastställda tazan. — k) (sjöt.) G. öfver bord, falla ifrån fartyget i vattnet. G. öfver stag, se Stagoända. — Gående, part. pres. Som går. Brukas nästan substantivt i uttrycket Kommande och g., både de, som komma, och de, som gå bort. — Gången, part. pres. G. ed, ed, som blifvit aflagd.

GÅENDE, n. 4. Rörelsen, då man går. Brukas älv. om djur. Under g-t. G. fram och tillbaka. Tröff af g. Gå i g., säges om hästar, förspända ett åkdon, då de gå blott steg för steg (ej lunka, trafva eller galoppa).